

FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji

Raport o stanie kultury w Toruniu

Strategia Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020

projekt

Dokument przygotowany
na zlecenie Urzędu Miasta Torunia

2012

Spis treści

WSTĘP	3
I. POLITYKA KULTURALNA I ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM..	12
II. PODSTAWY PRAWNE DZIAŁALNOŚCI W SFERZE KULTURY W POLSCE.....	21
III. TORUŃ NA TLE INNYCH MIAST POLSKICH I EUROPEJSKICH	25
3.1. Miejsce Torunia na kulturalnej mapie Polski	25
3.2. Obraz kultury w Toruniu na tle wybranych miast europejskich.....	45
IV. STAN KULTURY W MIEŚCIE TORUNIU.....	55
3.1. Muzea	56
3.2. Galerie sztuki	59
3.3. Teatry i instytucje muzyczne	61
3.4. Centra kultury.....	65
3.5. Kina.....	73
3.6. Biblioteki.....	75
3.7. Wydarzenia kulturalne.....	76
V. ZNACZENIE KULTURY W RUCHU TURYSTYCZNYM TORUNIA.....	80
VI. OPINIE NA TEMAT STANU KULTURY W TORUNIU.....	80
5.1. Wyniki badań jakościowych	88
5.2. Wyniki badań ilościowych	95
VI. PODSUMOWANIE	109
VII. REKOMENDACJE	114

WSTĘP

Raport o stanie kultury w Toruniu jest efektem prac prowadzonych w ramach pierwszego etapu zamówienia polegającego na opracowaniu *Strategii Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020*. Wykonawcą zamówienia przygotowanego na zlecenie Urzędu Miasta Torunia jest FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie.

Niniejszy dokument jest prezentacją głównych zjawisk występujących w kulturze Torunia. Opisuje tendencje, zachodzące zmiany w perspektywie danych statystycznych, zawiera analizę uzyskanych wyników badań opinii oraz wnioski z prowadzonych obserwacji. Raport jest możliwie pełnym przeglądem tego, co składa się na kulturę w Toruniu, co określa jej funkcjonowanie. W ramach prac diagnostycznych dokonano również analizy warunków, w jakich są i mogą być realizowane zadania w dziedzinie kultury w kontekście czynników decyzyjnych podejmowanych przez władze Torunia, jak i innych organizatorów, których autonomiczność w stosunku do władz miasta ma również wpływ na działalność kulturalną w Toruniu. W raporcie uwzględniono także sposób postrzegania kultury przez jej mieszkańców i innych odbiorców (w tym też turystów).

Raport diagnozy stanu kultury w Toruniu składa się z dwóch podstawowych części: zasadniczej diagnozy (obejmującej rozdziały I-IV) oraz projekcji wizji kultury w Toruniu (obejmującej rozdziały V i VI).

Zasadnicza diagnoza (analiza tła bliższego i dalszego) została przeprowadzona na podstawie danych statystycznych Banku Danych Lokalnych GUS, danych EUROSTAT oraz danych przekazanych przez Wydział Kultury Urzędu Miasta Torunia, Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz toruńskie instytucje kultury. Na podstawie dostępnych danych opracowano zestaw wskaźników, z wykorzystaniem których dokonano opisu stanu kultury w Toruniu w ujęciu dynamicznym (lata 2005-2011). Wszelkie dane poddano integracji, tak aby stworzyły spójny obraz stanu kultury w mieście. Dodatkowo wskaźniki dotyczące obszaru kultury w Toruniu zostały porównane z analogicznymi wskaźnikami wybranych miast polskich (Kraków, Wrocław, Poznań, Lublin, Olsztyn, Rzeszów, Bydgoszcz i Gdańsk) oraz miast europejskich (Berlin, Maribor, Saragossa i Bratysława). Na tej podstawie przeprowadzono analizę porównawczą sytuacji kultury w Toruniu na tle wybranych miast polskich i europejskich. Analiza dotyczy m.in. potencjałów tkwiących w toruńskiej kulturze i jej braków, zalet i wad oraz szans i zagrożeń.

W ramach zasadniczej diagnozy dokonano również analizy aktów prawnych, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych oraz dostępnych raportów z badań dotyczących obszaru kultury w Toruniu (m.in. Raporty z badań ruchu turystycznego w Toruniu).

Część druga raportu - **wizerunek Torunia, jako miasta kultury** - zawiera wyniki badań jakościowych (zogniskowanych wywiadów grupowych) i badań ilościowych (badanie ankietowe) prowadzonych wśród mieszkańców Torunia. Badaną grupą byli jednej strony uczestnicy życia kulturalnego miasta, a z drugiej strony twórcy i artyści, którzy tworzą kulturę miasta. Konfrontacja potrzeb i oczekiwań obu stron dała możliwość pogłębionej diagnozy stanu kultury w Toruniu.

Przeprowadzone badania pozwoliły na pozyskanie informacji o wizerunku Torunia w świadomości mieszkańców miasta, przywołanie mocnych i słabych stron Torunia oraz określenie wstępnych wyzwań stojących przed Toruniem, jako miastem kultury.

Powstały w wyniku powyżej opisanych działań *Raport o stanie kultury w Toruniu* stanowił podstawę dla opracowania planu strategicznego dla rozwoju kultury w Toruniu. Materiały diagnostyczne były źródłem informacji dla sformułowania analizy SWOT, a następnie projektu celów strategicznych i operacyjnych do strategii oraz do określenia misji rozwoju kultury w Toruniu do roku 2020.

Krótką charakterystyka miasta

Toruń jest jednym z najstarszych i ważnych historycznie miast w Polsce. Administracyjnie jest miastem na prawach powiatu, położonym w województwie kujawsko-pomorskim. Stanowi duży ośrodek gospodarczy, kulturalno-naukowy i administracyjny. Leżące nad Wisłą i Drwęcą miasto stanowi siedzibę marszałka województwa kujawsko-pomorskiego, organów samorządu wojewódzkiego i starosty powiatu toruńskiego, a także kurii diecezji toruńskiej. Toruński zespół staromiejski figuruje na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO. Od 2004 miasto jest ogólnopolską siedzibą Ligi Polskich Miast UNESCO. Na jego terenie działa wiele instytucji edukacyjnych o krajowym i międzynarodowym znaczeniu, wśród których naczelną rolę zajmuje Uniwersytet Mikołaja Kopernika oraz wiele innych ośrodków oświatowych i naukowo-badawczych. Charakterystyczną cechą Torunia od lat pozostaje wysoko rozwinięta kultura i sztuka oraz turystyka.

Powierzchnia miasta równa jest 11 572 ha. Liczba mieszkańców Torunia pod koniec 2010 r. wynosiła 205 312 osób, co stanowiło około 10% ogółu ludności województwa kujawsko-pomorskiego – więcej osób zamieszkiwało tylko w sąsiadującej Bydgoszczy (356 177 – około 17% ogółu mieszkańców województwa). Struktura ludności przedstawiała się w sposób następujący: ludność w wieku przedprodukcyjnym – 16,6%, w wieku produkcyjnym – 66,4%, ludność w wieku poprodukcyjnym – 17%. Strukturę tę można określić jako zrównoważoną i umiarkowanie korzystną. W 2010 r. miasto zanotowało dodatni przyrost naturalny (1,2), co jest dobrą przesłanką na przyszłość. Umiarkowanie korzystnie na tle kraju i regionu prezentuje się Toruń pod względem stopy bezrobocia (wg danych GUS na koniec 2011 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 8%). Toruń charakteryzują również stosunkowo wysokie (w porównaniu z miastami o zbliżonej liczbie ludności)

liczone na jednego mieszkańca wskaźniki dochodów - 3699 zł, środków unijnych - 238 zł, wydatków - 4126 zł oraz inwestycji - 1114 zł¹.

Najważniejszymi znakami rozpoznawczymi (symbolami) Torunia są: Mikołaj Kopernik, gotyk toruński, wiślana panorama Torunia, pierniki toruńskie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Krzyżacy (jako założyciele Torunia), toruński flisak i toruński anioł.

Analiza historycznych uwarunkowań rozwojowych Torunia²

Toruń zawdzięcza powstanie i pierwsze lata rozwoju Zakonowi Szpitala Najświętszej Maryji Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie. Dokument lokacyjny dla Torunia został nadany w dniu 28 grudnia 1233 roku przez Wielkiego Mistrza Zakonu Hermana von Salza i Hermana Balka, Preceptora (Mistrza Krajowego) na Słowiańszczyznę i Prusy. W swoich początkach miasto funkcjonowało, jako gród warowny, strzegący przeprawy przez Wisłę. Dla Krzyżaków był miejscem, z którego prowadzili podbój pogańskich plemion pruskich. Głównym czynnikiem wzrostu miasta było położenie na skrzyżowaniu ważnych i dalekosiężnych, europejskich szlaków kupieckich. Toruń należał do Związku Miast Hanzeatyckich, co implikowało możliwość międzynarodowej żeglugi oraz wymiany handlowej na korzystnych warunkach. W 1388 r. Stare Miasto Toruń otrzymało prawo składu. Powodowało to, że w końcu XIV wieku miasto przeżywało ogromny rozkwit – zamieszkiwało je około 13 tys. mieszkańców (największe miasto ziem polskich po królewskim Krakowie). Liczne relacje na tle gospodarczym szły w parze z kontaktami kulturalnymi z ważnymi ośrodkami w Europie, determinując rozwój sztuki artystycznej i rzemiosła. Wzrost ekonomiczny miał swoje odzwierciedlenie w tkance miejskiej – powstawała monumentalna, reprezentacyjna architektura. Stanowił też o kształtowaniu się charakteru toruńskiej społeczności lokalnej – miasto było ważnym ośrodkiem formowania się poczucia tożsamości stanowej mieszczaństwa.

Czynnikiem determinującym dalszy rozwój miasta było jego znaczenie polityczne. W 1440 r. Toruń był współorganizatorem i członkiem Związku Pruskiego – konfederacji szlachty i miast przeciwko Krzyżakom. Miasto stało się siedzibą Tajnej Rady. W 1454 roku mieszczanie toruńscy staromiejscy wypowiedzieli wierność niemieckiemu zakonowi rycerskiemu, dając początek wojnie trzynastoletniej. W czasie trwania walk, Toruń wspierał króla polskiego ogromnymi środkami finansowymi. Władca odwdzieczył się nadaniem miastu licznych uprawnień i przywilejów, w tym tzw. przywilejów kazimierzowskich z 1457 roku. Po zakończeniu konfliktu, Toruń stał się miastem królewskim w ramach Państwa Polskiego, zyskując niezależność oraz podstawy do wzrostu gospodarczego (m.in. w 1472 roku ustanowione zostały w mieście 3 doroczne międzynarodowe jarmarki)

¹ http://www.torun.pl/index.php?status=0&news_id=10876 [data dostępu: 28.12.2011].

² Opracowano na podstawie informacji dostępnych na oficjalnej stronie miejskiej <http://www.torun.pl/> oraz Toruńskim Serwisie Turystycznym <http://turystyka.torun.pl/> (wraz z odpowiednimi podstronami).

aż do II rozbioru Polski w 1793 r. Symbolicznym potwierdzeniem pozycji i prestiżu Torunia było upoważnienie, wydane w 1506 r. przez króla Aleksandra Jagiellończyka, przyznające władzom miasta prawo do stosowania czerwonego wosku w pieczęciach. W 1473 r. na świat przyszedł Mikołaj Kopernik, a 55 lat później (1528 r.) otwarta została w mieście mennica królewska.

Wiek XVI to początek znacznego rozwoju życia kulturalno-umysłowego w Toruniu. W konsekwencji ruchu reformackiego, miasto stało się jednym z najważniejszych ośrodków protestanckich w kraju – w 1558 r. król Zygmunt II August nadał Toruniowi swobody wyznaniowe, umożliwiając tym samym m.in. zakładanie szkół różnowierczych. Napływ emigrantów warunkował ożywienie gospodarcze oraz wzrost zamożności miasta i jego mieszkańców, co było szczególnie ważne w kontekście zniesienia prawa składu na towary spławiane Wisłą (1537 r., ostateczna utrata monopolu na handel morski na rzecz Gdańska). Zyskała na znaczeniu szkoła toruńska – w 1568 r. założono protestanckie gimnazjum toruńskie, które podniesiono później do rangi akademickiego. W drugiej połowie XVI w. działalność rozpoczęła również pierwsza stała drukarnia, dzięki czemu miasto stało się jednym z największych i najważniejszych ośrodków drukarstwa w Rzeczypospolitej. W obiegu funkcjonowało kilka czasopism naukowych. Rządy burmistrza Strobanda (przełom XVI i XVII w.) oraz imigracja reprezentantów ówczesnej elity intelektualnej i artystów wiązały się z wszechstronnym i zróżnicowanym wzrostem ekonomicznym i kulturalnym miasta, nazywanego w tym czasie Królową Wisłą.

Druga połowa XVII w. to czas osłabienia Torunia ze względu na toczące się w jego rejonie wojny. W 1629 r. miasto, dzięki nowoczesnym obwarowaniom bastionowym oraz regularnym miejskim siłom zbrojnym, odparło szturm Szwedów. W tym czasie rozpoczęto proces fortyfikacji Torunia, dzięki czemu stał się on jedną z najpotężniejszych twierdz w Rzeczypospolitej. W 1645 r., z inicjatywy króla Władysława IV Wazy, odbyło się w mieście Colloquium Charitativum – obrady europejskich katolików i protestantów, których celem było przywrócenie zgody między różnymi wyznaniem. Mimo, iż nie przyniosło konkretnych owoców, wydarzenie to odbiło się szerokim echem w ówczesnej Europie.

W latach 1702-1703 Toruń pełnił funkcję rezydencji królewskiej, stanowiąc główny ośrodek polityczny w kraju. W 1703 r. miało miejsce kolejne oblężenie miasta przez wojska szwedzkie, co spowodowało jego znaczne zniszczenia. 21 lat później (1724 r.) doszło do tumultu toruńskiego, będącego kulminacją zaostrzających się konfliktów religijnych, który zakończył umownie okres protestanckiego Torunia. W 1772 r. nastąpił pierwszy rozbiór Polski. Toruń pozostał przy Polsce, ale nastąpiło jego intensywne osłabienie gospodarcze – był to skutek polityki pruskiej, zmierzającej do ucisku ekonomicznego miasta. Władze pruskie faworyzowały nieodległą Bydgoszcz, król Prus Fryderyk II wyznaczył ją na stolicę nowo utworzonego okręgu administracyjnego – Obwodu Nadnoteckiego, co miało negatywny wpływ na rozwój Torunia. W 1793 r., w wyniku drugiego rozbioru Polski, do miasta wkroczyły wojska

pruskie, co oznaczało koniec autonomicznej republiki mieszczańskiej. Miasto straciło samorządność i niezależność oraz swoją rangę prawno-ustrojową, zostało zrównane w prawach z innymi miastami. Znacząco zmniejszyła się liczba jego mieszkańców.

W 1807 r. Toruń został włączony do Księstwa Warszawskiego, zyskując status jednego z czterech wielkich miast, a w 1809 r. stał się, w skutek przenosin rządu Księstwa Warszawskiego, głównym ośrodkiem życia politycznego Księstwa i siedzibą jego Rady Stanu. W 1815 r., w wyniku postanowień kongresu wiedeńskiego, Toruń powrócił we władanie pruskie. Dwa lata później Prusacy rozpoczęli proces przekształcania miasta w potężną twierdzę, która z końcem XIX w. stała się jedną z największych w Europie. Okres ten odznaczał się powolnym rozwojem gospodarczym. W odwrotnym tempie wzrastało wśród społeczności Torunia poczucie polskości, pobudzane od lat 60. XIX w. przez rozwój polskiego życia kulturalnego i naukowego – publicystyka (m.in. powstanie Gazety Toruńskiej), liczne organizacje i instytucje narodowe, banki i inne podmioty finansowe. W 1875 r. powstało Towarzystwo Naukowe, skupiające siły intelektualne regionu. W tym czasie Toruń stał się najważniejszym ośrodkiem polskości na Pomorzu.

W latach 1939-45 Toruń pozostawał pod okupacją hitlerowską. W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej miasto straciło na znaczeniu – zapadła decyzja o przeniesieniu, znajdującego się w Toruniu, Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego do Bydgoszczy, a samą jednostkę zniesiono do rangi powiatu. Pozytywnym akcentem było powołanie w tym samym roku pierwszej i największej na Pomorzu uczelni akademickiej – Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Pierwsze 15-20 lat po zakończeniu wojny to dla Torunia czas zastoju. Nowe inwestycje przemysłowe pojawiły się dopiero w latach 60. i 70. XX w. W 1975 r. powołane zostało województwo toruńskie, którego miasto stało się stolicą. W 1997 r. zespół staromiejski Torunia został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO. W roku 1999 miała miejsce reforma administracyjna kraju, w ramach której powstało województwo kujawsko-pomorskie. Siedzibą wojewódzkich władz samorządowych został Toruń. Po 1989 miasto stało się ważnym centrum inwestycyjnym, kulturalno-naukowym i turystycznym regionu.

Głównymi czynnikami historycznego rozwoju miasta (do 1989 r.) były zatem: jego położenie na przecięciu ważnych i dalekosiężnych europejskich szlaków kupieckich, współpraca w ramach Związku Miast Hanzeatyckich, wykwalifikowani i przedsiębiorczy mieszkańcy (zasoby pracy, siła robocza), tworzący bogaty i zróżnicowany rynek kapitał, będący konsekwencją tych uwarunkowań, funkcje polityczne (twierdza; uprawnienia, przywileje, wizyty królów polskich, miejsce ważnych spotkań i wydarzeń) i administracyjne jednostki (siedziba władz) oraz kulturalno-naukowe (ośrodek sztuki artystycznej i rzemiosła; ośrodek protestancki; liczne kontakty kulturalne, organizacje oraz instytucje kulturalne i naukowe) oraz tradycje mieszczańskie mające wpływ na kształtowanie się postaw obywatelskich.

Analiza współczesnych czynników rozwoju miasta³

Wizja Torunia, zawarta w *Strategii Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020*, została sformułowana w sposób następujący: „**Toruń nowoczesnym miastem europejskiej przestrzeni rozwoju**”. Takie wyobrażenie implikuje kilka wyróżników, wynikających z analiz statystycznych i strategicznych miasta oraz jego otoczenia: Toruń – miasto o nowoczesnej infrastrukturze, współtworzące metropolię, ośrodek promieniowania kultury, dbający o dziedzictwo, ośrodek promieniowania edukacji ze znanym ośrodkiem akademickim, centrum turystyczne regionu i kraju, miasto otwarte na inwestycje, nowoczesne technologie, wspierające przedsiębiorczość, aspirujące do funkcji jednego z liderów gospodarczych Polski Północnej oraz miasto społeczności otwartej, aktywnej, solidarnej i gościnnej. Za misję samorządu uznano czynienie z Torunia „miasta społeczności otwartej i przedsiębiorczej, która pamięta o dziedzictwie swoich przodków i wykorzystuje je do zbudowania nowoczesnego ośrodka kultury, nauki, gospodarki i turystyki, pełniącego rolę ośrodka metropolitalnego”. Priorytetowe kierunki rozwoju miasta związane zostały zatem z kulturą, turystyką, oświatą i przedsiębiorczością oraz rozrostem metropolitalnym. Założenia te stanowią kontynuację, przedłużenie myśli zawartej w poprzedniej *Strategii Rozwoju Miasta Torunia z roku 2002*: „Toruń jest znanym w świecie miastem historycznym, w którym rozwija się nauka, kultura i gospodarka, gdzie dobrze się żyje i do którego chętnie się wraca”. Władze Torunia umiejętnie wykorzystując swoją historię, zasoby i atuty, konsekwentnie realizują więc zadania wyszczególnione w ramach domen strategicznych. Najważniejsze czynniki miastotwórcze w kontekście rozwoju współczesnego Torunia stanowią: historia miasta i jej oczywiste konsekwencje w strukturze tkanki miejskiej, położenie geograficzne, obecność ośrodków uniwersyteckich, naukowych i badawczych, pełnione funkcje administracyjne oraz związany z tym wszystkim potencjał kulturowy i turystyczny.

Toruń liczy sobie prawie 800 lat i jest jednym z kilku ośrodków, które jako pierwsze na ziemiach polskich uzyskały prawa miejskie. Świadectwem jego historii i czasów wielkiego rozkwitu jest miejska architektura. Ośrodek kojarzony jest z niezwykłymi zabytkami uznanymi przez UNESCO za kulturowe dziedzictwo ludzkości. Toruń posiada po Krakowie największą w Polsce liczbę zachowanych, autentycznych zabytków gotyckich i najlepiej zachowany zespół gotyckiej architektury mieszkalnej w Europie północnej. Układ przestrzenny toruńskiej starówki, w tym siatka ulic, został zachowany w stanie zbliżonym do pierwotnego, czyli średniowiecznego. W 2007 r. w plebiscycie Rzeczypospolitej Toruńska Starówka została uznana za jeden z siedmiu cudów Polski, a toruński Rynek i Ratusz Staromiejski zajęły trzecie miejsce

³ Opracowano m.in. na podstawie *Strategii Rozwoju Miasta Torunia z roku 2002* i *Strategii Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020* (cytaty, pojawiające się w tekście, pochodzą ze wspomnianych dokumentów strategicznych; w innych przypadkach, opatrzone są stosownymi odwołaniami), a także na podstawie informacji dostępnych na oficjalnej stronie miejskiej <http://www.torun.pl/> oraz Toruńskim Serwisie Turystycznym <http://turystyka.torun.pl/> (wraz z odpowiednimi podstronami).

w plebiscycie czytelników polskiej edycji National Geographic Polska na 30 najpiękniejszych miejsc na świecie. Zaletę miasta stanowi także duży udział terenów zielonych w jego granicach i bezpośrednim otoczeniu. Wśród słabych stron należy wymienić m.in. słabe skomunikowanie poszczególnych części miasta, niewystarczającą infrastrukturę rekreacyjno-sportową i brak własnego studia telewizji regionalnej. Bogate dziedzictwo, zabytki architektury i urbanistyki, odpowiednia infrastruktura instytucjonalna, wysoki poziom aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców stanowią o wartości Torunia. „Ten niezwykle potencjał musi być wykorzystany i stać się tłem oraz sceną dla wielu form aktywności kulturalnej. Zachowanie tego dziedzictwa w jak najlepszym stanie, jego należna ekspozycja, wykorzystanie jako waloru turystycznego, to jedno z podstawowych wyzwań kulturowych dla miasta”. Umacnianie funkcji kulturalnej miasta Torunia to jedno z najważniejszych wyzwań stojących przed samorządem i wszystkimi partnerami lokalnymi. W ramach tworzenia jasnego systemu zarządzania kulturą, bazującego na założeniu Torunia jako miasta, w którym o kulturze myśli się w sposób strategiczny, powstanie *Strategia Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020*, która stanowić będzie podstawę działań podejmowanych w zakresie działalności kulturalnej, będzie też pomocna w procesie stymulowania turystyki kulturalnej. Realizacją wytyczonego kierunku rozwoju przez kulturę, a także potwierdzeniem ambicji całej wspólnoty samorządowej był fakt pretendowania Torunia do tytułu *Europejskiej Stolicy Kultury w roku 2016*. Główne hasło obchodów brzmiało: „Toruń – Wszechświat Kultury”, a w nawiązaniu do niego odbyło się wiele wydarzeń kulturalnych. Zaistniała również całkowicie społeczna akcja poparcia kandydatury Torunia – „Jestem z Torunia, popieram Toruń”⁴, która udowodniła, że kultura wzmacnia poczucie lokalnej tożsamości. Biorąc pod uwagę możliwości wzrostu miasta poprzez kulturę, uznano, że „wszystkie działania związane z rozwojem kultury stają się priorytetowe”. Wyzwaniami dla miasta są: „budowanie marki Torunia w oparciu o bogatą ofertę kulturalną, podnoszenie rangi i promocja najważniejszych imprez kulturalnych, rozwijanie infrastruktury kulturalnej z równoczesnym wdrażaniem produktów kulturalnych, stymulujących rozwój przemysłów kreatywnych w mieście i przyczyniających się do poprawy jakości życia mieszkańców”.

Kultura, jako istotny czynnik rozwoju ekonomicznego, determinuje rozwój turystyki. Toruń należy do grupy najczęściej odwiedzanych miast Polski. Ze względu na posiadany potencjał do zintensyfikowania ruchu turystycznego, można zakładać, że turystyka, powiązana z kulturą, będzie jednym z zasadniczych czynników wzrostu gospodarczego miasta. „Szacuje się, że turystyka kulturowa stanowi prawie 70% ruchu turystycznego na świecie”⁵. „Kluczowym dla Torunia typem turysty jest [właśnie] turysta kulturowy, nastawiony z jednej strony na uczestnictwo w imprezach kulturalnych, z drugiej – na poznawanie tradycji i historii miasta jako światowego dziedzictwa, (...) także turyści naukowci i biznesowi oraz młodzież szkolna, w tym

⁴ Zob. <http://marketingmiejsca.com.pl/new/artykuly,23,esk-2016,20,torun-esk2016--popieraja-go-mieszkanicy,336> [data dostępu 28.12.2011].

⁵ Narodowa Strategia Rozwoju Kultury, s. 13.

studenci”. Głównymi zadaniami w zakresie rozwoju Torunia poprzez turystykę pozostają: budowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej, poszerzanie i ubogacanie oferty, a także dbałość o dziedzictwo, w tym wszelkie działania rewitalizacyjne. Wydatki budżetowe związane z realizacją tych zadań w 2010 r. obejmowały m.in. budowę sali koncertowej Zespołu Szkół Muzycznych. Należy też wspomnieć o projekcie Toruńska Starówka, projekcie Hanza nad Wisłą (w tym modernizacja Ratusza Staromiejskiego), budowie stadionu żużlowego (Motoarena), a także o opracowaniu dokumentacji i pracach przygotowawczych do zagospodarowania terenu Jordanek na cele kulturalno-kongresowe oraz rozpoczęciu budowy hali widowiskowo-sportowej⁶.

Kolejnym czynnikiem rozwoju miasta są funkcjonujące na jego terenie ośrodki oświatowe i naukowo-badawcze. Uniwersytet Mikołaja Kopernika stanowi swoisty symbol, znak rozpoznawczy Torunia, pełni też ważne funkcje kulturotwórcze. „To miejsce spotkań, wymiany idei, doświadczeń kulturowych, to toruńskie otwarcie na świat, a zarazem ta część Torunia, która jest najczęściej postrzegana na arenie międzynarodowej. Marka miasta uniwersyteckiego jest swoistym znakiem jakości Torunia”. Koresponduje to silnie z rozwojem nowoczesnej gospodarki i rynku pracy, wspiera też kreację i transfer innowacji. Miasto ma potencjał, aby stać się miejscem powstawania oraz prosperity małych i średnich przedsiębiorstw. Z analizy struktury podmiotów gospodarczych pod względem przynależności do sekcji PKD wynika, że w 2010 roku ponad 1/4 zarejestrowanych w REGON przedsiębiorstw z terenu Torunia działała w branży handlowej. Wskaźnik ten świadczy o dużej liczbie małych i średnich firm tworzących tę gałąź. Jej dominacja jest zjawiskiem typowym dla polskich gospodarek lokalnych. Pomimo tego, cechą wyróżniającą Toruń jest wysoki udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw podmiotów z sektora „działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, wymagająca wiedzy specjalistycznej (10,8% 2010 roku).

O charakterze Torunia jako miasta akademickiego w zasadniczy sposób świadczą studenci – „Młodzi ludzie kształcący się na wyższych uczelniach zapewniają często główną widownię sal kinowych, teatralnych i wystawienniczych. Ich obecność jest oczywiście związana także z rozwojem lokalnej gastronomii oraz rynku nieruchomości”. Rozwój Torunia jako miasta nauki i innowacyjnych przedsiębiorstw wymaga zatem uwzględnienia problemów i potrzeb wszystkich zainteresowanych grup oraz ścisłej współpracy międzysektorowej.

Bardzo ważnym czynnikiem miastotwórczym w kontekście rozwoju Torunia jest jego położenie geograficzne. U swoich początków funkcjonował on jako miejsce, gdzie krzyżowały się ważne i dalekosiężne, europejskie szlaki kupieckie. Przez długi czas swej historii był także miastem nadgranicznym. Nadgraniczne położenie zadecydowało m.in. o przekształceniu go w twierdzę - jedną z największych

⁶ http://www.torun.pl/index.php?status=0&news_id=10876 [data dostępu: 28.12.2011].

w Europie. W innych okresach, ale z tego samego tytułu, różne państwa lokowały w Toruniu swoje przedstawicielstwa konsularne. Toruń był pierwszym miastem regionu i jednym z pierwszych w północnej Polsce, które posiadało przedstawicielstwa innych krajów. Położenie Torunia w województwie kujawsko-pomorskim – na styku różnych regionów historyczno-geograficznych koresponduje również z rozwojem miasta jako ważnego i ciekawego ośrodka turystycznego.

Centralne położenie miasta w jednym z 16 województw determinuje także pełnienie przez Toruń ważnych funkcji administracyjnych. Miasto stanowi siedzibę administracji samorządowej (Urząd Marszałkowski, Zarząd Województwa, Sejmik Wojewódzki). Od największego miasta w regionie – Bydgoszczy, która pozostaje siedzibą administracji rządowej - dzieli go jedynie 45 km. Jak wykazała analiza historycznych uwarunkowań rozwoju, miasto wielokrotnie w swych dziejach pełniło ważne funkcje polityczne czy reprezentacyjne, posiadało liczne uprawnienia i przywileje (np. wyjątkowy status prawny). R. Sudziński twierdzi nawet, że usytuowanie w Toruniu siedziby władz wojewódzkich było jednym z głównych czynników miastotwórczych w okresie II Rzeczypospolitej⁷. Można zaryzykować stwierdzenie, że wspomniana funkcja administracyjna Torunia jest swoistą konsekwencją jego historycznego statusu, znaczenia i charakteru.

Rozwój Torunia związany jest bezpośrednio z planowanym powstaniem metropolii dwumiejskiej, czyli Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego oraz z przypisanymi miastu funkcjami administracyjnymi. Koresponduje to z nową polityką regionalną Polski, której strategicznym celem jest „efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”⁸. Przywołany cel strategiczny obejmuje trzy cele szczegółowe, tj. wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, budowanie spójności terytorialnej oraz tworzenie warunków dla skutecznego i efektywnego partnerstwa na rzecz rozwoju regionalnego. Wspieranie konkurencyjności zakłada przede wszystkim wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integrację ich obszarów funkcjonalnych oraz działania polegające na rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych i zwiększaniu ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi. Połączenie potencjałów dwóch największych miast województwa kujawsko-pomorskiego, położonych w centrum regionu, uprawdopodobnia wystąpienie efektu synergii i stwarza szansę bardziej efektywnej rywalizacji na arenie kraju i w skali europejskiej. Dalszy rozwój, pogłębienie współpracy oraz permanentne poszukiwanie nowych form i obszarów współdziałania stanowi olbrzymie wyzwanie dla Torunia i pobliskiej Bydgoszczy. Wszystkie cele, priorytetowe kierunki rozwoju i wyzwania oraz instrumenty ich realizacji, zgodnie z zapisami *Strategii Rozwoju Miasta Torunia*

⁷ Zob. Sudziński R., *Uwarunkowania i bariery rozwoju Torunia po II wojnie światowej*, Przegląd Regionalny, nr 1, Toruń 1995.

⁸ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR), s. 86.

do 2020 r.: „prowadzą w prostej drodze do zbudowania „metropolitalności” Torunia, (...) [która] oznacza bogatą ofertę kulturalną i turystyczną, nowoczesną gospodarkę opartą na wiedzy i nowoczesny przemysł, odpowiednie zaplecze kongresowe, istnienie wysoko wyspecjalizowanych ośrodków naukowych i in. oraz nowoczesną i sprawną infrastrukturę techniczną”.

I. POLITYKA KULTURALNA I ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM

Kultura nie jest pojęciem jednoznacznym i łatwym do zamknięcia w statycznej definicji. Pozostaje jednak zawsze zwróceniem się do innego człowieka. Jest przeciwieństwem natury, zaburzeniem pewnego przyczynowo-skutkowego cyklu. Podejście zintegrowane pozwala patrzeć na nią w kilku zasadniczych perspektywach⁹:

- Kultura jako sektor – kultura w ogóle, jej instytucje, dziedzictwo kulturowe, instrumenty prawne, organizacyjne, finansowe, etc.; najbardziej powszechne pojmowanie kultury. Ze względu na swoją tradycję, potraktowane zostało przez autorów jako bezpośrednie, niewykluczające jednak pozostałych aspektów.
- Kultura jako zasób ekonomiczny – kultura, a szczególnie dziedzictwo, jako kategoria rozwojowa, przemysły kultury, kultura i rynek, kultura powiązana z przedsiębiorczością, ale także innowacyjnym i kreatywnym działaniem (kultura katalizatorem i narzędziem zmian);
- Kultura jako przestrzeń komunikacji i współdziałania, wyraz obywatelskości, kultura jako aura¹⁰;
- Kultura jako wiedza, pewna kompetencja¹¹.

Szeroko rozumiana kultura pozostaje zawsze wyzwaniem, przede wszystkim dla osób próbujących planować jej rozwój, zarządzać nią. Zgodnie z założeniami **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie**, działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego, w tym kultury, realizować powinny model polaryzacyjno-dyfuzyjny. „Polega on na budowaniu potencjału dyfuzji, tj. tworzeniu warunków do rozprzestrzeniania się impulsów rozwojowych na obszary peryferyjne, przy jednoczesnym wsparciu wzrostu konkurencyjności biegunów wzrostu”¹². Podstawowe kompetencje w tej kwestii przynależą do jednostek samorządu terytorialnego (zasada subsydiarności), który jest w polskim systemie prawnym definiowany jako wspólnota mieszkańców. Takie rozumienie samorządu wiąże się nierozdzielnie z procesem współpracy organów

⁹ Por. *Kultura w kryzysie, czy kryzys w kulturze*, Raport przygotowany na zlecenie MKiDN, Kraków 2009.

¹⁰ Prof. dr hab. Janusz Czapiński podczas konferencji Rok po Kongresie Kultury.

¹¹ „Nie pytaj, ile kultura jest w stanie Ci dać, spytaj raczej, ile jesteś w stanie od niej wziąć” – Przemysław Czapiński podczas konferencji Rok po Kongresie Kultury o potrzebie edukacji kulturowej.

¹² Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie. Załączniki, s. 17.

administracji publicznej, organizacji publicznych i pozarządowych oraz pozostałych przedstawicieli społeczności lokalnej, opartej na zasadzie partnerstwa, będącej podstawowym wyznacznikiem demokratycznego państwa prawa i cechą identyfikowalną społeczeństwa obywatelskiego. Uwzględniając zapisy KSRR warto w perspektywie określania priorytetów rozwoju kultury w Toruniu mieć świadomość potencjału oddziaływania miasta na mniejsze obszary sąsiadujące. Toruń jako ważny ośrodek kulturalny w regionie rozwijając swój potencjał powinien dostrzegać potrzeby obszarów sąsiadujących i być miejscem rozprzestrzeniania się impulsów rozwojowych. Ponadto w tym kontekście warto zadbać o współpracę regionalną z innym ważnym ośrodkiem kulturalnym w województwie, jakim jest Bydgoszcz. Wspólne działania w zakresie rozwoju kulturalnego powinny zapewnić tym miastom przewagę konkurencyjną nad innymi dużymi ośrodkami w Polsce.

Kluczowe wyzwania rozwojowe, jakie stoją przed polskimi samorządami w obszarze kultury szczegółowo rozwija kolejny dokument krajowy, jakim jest **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020**, której koordynatorem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dostępny po uzgodnieniach międzyresortowych projekt Strategii z 21 grudnia 2011 roku definiuje ją jako „dokument wielowymiarowy, zakładający skoordynowaną interwencję publiczną w obszarach dotychczas niedocenianych lub niewystarczająco akcentowanych w dokumentach horyzontalnych”¹³. Zgodnie z zapisami Strategii rozwój kultury (potencjał kulturowy) wiąże się ściśle z rozwojem kapitału społecznego. Z kolei misją w zakresie rozwijania kapitału społecznego powinno być „tworzenie, utrzymywanie i doskonalenie warunków dla jego rozwoju, poprzez wspieranie działań na rzecz aktywności i kreatywności obywateli oraz ich współpracy dla dobra wspólnego”¹⁴. Celem strategicznym jest tu wzmocnienie udziału wspomnianego kapitału w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. W Strategii wyszczególnione zostały cztery cele operacyjne, w ich ramach określono konkretne priorytety i kierunki działań (wraz z propozycjami głównych planowanych działań). Określając priorytety dla Torunia w zakresie rozwoju kultury warto uwzględnić zwłaszcza działania czwartego celu operacyjnego określonego w omawianym dokumencie, tj.:

Cel operacyjny 4 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego

Priorytet strategii 4.1. Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej

Kierunki działań:

4.1.1. Tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym

Główne planowane działania:

a. wspieranie działań artystycznych i rozwoju zasobów kultury;

¹³ Biuletyn Informacji Publicznej MKiDN, <http://bip.mkidn.gov.pl/pages/polityka-wewnetrzna-i-zagraniczna/strategia-rozwoju-kapitalu-spolecznego.php> [data dostępu 12.03.2012].

¹⁴ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, s. 18.

- b. poprawa dostępu do zasobów kultury;
- c. wieloletnie programy na rzecz nowoczesnej infrastruktury bibliotek, mediotek oraz ośrodków aktywności kulturalnej i obywatelskiej w gminach;
- d. wspieranie działań dotyczących kultywowania tradycji i przekazywania ich nowym pokoleniom;
- e. wspieranie rozwoju placówek świadczących powszechny dostęp do kultury w miejsca spotkań i dialogu;
- f. Wspieranie rozwoju bibliotek jako lokalnych centrów kultury;
- g. upowszechnianie dorobku kultury oraz zwiększenie obecności kultury w życiu społecznym;
- h. wspieranie działań dotyczących dialogu międzykulturowego i międzypokoleniowego;
- i. promowanie uwzględniania i wykorzystania potencjału kulturowego i lokalnych tożsamości w rozwoju regionalnym.

4.1.2 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego i przyrodniczego

Główne planowane działania:

- a. wspieranie działań służących ochronie i zachowaniu dziedzictwa kulturowego;
- b. wypracowanie i wdrożenie spójnego systemu ochrony zabytków;
- c. opracowanie i wdrożenie systemu wsparcia inwestycji służących podnoszeniu estetyki przestrzeni publicznej, w tym przepisów ustawowych wprowadzających zasadę „decorum”;
- d. wzmacnianie postrzegania dziedzictwa i krajobrazu w kategoriach dobra wspólnego i potencjału rozwojowego;
- e. wspieranie działań służących uwzględnianiu ochrony krajobrazu kulturowego i przyrodniczego w planowaniu strategicznym i operacyjnym (m.in. plany zagospodarowania przestrzennego);
- f. wspieranie rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych.

4.1.3 Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury

Główne planowane działania:

- a. wzmocnienie procesu digitalizacji zasobów oraz ujednolicanie standardów i zasad udostępniania;
- b. wyrównywanie dostępu do dziedzictwa przez cyfryzację, w tym zniesienie barier dla osób wykluczonych cyfrowo;
- c. wspieranie obecności zdigitalizowanych zbiorów polskiej kultury na międzynarodowych portalach;
- d. opracowanie i wdrożenie regulacji prawnych dotyczących narodowego zasobu audiowizualnego, w tym stworzenie systemu archiwizowania i udostępniania zasobów dziedzictwa audiowizualnego i audialnego, np. treści „digital born”;
- e. udostępnianie w sieci zcyfrowanych przez instytucje publiczne zbiorów do celów edukacyjnych;
- f. opracowanie i wdrożenie mechanizmów wsparcia partnerskich projektów badawczych B+R dotyczących digitalizacji i udostępniania zasobów kultury.

Priorytet strategii 4.2. Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym

Kierunki działań:

4.2.1 Rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki i organizacjami społecznymi oraz podmiotami prywatnymi

Główne planowane działania:

- a. wspieranie współpracy instytucji kultury z organizacjami pozarządowymi i prywatnymi;
- b. promocja współpracy podmiotów kultury i edukacji artystycznej w ramach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego (PPP) i Partnerstwa Publiczno-Społecznego (PPS);
- c. wspieranie i promowanie tworzenia sieci i klastrów z udziałem instytucji kultury oraz podmiotów sektora pozarządowego i prywatnego;
- d. promowanie i rozwój wolontariatu w kulturze;
- e. tworzenie mechanizmów sprzyjających rozwojowi sponsoringu w kulturze.

4.2.2. Rozwój infrastruktury kultury i zwiększenie efektywności działania instytucji kultury i państwowych jednostek budżetowych działających w obszarze kultury

Główne planowane działania:

- a. wspieranie działań na rzecz rozwoju i modernizacji infrastruktury kultury;
- b. wspieraniu rozwijania zasobów niezbędnych do realizacji misji;
- c. poprawa mechanizmów zarządzania w sektorze kultury;
- d. wspieranie kształcenia kadr kultury, w tym menadżerów kultury;
- e. budowa innowacyjnych instytucji kultury o charakterze edukacyjnym.

4.2.3. Rozwój systemu wsparcia dla sektora kreatywnego oraz wspieranie przedsiębiorczości w kulturze

Główne planowane działania:

- a. wzmocnienie i promowanie twórczości oraz aktywności artystów i animatorów kultury w sferze działalności gospodarczej;
- b. wspieranie przedsiębiorczości w sektorze kultury i kreatywności, w tym w realizowanych w formie partnerstw publiczno-prywatnych i publiczno-społecznych;
- c. utworzenie mechanizmów wsparcia dla projektów B+R i eksperymentalnych w dziedzinie przemysłów kultury i przemysłów kreatywnych;
- d. wspieranie przedsięwzięć prywatno-publicznych i publiczno-społecznych.

4.2.4. Rozwój kształcenia artystycznego i systemu wspierania talentów

Główne planowane działania:

- a. wspieranie różnorodności działań artystycznych;
- b. tworzenie warunków dla realizacji dzieł eksperymentalnych i nowatorskich;
- c. poprawa warunków pracy i mobilności artystów, dydaktyków, animatorów oraz innych grup zawodowych w sferze kultury;
- d. opracowanie i wdrożenie systemu stypendiów skierowanych do twórców i osób działających w kulturze;
- e. uruchomienie systemów wsparcia dla uczelni artystycznych na realizację specjalistycznych kierunków;
- f. modernizacja systemu szkolnictwa artystycznego;
- g. wspieranie współpracy szkół artystycznych, instytucji kultury i artystów ze szkołami powszechnymi i innymi podmiotami.

4.2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą, m.in. poprzez:

- b¹⁵. inicjowanie i wspieranie organizacji międzynarodowych wydarzeń oraz imprez kulturalnych, sportowych i naukowych;
- c. tworzenie projektów promocyjnych budujących atrakcyjny turystyczny wizerunek Polski.

Zapisy opracowywanej *Strategii Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020* powinny korespondować także z pozostałymi celami operacyjnymi wspomnianej *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego*:

Cel operacyjny 1 Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji

Priorytet 1.1. Wspieranie edukacji formalnej w zakresie metod nauczania sprzyjających kooperacji, kreatywności i komunikacji oraz rozwijanie demokratycznej kultury szkoły

Kierunki działań:

1.1.1. Upowszechnianie w systemie edukacji metod nauczania i dobrych praktyk w zakresie funkcjonowania szkół, rozwijających postawy kreatywne, kooperacji i komunikacji, szczególnie poprzez:

- c. zmniejszenie w systemie edukacji wagi zajęć prowadzonych w systemie klasowo-lekcyjnym (w szkole) i wykładowym (na uczelni) na rzecz zajęć w małych grupach, oraz rozwijanie i upowszechnianie metod nauczania kształtujących aktywność, innowacyjność i kreatywność wśród uczniów i studentów (w tym praca własna w bibliotece lub w archiwum) oraz promowanie działań zespołowych;
- d. wspieranie metod nauczania rozwijających kompetencje medialne, umożliwiające korzystanie z zasobów cyfrowych;
- f. promowanie, informowanie oraz zachęcanie szkół i uczelni do uczestniczenia w różnego rodzaju projektach i przedsięwzięciach edukacyjnych z zakresu edukacji obywatelskiej, medialnej, kulturalnej i artystycznej, realizowanych przez instytucje i podmioty prowadzące działalność edukacyjną oraz organizacje pozarządowe;
- g. propagowanie uczestnictwa uczniów, studentów i nauczycieli w projektach krajowych i międzynarodowych sprzyjających kształtowaniu postaw i kompetencji społecznych

1.1.3. Wzmocnienie edukacji obywatelskiej, medialnej i kulturalnej w procesach kształcenia, w tym poprzez:

- b. opracowywanie i wdrażanie aktualizacji treści dotyczących edukacji obywatelskiej, medialnej i kulturalnej po pełnym wdrożeniu i ewaluacji nowej podstawy programowej w poszczególnych typach szkół oraz identyfikacji obszarów wymagających zmian;
- e. promowanie współpracy szkół z organizacjami obywatelskimi, mediami, instytucjami kultury w zakresie prowadzenia edukacji obywatelskiej, medialnej i kulturalnej (np. przez konkursy i publikacje);
- h. wspieranie projektów edukacyjnych przygotowujących do odbioru sztuki i mediów.

Priorytet 1.2. Wspieranie edukacji innej niż formalna ukierunkowanej na kooperację, kreatywność i komunikację społeczną

Kierunki działań:

¹⁵ W wyczerpaniach zachowano numerowanie zgodne z zapisami Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego.

1.2.2. Rozwój kompetencji medialnych w uczeniu się innym niż formalne, szczególnie wśród osób w wieku 50+ i na obszarach wiejskich, m.in.:

- c. wsparcie edukacji medialnej o charakterze międzypokoleniowym, adresowanej do przedstawicieli różnych grup wiekowych, środowisk, osób niepełnosprawnych i innych osób wykluczonych cyfrowo;
- d. zwiększenie dostępu do nowych technologii i edukacji medialnej na poziomie lokalnym, zwłaszcza na terenach wiejskich, przez zmianę tradycyjnej roli bibliotek, domów kultury oraz archiwów;
- e. wsparcie projektów edukacji medialnej realizowanych przez media publiczne i koncesjonowane;
- f. wzmacnianie kompetencji kadr w zakresie edukacji medialnej.

1.2.3. Rozwój kompetencji kulturowych w uczeniu się innym niż formalne oraz upowszechnienie różnych form uczestnictwa w kulturze

Główne planowane działania:

- b. budowanie kompetencji i nawyków kulturowych oraz wspieranie uczestnictwa w kulturze;
- c. wspieranie działań na rzecz edukacji kulturalnej i animacji kultury realizowanych przez różne podmioty, ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości do 15 000 mieszkańców;
- d. wzmocnienie edukacji artystycznej prowadzonej w systemie innym niż formalny;
- e. wspieranie organizacji wydarzeń kulturalnych w przestrzeni publicznej;
- f. wspieranie edukacji regionalnej, nakierowanej na tradycję i dziedzictwo kulturowe;
- g. upowszechnianie formuły otwartych sezonów instytucji kultury (np. nocy muzeów);
- h. wspieranie projektów edukacyjnych i animacyjnych w zakresie działań eksperymentalnych i nowatorskich;
- i. realizacja programów stypendialnych dla amatorów i profesjonalistów po 35. roku życia;
- j. realizacja programów stypendialnych dla najmłodszych, z uwzględnieniem grup wykluczonych;
- k. wieloletni program na rzecz czytelnictwa i podniesienia kompetencji językowych;
- l. działania na rzecz mobilności uczniów (stypendia);
- m. opracowanie i realizacja programów współpracy mediów, w szczególności publicznych, ze środowiskami twórczymi.

1.2.4. Rozwijanie kompetencji społecznych liderów i animatorów, w tym:

- b. wspieranie projektów kształcenia animatorów społecznych i kulturalnych realizowanych przez szkoły średnie, wyższe i organizacje społeczne;
- c. wsparcie innowacyjnych projektów animacji społecznej i kulturalnej realizowanych przez instytucje publiczne i organizacje społeczne;

Cel operacyjny 2 Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne

Priorytet strategii 2.1. Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami

Kierunki działań:

2.1.2. Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy służących przekazywaniu realizacji zadań publicznych obywatelom, m.in.:

c. inicjowanie, wspieranie i promowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie powierzania realizacji zadań publicznych obywatelom;

2.1.3. Zwiększenie wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej, np.:

c. wspieranie partnerskich projektów jednostek samorządu terytorialnego i organizacji obywatelskich w zakresie wykorzystywania przestrzeni publicznych dla aktywności obywatelskiej;

Priorytet strategii 2.2. Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej

Kierunki działań:

2.2.1. Ułatwianie działalności organizacjom obywatelskim oraz wspieranie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, w tym:

d. promowanie i wspieranie wolontariatu w różnych dziedzinach aktywności obywatelskiej, ze szczególnym uwzględnieniem promowania wolontariatu wśród osób 50+ i wolontariatu na terenach wiejskich;

e. wsparcie dla obywateli działających w grupach nieformalnych, ruchach społecznych czy w ramach inicjatyw społecznościowych;

Cel operacyjny 3 Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy

Priorytet strategii 3.1. Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej

Kierunki działań:

3.1.1 Zwiększanie dostępności treści edukacyjnych, naukowych i kulturowych w domenie publicznej, np.:

c. digitalizacja i publiczne udostępnianie przez instytucje publiczne zasobów dziedzictwa kulturowego;

3.1.2. Ochrona własności intelektualnej i stworzenie warunków umożliwiających eksploatację treści w ramach dozwolonego użytku przewidzianego przepisami prawa

Priorytet strategii 3.2. Wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji

Kierunki działań:

3.2.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do usług medialnych

3.2.2. Wyznaczanie wysokich standardów jakości treści mediów publicznych

3.2.3. Wspieranie społecznej partycypacji w tworzeniu i upowszechnianiu polskich treści w mediach społecznych i komercyjnych oraz w Internecie, w tym:

d. wspieranie społecznych inicjatyw generowania i udostępniania w Internecie polskich treści;

e. udostępnianie istniejącego dorobku kultury narodowej przez digitalizację dzieł i tworzenie cyfrowych archiwów treści;

f. wspieranie obywatelskich inicjatyw medialnych, w tym dziennikarstwa obywatelskiego.

3.2.4. Wzmacnianie niezależności i pluralizmu mediów oraz wspieranie mediów lokalnych, regionalnych i obywatelskich, np.:

- c. wspieranie prasy opiniotwórczej, społecznej i kulturalnej (ogólnopolskiej, regionalnej, lokalnej i specjalistycznej);
- i. wsparcie działalności o charakterze twórczym realizowanej w Internecie („treści tworzone przez użytkowników”) oraz udostępniania informacji lokalnych z małych ośrodków.

W kontekście uwzględniania powyższych wyzwań w strategii rozwoju kultury Torunia warto pamiętać, że inwestycje w kulturę pozwolą nie tylko na ekonomiczny rozwój i wzrost konkurencyjności, ale także na wzmocnienie kapitału społecznego, którego niski poziom staje się zagrożeniem dla rozwoju całego kraju. Rozwijanie kultury i kreatywności oznacza więc równoczesne inwestowanie w ochronę dziedzictwa, rozwój i modernizację infrastruktury kultury, ale także, a może przede wszystkim edukacji kulturalnej - kształcenia odbiorcy i jego kulturowych kompetencji.

Wskazane ogólnokrajowe wyzwania rodzą zasadnicze konsekwencje dla kwestii planowania i zarządzania kulturą w Toruniu. Strategia rozwoju kultury Torunia powinna również uwzględniać zapisy regionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych, dotyczących różnych aspektów kultury. Wśród nich należy wskazać przede wszystkim *Strategię Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020* oraz *Strategię Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020*.

Nadrzędnym celem **Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020**, jest „poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”¹⁶. Wskazuje ona trzy priorytetowe obszary działań strategicznych, działania strategiczne (cele strategiczne) oraz główne kierunki działań strategicznych (cele operacyjne). Priorytety strategii rozwoju kultury w Toruniu powinny w sposób bezpośredni wiązać się z następującymi działaniami:

Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

Działanie 2.5. Promocja dziedzictwa kulturowego

- 2.5.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego;
- 2.5.2. Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych.

Priorytetowy obszar działań 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki

Działanie 1.1. Kreowanie warunków przedsiębiorczości i upowszechniania innowacji, w szczególności:

- 1.1.1 Rozwijanie postaw przedsiębiorczych.

Działanie 1.3. Promocja rozwoju turystyki

- 1.3.1. Promocja walorów i produktów turystycznych;
- 1.3.2. Rozwój sektora usług turystycznych.

Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

¹⁶ Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020, s. 26.

Działanie 2.1. Wspieranie rozwoju sieci osadniczej, nade wszystko:

2.1.1. Wspieranie procesów metropolizacji ośrodków stołecznych Bydgoszczy i Torunia.

Działanie 2.3. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, w tym:

2.3.2. Informatyzacja usług publicznych, zwłaszcza w administracji i zarządzaniu.

Działanie 2.4. Rozwój infrastruktury społecznej

2.4.1. Unowocześnianie infrastruktury usług społecznych;

2.4.2. Kształtowanie sieci usług publicznych z punktu widzenia ich dostępności.

Priorytetowy obszar działań 3. Rozwój zasobów ludzkich**Działanie 3.1. Budowa społeczeństwa opartego na wiedzy**, w tym:

3.1.2. Poprawa efektywności kształcenia.

Działanie 3.2. Budowa kapitału społecznego

3.2.1. Wspieranie rozwoju sektora organizacji pozarządowych;

3.2.2. Budowa partnerstwa publiczno-społecznego.

Dokumentem najściślej korespondującym ze strategią rozwoju kultury Torunia powinna być strategia rozwoju miasta. Zgodnie z zapisami dokumentu pn. **Strategia Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020**, powstałego w roku 2010 „misją samorządu jest (...) uczynić Toruń miastem społeczności otwartej i przedsiębiorczej, która pamięta o dziedzictwie swoich przodków i wykorzystuje je do zbudowania nowoczesnego ośrodka kultury, nauki, gospodarki i turystyki, pełniącego rolę ośrodka metropolitalnego”¹⁷. Wynikają z tego cztery priorytetowe kierunki rozwoju:

- Toruń – miastem kultury;
- Toruń – miastem turystyki;
- Toruń – ośrodkiem akademickim i miastem innowacyjnych przedsiębiorstw;
- Toruń – ośrodkiem metropolitalnym.

Cele i wyzwania, które znajdą się w strategii rozwoju kultury Torunia powinny dotyczyć bezpośrednio następujących zapisów strategii rozwoju miasta:

Cel strategiczny 4: Toruń miastem chroniącym dziedzictwo kulturowe oraz rozwijającym sferę kulturalną i gospodarkę turystyczną

4.1 Wzmacnianie instytucjonalne działalności w sferze kultury;

4.2 Wzmocnienie i poszerzenie oferty kulturalnej miasta;

4.3 Rewitalizacja obiektów zabytkowych i terenów zdegradowanych;

4.4 Rozwój marki i konkurencyjnych produktów turystycznych;

4.5 Przygotowanie społecznych podstaw do rozwoju turystyki w Toruniu.

Cel strategiczny 1: Toruń bezpiecznym miastem społeczności aktywnej i zdrowej, w tym przede wszystkim:

1.1 Rozwój licznych i aktywnych organizacji pozarządowych oraz ich działalności.

¹⁷ Strategia Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020, s. 9.

Zapisy *Strategii Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020* jasno wskazują, że władze miasta dostrzegają rolę kultury jako czynnika wpływającego na rozwój społeczno-gospodarczy miasta. Toruń stawia sobie za cel bycie miastem kultury, atrakcyjnym, zarówno dla swoich mieszkańców, jak i turystów i inwestorów. Zapisy te stanowią dobry punkt wyjścia dla dyskusji nad drogą do osiągnięcia wyznaczonego celu. Dyskusję tę powinna rozwinąć opracowywana *Strategia Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020*.

II. PODSTAWY PRAWNE DZIAŁALNOŚCI W SFERZE KULTURY W POLSCE

Poniżej zaprezentowano wybrane akty prawne, które mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie sfery kultury w Polsce. Ujęte tu zostały te akty prawne, które mają bezpośredni wpływ na organizowanie i prowadzenie działalności kulturalnej przez jednostki samorządu terytorialnego, szczególnie gminy i powiaty (jak w przypadku Torunia).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483) określa prawa obywatelskie w zakresie uczestnictwa w kulturze. Artykuł 73 mówi: *Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, (...) a także wolność korzystania z dóbr kultury*¹⁸. Zapis ten został rozwinięty w ustawach, które regulują wspomniane w Konstytucji prawo obywateli. Realizowane jest ono przez określone ze względu na ustrój państwa jednostki organizacyjne. Taką podstawową jest gmina (wspólnota samorządowa).

Ustawa o samorządzie gminnym określa katalog zadań, za które odpowiada gmina. Wśród tych zadań jest również kultura. Ustawa zadanie to precyzuje w sposób następujący (art.7): *zadania własne obejmują sprawy: 9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*¹⁹.

Z punktu widzenia Torunia pamiętać trzeba o tym, że jest on jednocześnie miastem na prawach powiatu. Dlatego też do w przypadku Torunia stosuje się również **ustawę z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym** (Dz.U. 1998 nr 91 poz. 578). Pamiętać tu należy o innym ważnym akcie prawnym, regulującym podział kompetencji pomiędzy 3 szczeble samorządu (tzw. Ustawa kompetencyjna), która określa zakres kompetencji dla tych jednostek samorządu terytorialnego, które są gminą pełniącą funkcje powiatu²⁰.

Dotychczas kluczowa dla prowadzenia polityki kulturalnej w Polsce była **ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności**

¹⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona dnia 2 kwietnia 1997 r., źródło: www.sejm.gov.pl

¹⁹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym, Dz.U.1990 Nr 16 poz.95 z późniejszymi zmianami.

²⁰ Ustawa z dnia 13 października 1998 roku Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną, Dz.U 1998 Nr 133 poz.872.

kulturalnej (Dz.U. 1991 nr 114 poz. 493). Co istotne z punktu widzenia niniejszego opracowywania 31 sierpnia 2011 r. Sejm RP uchwalił nowelizację tej ustawy, wprowadzając istotne zmiany w zakresie organizacji polityki kulturalnej. Przepisy **ustawy z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 207, poz. 1230) – „ustawa nowelizująca”** weszły w życie z początkiem roku 2012. Nowe regulacje przede wszystkim umożliwiają m.in. łączenie instytucji kultury oraz wprowadzają kontrakty dla ich dyrektorów. Ponadto ustawa dostosowuje działalność polskich instytucji artystycznych do przepisów prawa, związanych z finansami. Co z tym związane definiuje dotację podmiotową, dotację celową i upraszcza cały system sprawozdawczości. Ułatwia również prowadzenie instytucji przez organizacje pozarządowe i stowarzyszenia. Daje szanse funkcjonowania instytucji w bardziej komfortowych niż do tej pory warunkach prawnych. Poniżej wyszczególniono najważniejsze zmiany wprowadzone nowymi przepisami:

- utworzenie instytucji artystycznych jako szczególnego rodzaju instytucji kultury - zróżnicowanie form działania instytucji kultury polega na wyodrębnieniu w instytucjach kultury kategorii instytucji artystycznych. Wprowadzenie tych kategorii może stanowić podstawę do dalszych zmian legislacyjnych w przyszłości. Uprawomocnienie stanu, w którym instytucje artystyczne pracują w oparciu o sezony artystyczne, to istotny moment dostosowania obowiązującego prawa do praktyki stanu faktycznego;
- wprowadzenie pojęcia sezonu artystycznego, który ma być podstawą organizacji i realizacji zadań instytucji artystycznej. Wprowadzono plany repertuarowe, które mają swoje odniesienie do kontraktów dyrektorskich czy sposobu zatrudniania dyrektora instytucji artystycznej;
- wprowadzenie nowych zasad powoływania dyrektorów. Nowelizacja przewiduje zrezygnowanie z możliwości powołania dyrektora na czas nieokreślony, precyzuje tryb przeprowadzania konkursu na to stanowisko i warunki powoływania dyrektora bez przeprowadzenia konkursu. Ustanawia też zasady sposobu prowadzenia konsultacji ze środowiskami twórczymi i związkami zawodowymi podczas procedury powołania dyrektora;
- możliwość powierzania zarządzania instytucją kultury osobie prawnej i fizycznej podmiotowi wyłonionemu w drodze ustawy - Prawo zamówień publicznych, w formie umowy, która będzie szczegółowo określać prawa i obowiązki organizatora oraz zarządcy, w szczególności: warunki wynagrodzenia zarządcy, kryteria oceny pracy zarządcy, przesłanki i sposób rozwiązywania umowy, szczegółowe zasady odpowiedzialności zarządcy za powierzoną instytucję kultury itp.;
- obowiązek uzyskania zgody pracodawcy na zawieranie przez artystów dodatkowych umów. Intencją tego zapisu jest wyraźne wskazanie, że podjęcie stałego etatowego zatrudnienia w publicznej instytucji kultury dla artysty wykonawcy jest jego pierwszym zobowiązaniem pracowniczym. Dodatkowe zatrudnienie lub inne zajęcia nie mogą stanowić utrudnienia w realizacji zadań instytucji, w której pracownik artystyczny jest zatrudniony.

- umożliwienie łączenia różnych form działania w ramach jednej instytucji kultury np. muzeów i bibliotek z innymi instytucjami kultury. Dotyczyć to może np. połączenia teatru i galerii, orkiestry i ogniska muzycznego lub nawet teatru i domu kultury, co w efekcie pozwoli na prowadzenie w ramach jednej instytucji zarówno zawodowej działalności artystycznej jak działalności służącej animacji, edukacji kulturalnej i upowszechnianiu kultury. Jednocześnie nowelizacja wprowadza mechanizmy zabezpieczające przed nieuzasadnionym łączeniem czy likwidacją instytucji kultury tak ważnych jak biblioteki i muzea;
- doprowadzenie obowiązujących regulacji do zgodności z wymogami konstytucyjnymi, rozwiązaniami ustaw systemowych, a także prawa UE pozwala m.in. na dostosowanie przepisów do wymogów ustawy o finansach publicznych w zakresie udzielania dotacji, w tym:
 - definiowania dotacji, jakie mogą otrzymywać instytucje kultury,
 - zlikwidowania obowiązku tworzenia planu działalności instytucji kultury (zamiana na planowanie powiązane z budżetem zadaniowym),
 - wprowadzenia jednolitego pojęcia planu finansowego we wszystkich instytucjach kultury.

Wprowadzone zmiany stwarzają nowe warunki dla prowadzenia działalności kulturalnej przez samorządy. Proponują one nowe rozwiązania zwłaszcza w zakresie organizacji pracy instytucji kultury i współpracy z organizacjami społecznymi. Kwestie te pozostają nie bez znaczenia dla kierunków rozwoju kultury miasta. Warto o nich pamiętać w perspektywie określania priorytetów strategii rozwoju kultury Torunia.

Należy dodać, że przywołane akty prawne nie wyczerpują pełnego katalogu przepisów regulujących działalność w sferze kultury. Działalność ta jest regulowana przez przepisy licznych ustaw, rozporządzenia i obwieszczenia ministra odpowiedzialnego za kulturę oraz akty prawa europejskiego. Prowadząc politykę kulturalną miasta należy uwzględniać zapisy m.in. następujących aktów prawnych:

Ustawy regulujące działalność kulturalną:

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach - **Dz.U. 1997 nr 5 poz. 24**
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach - **Dz.U. 1997 nr 85 poz. 539**
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - **Dz.U. 2003 nr 162 poz. 1568**
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych, **Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83** z późn.zm.
- Ustawa z dnia 13 lipca 1983 roku o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, **Dz.U.1983 nr 38 poz.173** z późn.zm.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych - **Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240**
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych - **Dz.U. 2004 nr 19 poz. 177**
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie - **Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873**

- Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym - **Dz.U. 2009 nr 19 poz. 100**

Rozporządzenia i obwieszczenia ministra odpowiedzialnego za kulturę:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 17 lutego 1992 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru instytucji kultury - **Dz.U. 1992 nr 20 poz. 80**
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 6 stycznia 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wpisywania do wykazu obiektów stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, w których prowadzona jest, jako podstawowa, działalność kulturalna lub które dla takiej działalności zostały wybudowane i nie mogą być przeznaczone do prowadzenia wyłącznie innej działalności podstawowej, oraz ustalenia ich wykazu - **Dz.U. 1999 nr 21 poz. 185**
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26 sierpnia 1997 r. w sprawie zasad i sposobu ewidencjonowania dóbr kultury w muzeach - **Dz.U. 1997 nr 103 poz. 656**
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 31 marca 1992 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników niektórych instytucji kultury - **Dz.U. 1992 nr 35 poz. 151**
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 23 kwietnia 1999 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników instytucji kultury prowadzących gospodarkę finansową na zasadach ustalonych dla zakładów budżetowych - **Dz.U. 1999 nr 45 poz. 446**
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 19 października 2004 r. w sprawie ustalenia listy samorządowych instytucji kultury, w których wyłonienie kandydata na stanowisko dyrektora następuje w drodze konkursu - **Dz.U. 2004 nr 242 poz. 2422**
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań kwalifikacyjnych i trybu stwierdzania kwalifikacji uprawniających do zajmowania określonych stanowisk w niektórych instytucjach kultury, dla których organizatorem jest administracja rządowa lub jednostki samorządu terytorialnego - **Dz.U. 2003 nr 97 poz. 882**
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 9 marca 1999 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych i trybu stwierdzania kwalifikacji uprawniających do zajmowania określonych stanowisk w niektórych instytucjach kultury, dla których organizatorem jest administracja rządowa lub jednostki samorządu terytorialnego - **Dz.U. 1999 nr 26 poz. 234**
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania dotacji państwowym instytucjom kultury przez jednostki samorządu terytorialnego - **Dz.U. 2007 nr 120 poz. 821**
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych - **Dz.U. 2004 nr 150 poz. 1579**
- Obwieszczenie Ministra Kultury z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Kultury - **M.P. 2002 nr 33 poz. 521**

Inne wybrane akty prawne:

- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. - **Dz.U. 2007 nr 215 poz. 1585**

III. TORUŃ NA TLE INNYCH MIAST POLSKICH I EUROPEJSKICH

3.1. Miejsce Torunia na kulturalnej mapie Polski

Analiza porównawcza wybranych miast Polski pod względem wydatków przeznaczanych na kulturę (w tym inwestycji w budowę infrastruktury kulturalnej), w odniesieniu do potencjału kulturowego, jakim te miasta dysponują, pozwoli na lepsze przyjrzenie się i rozpoznanie sytuacji w Toruniu na tle wybranych do analizy jednostek. Miasta ujęte w charakterystyce (wybrane w uzgodnieniu z władzami Miasta Torunia) obejmują grupę jednostek, którym udało się już zbudować przewagę konkurencyjną w zakresie kultury (Kraków, Wrocław, Poznań) oraz grupę ośrodków o w miarę porównywalnej wielkości powierzchni i liczbie ludności, co Toruń (Lublin, Olsztyn, Rzeszów) oraz w leżących w bliskiej odległości od Torunia (Gdańsk, Bydgoszcz), aspirujących do miana miejsc silnie kojarzonych z kulturą, podejmujących liczne działania w tym zakresie. Wizerunek miast zakwalifikowanych do pierwszej grupy jest wyrazisty i pozytywnie odbierany, stosują one nowoczesne metody i techniki zarządzania kulturą i dziedzictwem kulturowym. Cechuje je kompleksowe, strategiczne podejście w tym zakresie. Analiza benchmarkingowa pozwoli na wyszczególnienie dobrych praktyk i przyczynić się może do wypracowania propozycji nowych rozwiązań dla zarządzania kulturą w Toruniu. Będzie inspiracją dla wskazania możliwych kierunków rozwoju, zgodnych z oczekiwaniami całej społeczności miasta. Druga grupa miast to jednostki posiadające znaczące atuty w sferze kultury i dziedzictwa kulturowego, od lat pełniące rolę ważnych ośrodków na kulturalnej mapie Polski, posiadające potencjał dla dalszego rozwoju również poprzez kulturę. Poniżej przedstawiono dane dotyczące wielkości wybranych do analizy porównawczej miast pod względem liczby ludności.

Tabela 1 Wielkość wybranych do analizy miast pod względem liczby mieszkańców.

Liczba ludności w miastach objętych analizą:								
Kraków	Wrocław	Poznań	Gdańsk	Bydgoszcz	Lublin	Toruń	Rzeszów	Olsztyn
756 183	632 996	551 627	456 967	356 177	348 450	205 312	178 227	176 463

Źródło: BDL GUS (wg danych na koniec grudnia 2010 r.)

Wybrane miasta scharakteryzowano najpierw za pomocą odpowiednich wskaźników pod względem ich wydatków na kulturę i ich potencjału kulturowego. W efekcie wybrane jednostki przedstawiono w dwóch wymiarach, tj. **wydatki na kulturę i potencjał kulturowy**. Pierwszy obszar obejmuje wskaźniki *wydatków miast na kulturę w odniesieniu do liczby mieszkańców* oraz *udział wydatków na kulturę w wydatkach ogółem poszczególnych miast*. Drugi wymiar – potencjał kulturowy jest tu rozumiany jako *nasycenie instytucjami kultury*²¹ w mieście i *uczestnictwo*

²¹ *Nasycenie instytucjami kultury* rozumiane jest w sposób ilościowy i wyraża się w ilości instytucji kultury funkcjonujących w poszczególnych miastach (w odniesieniu do liczby mieszkańców).

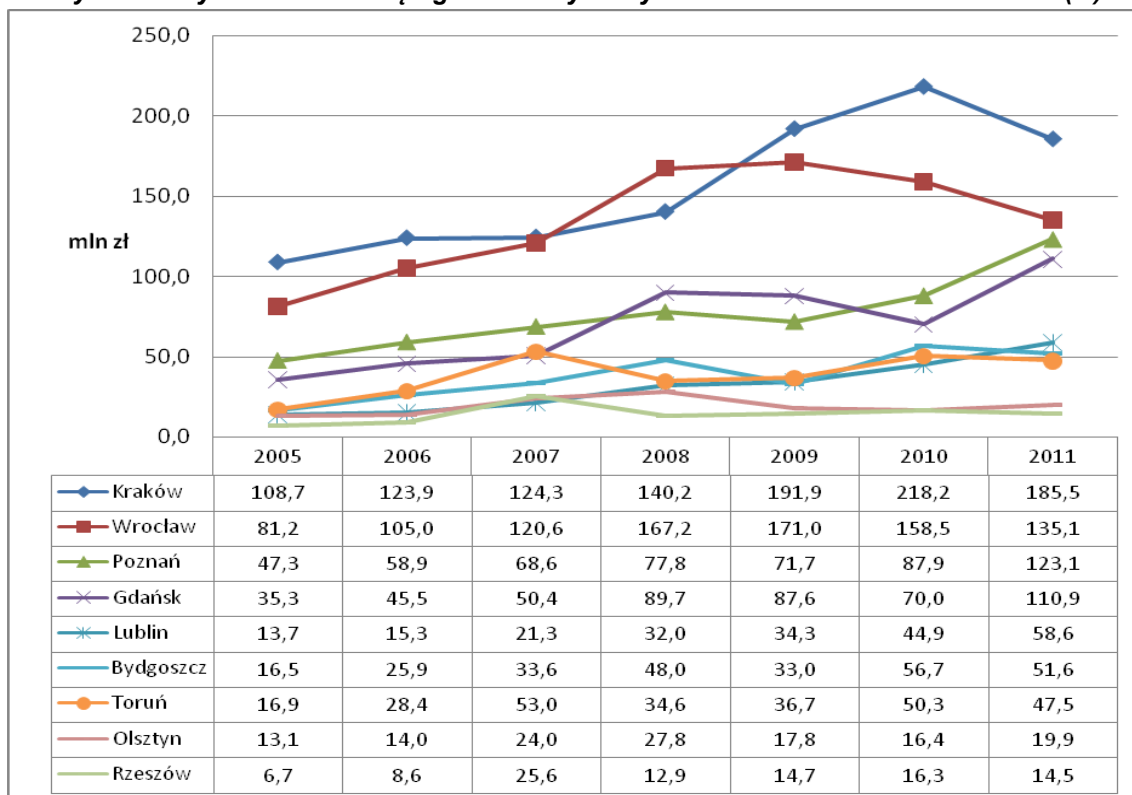
w kulturze²² jego mieszkańców. Poszczególne obszary zbadano za pomocą szeregu wskaźników ze statystyk publicznych i w ramach każdego z nich stworzono listy porównawcze miast.

Analiza wskaźników oparta została o dane *Banku Danych Lokalnych* Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), które dostępne są na stronie internetowej www.stat.gov.pl/bdl. Analizą objęto najbardziej aktualne z dostępnych danych (tj. dane za lata 2005-2011).

Wydatki na kulturę

Biorąc pod uwagę **wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego ogółem** (wśród miast objętych analizą), wielkość środków przeznaczona na ten cel przez Toruń w 2011 r., wynosząca ok. 47,5 mln zł była najbardziej zbliżona do wydatków Bydgoszczy (ok. 51,5 mln zł) i Lublina (58,5 mln zł). Zdecydowanie większe środki na kulturę przeznaczyły Wrocław (ok. 135 mln zł), Poznań (123 mln zł) i Gdańsk (110 mln zł). Z kolei miastami, które w omawianym roku asygnowały mniejsze środki na kulturę od Torunia były Rzeszów (ok. 19 mln zł) i Olsztyn (ok. 14,5 mln zł). Szczegółowe dane na ten temat przedstawia wykres poniżej.

Wykres 1 Wydatki na kulturę ogółem w wybranych miastach w latach 2005-2011 (zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

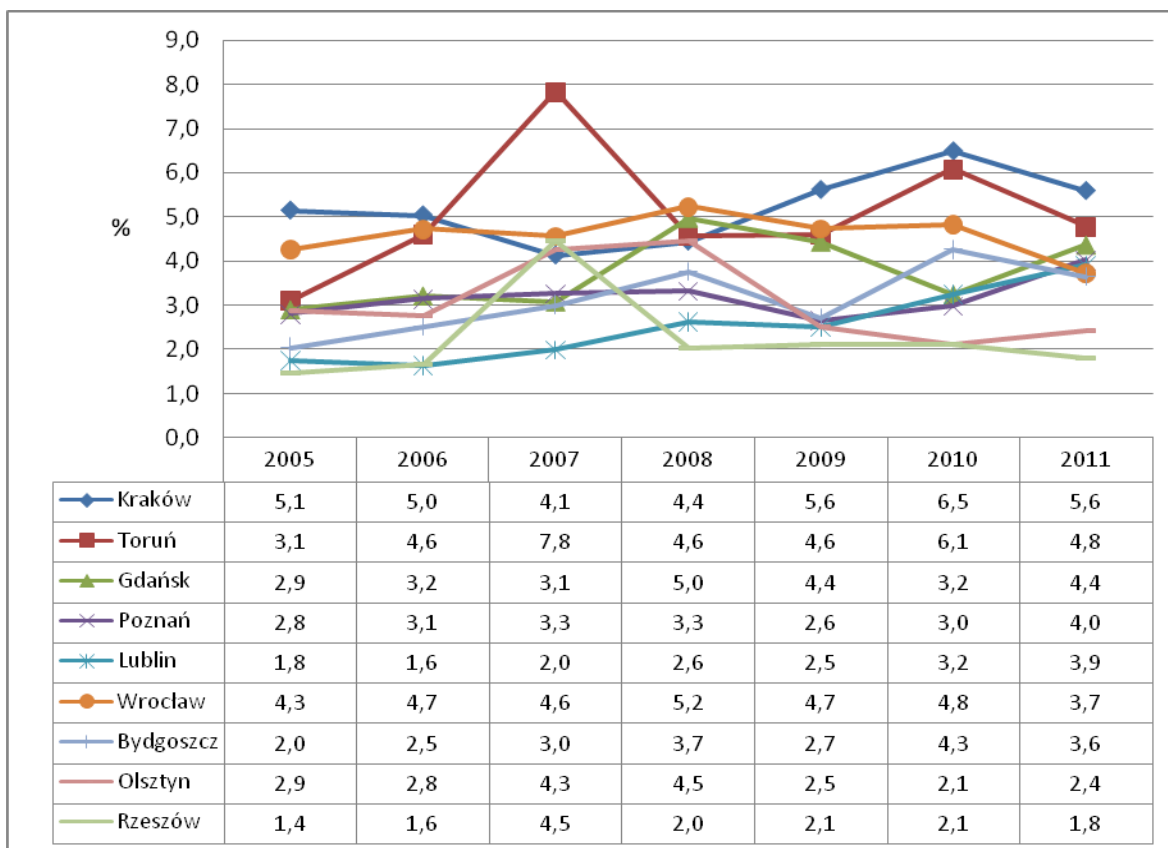
²² *Uczestnictwo w kulturze* rozumiane jest przez liczbę osób biorących udział w wydarzeniach kulturalnych, tj. liczba widzów w teatrach, kinach, itp. (w odniesieniu do liczby mieszkańców).

Biorąc pod uwagę okres ostatnich 7 lat wydatki na kulturę nieprzerwalnie z roku na rok wzrastały jedynie w Lublinie. W przypadku pozostałych miast występowały pewne wahania. Niemal równie systematyczny wzrost wydatków na kulturę (jak w Lublinie) odnotowano w Poznaniu (z wyjątkiem niewielkiego spadku w 2009 r.) i Gdańsku (z wyjątkiem 2010 r.). Z kolei we Wrocławiu i Krakowie po latach wzrostu, wydatki na kulturę zaczęły spadać (we Wrocławiu począwszy od roku 2010, w Krakowie rok później). W Bydgoszczy i Olsztynie po latach wzrostów spadki wystąpiły w roku 2009 i 2011. W Rzeszowie wydatkowanie w obszarze kultury malało (w stosunku do roku poprzedniego) w latach 2008 i 2011.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w Toruniu wzrastały w latach 2005-2007, z kolei przełom roku 2007 i 2008 to spadek nakładów, związany z zakończeniem niektórych inwestycji (m.in. Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”). Począwszy od roku 2009 wydatki na kulturę w Toruniu zaczęły znowu systematycznie wzrastać, choć ich dynamika była słabsza niż w pierwszych latach okresu objętego analizą. W roku 2011 odnotowano nieznaczny spadek wydatków na kulturę w stosunku do roku 2010.

Należy zaznaczyć, że w stosunku do roku rozpoczynającego zestawienie wszystkie jednostki zwiększyły wydatki na kulturę ogółem. Największa dynamika wzrostu, biorąc pod uwagę wysokość wydatków ogółem w roku 2011 w stosunku do roku 2005 charakteryzowała Lublin (wzrost o 328%). O ponad 200% więcej środków na kulturę (w 2011 r. niż 2005 r.) wydawały Bydgoszcz i Gdańsk. Istotny wzrost wydatków był charakterystyczny również dla Torunia (o 180%) i Poznania (o 160%). Z kolei Rzeszów zwiększył wydatki na kulturę o 118%. Najmniejsza dynamika w tym względzie charakteryzowała Kraków, Wrocław i Olsztyn (wzrosty poniżej 100%).

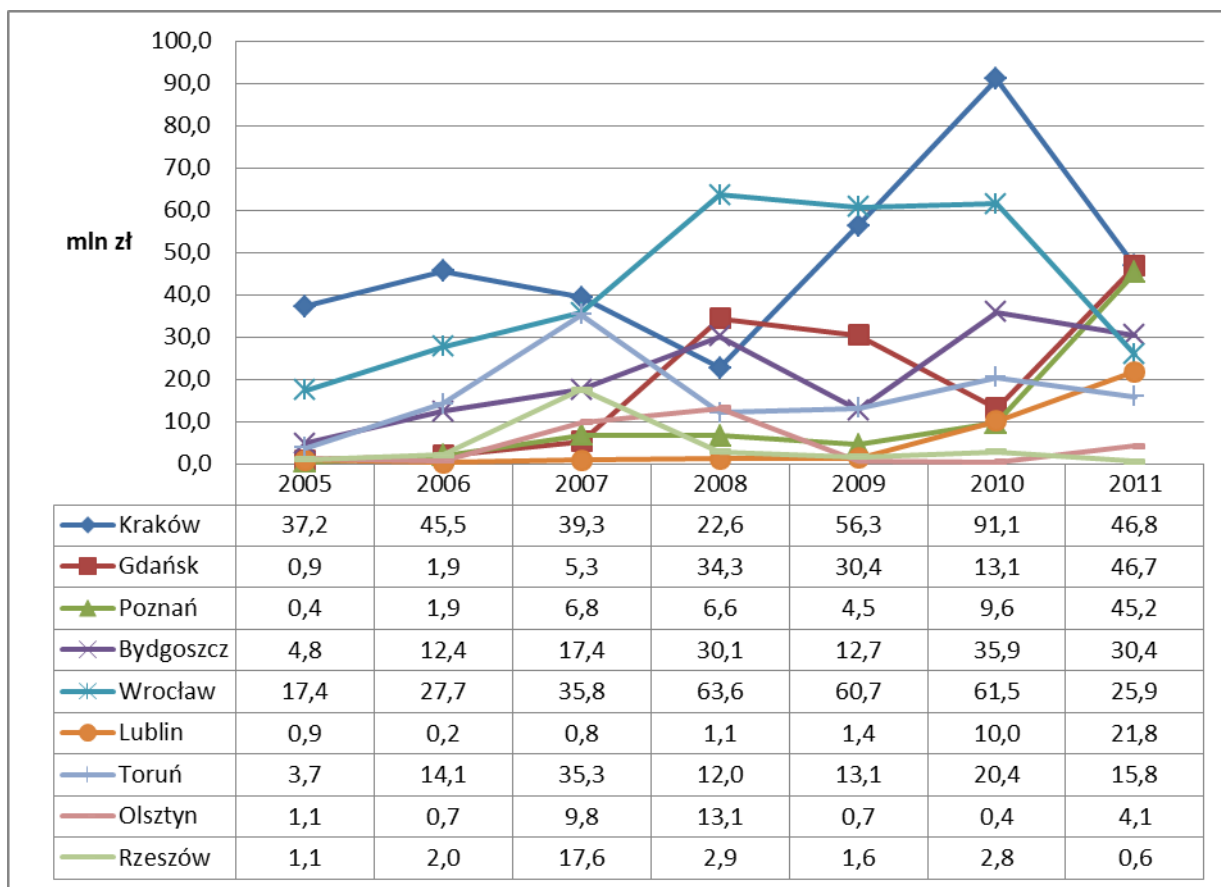
Wykres 2 Udział wydatków na kulturę w wydatkach całkowitych poszczególnych miast w latach 2005-2011 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Toruń zanotował w 2011 r. jeden z największych **wskaźników wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w całkowitych wydatkach miast** (ok. 5%). Wyższy wskaźnik odnotowano jedynie w Krakowie (prawie 5,6%). Te dwa miasta dystansują resztę pod względem części budżetu przeznaczanej na kulturę. Wynik w okolicach 4% osiągnął Poznań i Gdańsk. Z kolei udział wydatków na kulturę w wydatkach ogółem pozostałych miast mieścił się w zakresie od 3 do 4%: Lublin, Wrocław, Bydgoszcz oraz poniżej 3%: Olsztyn i Rzeszów.

Pod względem dynamiki wzrostu wskaźnika wydatków na kulturę w wydatkach ogółem najlepiej wypadł Lublin (wzrost o 123%). Relatywnie wysokie wskaźniki osiągnęły również Bydgoszcz, Toruń i Gdańsk (wzrosty o ponad 50%). Niewiele gorzej wypadł w tym zestawieniu Poznań (44%). Dodatkowo wskaźniki charakteryzowały jeszcze Rzeszów (24%) i Kraków (9%). Natomiast miastami gdzie w 2011 r. udział wydatków na kulturę w wydatkach ogółem był niższy niż w 2005 r. były Olsztyn (-16%) i Wrocław (-13%).

Wykres 3 Wydatki majątkowe inwestycyjne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w poszczególnych miastach w latach 2005-2011 (zł)

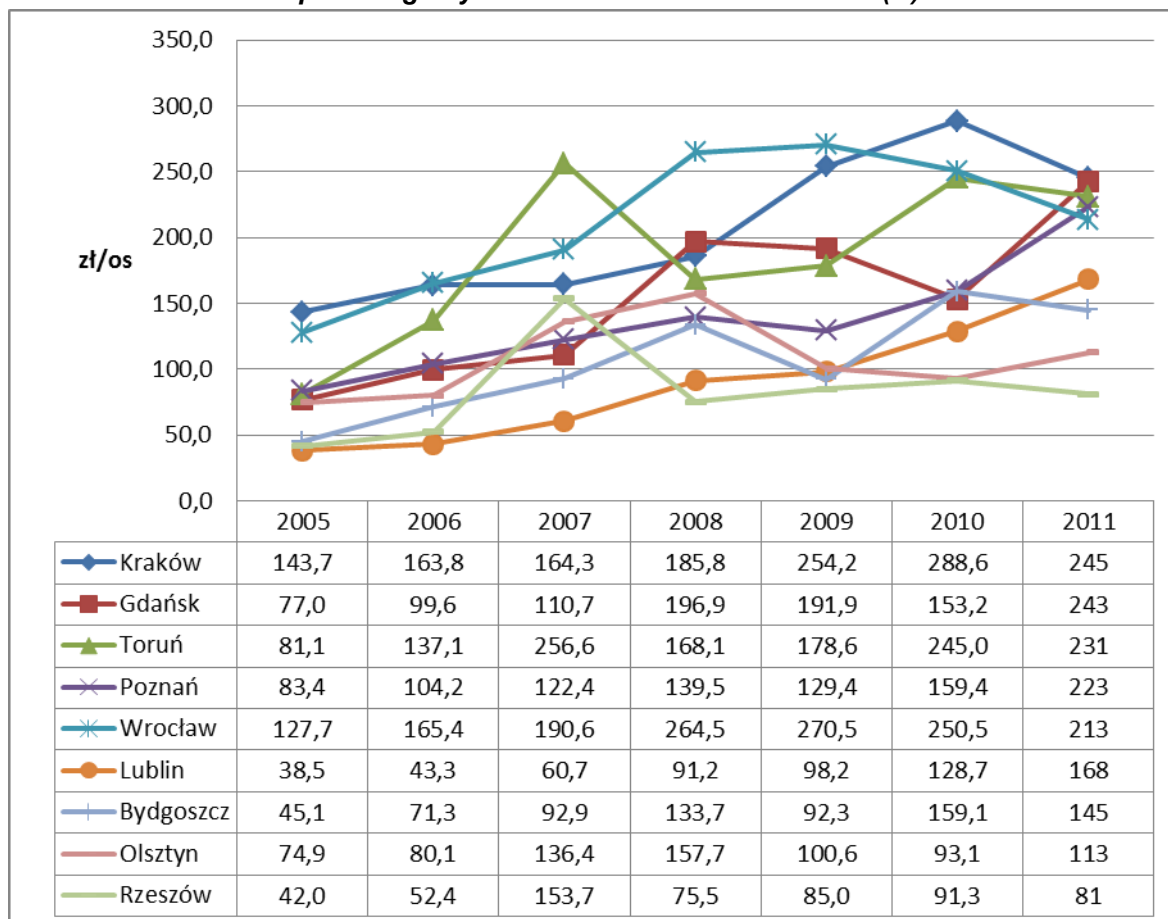
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Pod względem **wydatków majątkowych inwestycyjnych** w 2011 r. wśród analizowanych miast wyróżniają się trzy miasta: Kraków, Gdańsk i Poznań, które na inwestycje w obszarze kultury wydały ponad 45 mln zł. Kolejną grupę miast tworzą jednostki przeznaczające od 20 do 30 mln zł środków majątkowych na kulturę, tj. Bydgoszcz, Wrocław i Lublin. Toruń w 2011 r. na wydatki majątkowe w sferze kultury przeznaczył prawie 16 mln zł. Najmniej spośród analizowanych miast środków na ten cel przeznaczył Olsztyn (4,1 mln zł) i Rzeszów (0,6 mln zł).

Wysokość wydatków majątkowych inwestycyjnych jest zależna od wielu czynników, dlatego porównywanie dynamiki kształtowania się wielkości tych środków w poszczególnych latach analizowanego okresu należy traktować poglądowo. Z przedstawionych powyżej danych bezwzględnych wynika, że wysokość przeznaczanych środków przez poszczególne miasta w kolejnych latach różni się nawet kilkaset krotnie. Ujmując te dane dynamicznie stwierdzono, że największy wzrost środków przeznaczanych na inwestycje w obszarze kultury odnotowano w Poznaniu (ok. 385 tys. w 2005 r. w stosunku do 45,1 mln w 2011 r.). Istotny wzrost wydatków w tym zakresie charakteryzował również Lublin (z ok. 885 tys. zł do 21,8 mln zł). Toruń zwiększył wydatki inwestycyjne na kulturę o ponad 300%,

tj. nieco mniej niż Bydgoszcz (ok. 500%), a więcej niż Olsztyn (ok. 280%). Zdecydowanie najniższe wzrosty pod tym względem odnotowały Wrocław (ok. 50%) i Kraków (ok. 25%). Natomiast Rzeszów w 2011 r. ograniczył środki na inwestycje w stosunku do roku 2005 o ok. 45%.

Wykres 4 Wydatki na kulturę w przeliczeniu na jednego mieszkańca w poszczególnych miastach w latach 2005-2011 (zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Ciekawych wniosków dostarcza analiza porównawcza miast pod względem wydatkowanych przez nie **środków na kulturę ogółem w przeliczeniu na jednego mieszkańca** (w 2011 r.). Zestawienie wskaźników pokazuje, że Toruń należy do miast, które wydają najwięcej na ten cel, tj. 231 zł/os. Niewiele wyższe środki przeznaczają Gdańsk (243 zł/os) i Kraków (245 zł/os). Wskaźnik powyżej 200 zł/os odnotowały jeszcze Poznań i Wrocław. Z kolei Lublin i Bydgoszcz zanotowały w 2011 r. wydatki na kulturę w przeliczeniu na jednego mieszkańca kształtujące się powyżej 150 zł/os. Zdecydowanie najmniejsze środki spośród wszystkich porównywanych miast przeznaczył w omawianym roku Rzeszów (jedynie 81 zł/os).

Ogólnie dostrzegalny jest wzrost wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca we wszystkich miastach w okresie 2005-2011. Analizując wydatki na kulturę

w kategoriach względnych zauważyć można dopiero skale tych wzrostów. I tak, najwyższy wzrost wydatków na jednego mieszkańca notuje Lublin (o 336%). Wskaźnik powyżej 200% zanotowały 2 jednostki: Bydgoszcz – wzrost o 221% i Gdańsk – wzrost o 215%. W porównaniu do roku 2005 znaczący wzrost wydatków zanotował również Toruń (185%) i Poznań (168%). Dynamika wzrostu wydatków na kulturę na jednego mieszkańca we Rzeszowie osiągnęła 94%. Niewiele niższy wskaźnik charakteryzował Kraków – 71% i Wrocław – 67%. Najmniejsza dynamika wzrostu charakteryzowała Olsztyn (51%).

Zaprezentowane powyżej wskaźniki zebrano razem i stworzono listę miast pod względem ich wydatków przeznaczanych na kulturę. Dzięki temu powstało zestawienie, będące syntetycznym obrazem sytuacji dotyczącej wydatkowania środków przeznaczonych na kulturę z budżetów poszczególnych miast. Jednostki uszeregowano na skali 1-9 (gdzie 9 – oznacza najwięcej, a 1 – najmniej) w czterech przeanalizowanych kategoriach. Otrzymanie wskaźnika 1 w zestawieniu w poszczególnej kategorii oznacza więc najniższy wskaźnik. Wskaźnik syntetyczny (ogółem) obliczono, jako sumę miejsc wedle zasady – im wyższy wskaźnik, tym większe wydatki na kulturę. Wyniki przedstawione zostały poniżej.

Zestawienie 1 Lista miast pod względem ich wydatków przeznaczonych na kulturę (wg danych za rok 2011 r.)

Miasta	Wydatki na kulturę ogółem	Udział wydatków na kulturę w wydatkach całkowitych	Wydatki majątkowe na kulturę	Wydatki na kulturę w przeliczeniu na 1 mieszkańca	Ogółem
Wyniki					
Kraków	9	9	9	9	36
Gdańsk	6	7	8	8	29
Poznań	7	6	7	6	26
Wrocław	8	4	5	5	22
Toruń	3	8	3	7	21
Lublin	5	5	4	4	18
Bydgoszcz	4	3	6	3	16
Olsztyn	2	2	2	2	8
Rzeszów	1	1	1	1	4

Źródło: opracowanie własne; kolorem zielonym zaznaczono liderów, a pomarańczowym ostatnią pozycję w rankingu w poszczególnych kategoriach. Im wyższy wskaźnik ogółem, tym wyższe dane miasto zanotowało wydatki na kulturę.

Na podstawie danych zaprezentowanych w zestawieniu powyżej należy stwierdzić, że Toruń pod względem wskaźników dotyczących wydatków przeznaczanych na kulturę plasuje się wśród takich miast jak: Gdańsk, Poznań i Wrocław. Tuż za Toruniem plasuje się Lublin i Bydgoszcz. Wyraźnie najwyższy wskaźnik zanotował Kraków. Natomiast ostatnie pozycje dzielą Olsztyn i Rzeszów. Co zwraca uwagę w przypadku Torunia to, przede wszystkim stosunkowo wysoki udział wydatków na kulturę w wydatkach całkowitych budżetu miasta (wyższe wydatki jedynie w Krakowie). Świadczy to niewątpliwie o dostrzeganiu przez władze miasta Torunia

znaczenia kultury dla jego rozwoju. Toruń niewiele odstaje (od większych ośrodków jakimi są Kraków i Gdańsk) pod względem wydatków na kulturę w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Należy również dodać, że istotną część wydatków Torunia na kulturę stanowią wydatki majątkowe.

Należy zaznaczyć, że powyższe zestawienie nie powinno stanowić podstawy do wyciągania ostatecznych wniosków odnośnie tego, czy taka sytuacja jest dobra czy zła, jak również, które z analizowanych miast bardziej dba o kulturę. Każda z analizowanych jednostek różni się od innych w sposób zasadniczy swoim charakterem i specyfiką, liczbą ludności, wielkością budżetu, nasyceniem infrastrukturą kulturalną, jej stanem oraz charakterem potrzeb w zakresie uczestnictwa w kulturze, potencjałem i wieloma innymi czynnikami. Stąd też wyciąganie bezpośrednich wniosków na podstawie tych danych jest nieuzasadnione. Zestawienie to jednak pozwala porównać skalę wydatków na kulturę w wybranych do analizy miastach, co w konsekwencji pozwoli dokonać porównania pomiędzy miastami. Porównanie to będzie podstawą do zbudowania „mapy kulturalnej pozycjonowania miast w Polsce”. Dzięki temu możliwe będzie pokazanie, jak oceniać należy kulturę w Toruniu z punktu widzenia jej znaczenia postrzeganego przez pryzmat wydatków z budżetu miasta oraz jakiego rodzaju działania strategiczne można podjąć w Toruniu w zakresie kultury w kontekście tych miast, które w kategorii wydatków podobne są do Torunia.

Dla celów porównawczych zebrano również razem dane opisujące **dynamikę wzrostu wydatków na kulturę** w poszczególnych kategoriach w latach 2005-2011.

Zestawienie 2 Lista miast pod względem dynamiki wzrostu wydatków na kulturę (w latach 2005-2011)

Miasta	Wydatki na kulturę ogółem	Udział wydatków na kulturę w wydatkach całkowitych	Wydatki majątkowe na kulturę	Wydatki na kulturę w przeliczeniu na 1 mieszkańca	Ogółem
Wyniki					
Lublin	9	9	7	9	34
Bydgoszcz	7	8	6	8	29
Gdańsk	8	6	8	7	29
Poznań	5	5	9	5	24
Toruń	6	7	5	6	24
Rzeszów	4	4	1	4	13
Kraków	3	3	2	3	11
Wrocław	2	2	3	2	9
Olsztyn	1	1	4	1	7

Źródło: opracowanie własne; kolorem zielonym zaznaczono liderów, a pomarańczowym ostatnią pozycję w rankingu w poszczególnych kategoriach. Im wyższy wskaźnik ogółem, tym większa dynamika wzrostu wydatków na kulturę.

Pod względem dynamiki wzrostu wydatków na kulturę w analizowanym okresie Toruń osiąga taki sam wskaźnik jak Poznań, ustępując w tym zestawieniu Lublinowi, Bydgoszczy i Gdańskowi. Wydaje się, że wzrost środków przeznaczanych na kulturę w tych miastach był spowodowany aspiracjami zdobycia przez nie tytułu *Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 r.* Można przypuszczać, że o ubieganiu się o tytuł ESK spowodowała zwiększenie środków finansowych na kulturę w tych miastach w celu zwiększenia ich szans na wygranie konkursu (tym samym nadrobienie zaległości w tej sferze w poprzednich latach). Zdecydowanie wolniej wydatki na kulturę rosły w miastach o teoretycznie większym potencjale kulturowym, tj. w Krakowie, Wrocławiu. Zdecydowanym outsiderem w tym zestawieniu został Olsztyn zajmując ostatnie lokaty w niemal każdej z wyróżnionych kategorii (z wyjątkiem wysokości wydatków majątkowych).

Wydatki na instytucje kultury

Analizując wydatki na kulturę poszczególnych miast, warto również przedstawić procentowy udział środków przeznaczanych na dane instytucje kultury wśród wydatków na kulturę ogółem. Analizą objęto instytucje kultury według kategorii wyszczególnionych przez GUS, tj. *biblioteki, domy i ośrodki kultury, galerie i biura wystaw, teatry, muzea, centra kultury i sztuki, inne instytucje kultury oraz pozostała działalność*. Porównanie wysokości środków przeznaczanych na dane kategorie instytucji w poszczególnych miastach pozwoli na poznanie kierunków finansowania, a tym samym na wskazanie kierunków rozwoju kultury w danych miastach.

Najwięcej na **biblioteki** wśród wybranych do analizy miast wydaje Olsztyn – w 2010 r. wydano tam prawie 27% ze środków przeznaczonych na kulturę ogółem. Niewiele mniej, jeśli chodzi o udział procentowy w wydatkach na kulturę ogółem, asygnuje na biblioteki Lublin (około 23%). Stosunkowo sporo na ten cel wydają Poznań i Rzeszów (17,7% – 19,9% wydatków na kulturę). Poniżej 10% na biblioteki wydaje Wrocław, Kraków i Toruń. Należy dodać, że stosunkowo niski udział środków przeznaczanych na biblioteki w Toruniu wynika ze struktury organizacji działalności bibliotecznej w Toruniu. Działalność tę na terenie miasta prowadzi bowiem regionalna instytucja jaką jest Biblioteka Wojewódzka – Książnica Kopernikańska (posiadająca 15 filii). Stąd środki na prowadzenie jej działalności rozkładają się równocześnie na samorząd szczebla gminnego jak i wojewódzkiego.

W przypadku **domów i ośrodków kultury** (razem z świetlicami i klubami) przoduje również Olsztyn – około 26% udział wydatków na te instytucje w wydatkach na kulturę ogółem w 2010 r. Prawie 20,5% przeznaczył na ten cel Rzeszów. Połap 10% przekroczyły jeszcze Lublin (14,4%) i Kraków (10,4% wydatków na kulturę ogółem). Toruń, Wrocław i Poznań asygnowały na domy i ośrodki kultury poniżej 5% wydatków na kulturę ogółem.

Na **ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami** najwięcej w 2010 r. wydał Kraków, tj. 21,5%, co koresponduje z historycznym charakterem miasta. Prawie 19% na ten cel przeznaczył Lublin. Ponad 14% stanowił udział wydatków na ten cel w wydatkach na kulturę ogółem w Toruniu, co również wiąże się ze specyfiką tkanki miejskiej. Rzeszów lokował w zabytki około 11% środków na kulturę. Podobny wynik osiągnął Olsztyn – około 9% wydatków na kulturę. Najmniej wydały na ten cel Wrocław i Poznań.

Galerie i biura wystaw najlepiej dotowane były w Rzeszowie (7,7% wydatków na kulturę ogółem), a także w Olsztynie (4,9%). W pozostałych jednostkach wydatki na ten cel nie przekraczały 2% środków ogółem.

Z kolei najwięcej na **teatry** w 2010 r. przeznaczył Rzeszów (20,6% wydatków na kulturę) i Poznań (19,4%). Prawie 17% na ten cel wydał Olsztyn. Wysokość dotacji na te instytucje w innych miastach przedstawiała się następująco: Wrocław – 10,6%, Kraków – 9%, Lublin – 7,5% i Toruń – 6,5% wydatków na kulturę ogółem.

Jeśli chodzi o środki przeznaczane na **muzea**, najwięcej na ten cel w 2010 r. wydał Toruń – ponad 1/3 środków przeznaczanych na kulturę ogółem. Około 30% z wydatków na kulturę ogółem przeznaczył na muzea Kraków. Natomiast Wrocław i Poznań przeznaczyły na działalność muzealną w granicach 10-11% wydatków na kulturę. Najmniej na muzea asygnował Rzeszów (ok. 1,6% wydatków na kulturę).

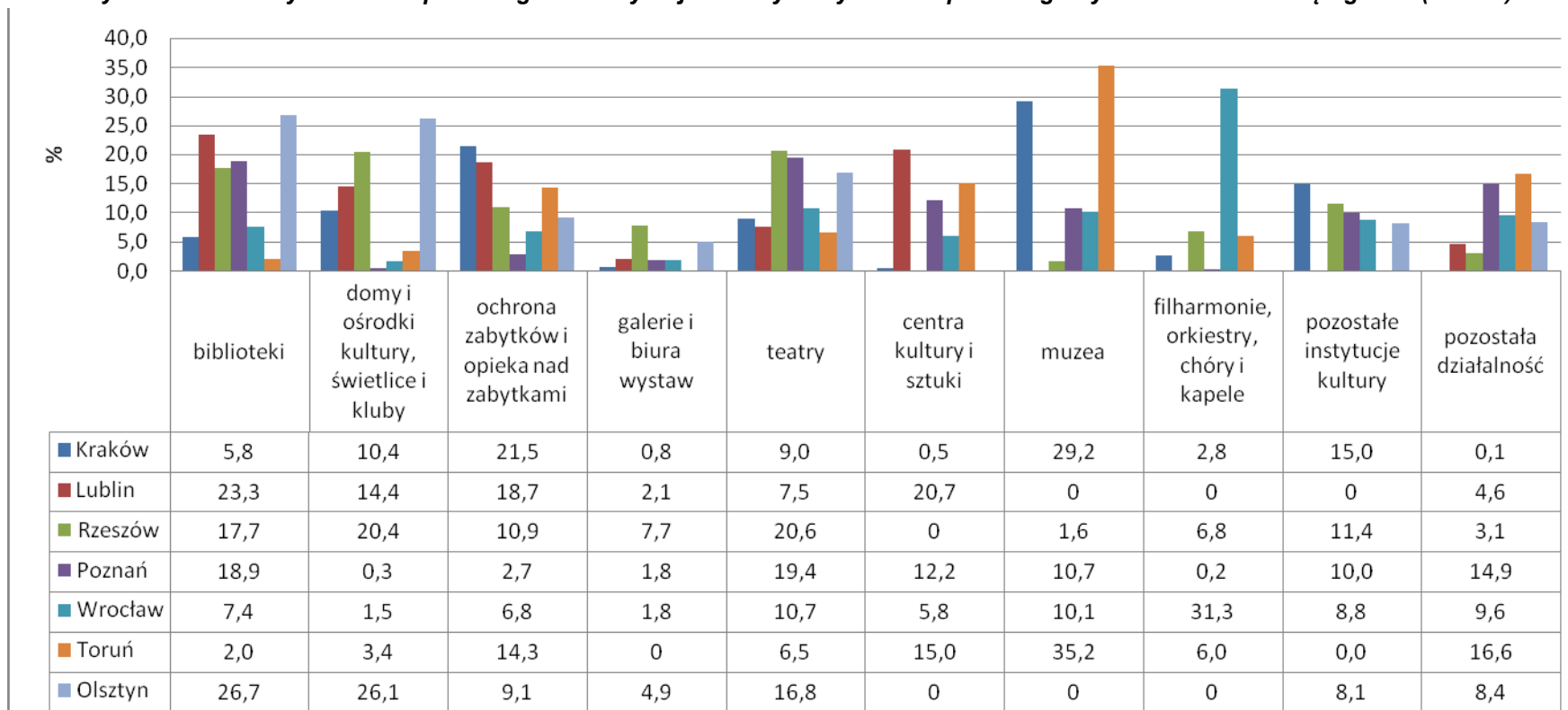
Najwięcej na **centra kultury i sztuki** wśród analizowanych miast w roku 2010 wydał Lublin (20,7%). Na kolejnej pozycji uplasował się Toruń, który przeznaczył na te instytucje 15% wydatków na kulturę ogółem. Poznań wydał 12,2%, Wrocław – 5,8%, a Kraków – 0,5% (wydatków na kulturę ogółem). Rzeszów i Olsztyn nie zostały uwzględnione (ze względu na brak jednoznacznych danych).

Prawie 1/3 wydatków na kulturę ogółem przeznaczył Wrocław w 2010 r. na **filharmonie, orkiestry, chóry i kapele**. Rzeszów wydał na te instytucje 6,8%, Toruń – 6%, a Kraków – 2,8% wydatków na kulturę. Z uwagi na brak dostępnych danych w zestawieniu nie uwzględniono Lublina i Olsztyna.

Jeśli chodzi o wydatki na **pozostałe instytucje kultury**, miasta przeznaczały na nie w 2010 r. następujące środki: Kraków – 15%, Rzeszów – 11,4%, Poznań – 10%, Wrocław – 8,8%, a Olsztyn 8,1% – wydatków na kulturę ogółem. Nie uwzględniono Lublina i Torunia.

Środki przeznaczone na **pozostałą działalność** w przypadku analizowanych miast, przedstawiały się tak: najwięcej na ten cel wydał Toruń – 16,6% wydatków na kulturę ogółem, a dalej kolejno: Poznań – 14,9%, Wrocław – 9,6%, Olsztyn – 8,4%, Lublin – 4,6%, Rzeszów – 3,1%, Kraków 0,1% - wydatków na kulturę ogółem.

Wykres 5 Udział wydatków na poszczególne instytucje kultury w wydatkach poszczególnych miast na kulturę ogółem (2010 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS; zero (0) oznacza brak jednoznacznych danych.

Opierając się na analizie powyższych danych, analogicznie do poprzednich zestawień, stworzono listę miast pod względem ich wydatków na poszczególne instytucje kultury.

Zestawienie 3 Lista miast pod względem ich wydatków przeznaczonych na poszczególne instytucje kultury (2010 r.)

Miasta	Wydatki na biblioteki	Wydatki na domy i ośrodki kultury	Wydatki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami	Wydatki na galerie i biura wystaw	Wydatki na teatry	Wydatki na centra kultury i sztuki	Wydatki na muzea	Wydatki na filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	Wydatki na pozostałe instytucje kultury	Wydatki na pozostałą działalność
Wyniki										
Kraków	2	4	7	1	3	1	4	2	5	1
Lublin	6	5	6	4	2	5	-	-	-	3
Rzeszów	4	6	4	6	7	-	1	4	4	2
Poznań	5	1	1	2	6	3	3	1	3	6
Wrocław	3	2	2	2	4	2	2	5	2	5
Toruń	1	3	5	-	1	4	5	3	-	7
Olsztyn	7	7	3	5	5	-	-	-	1	4

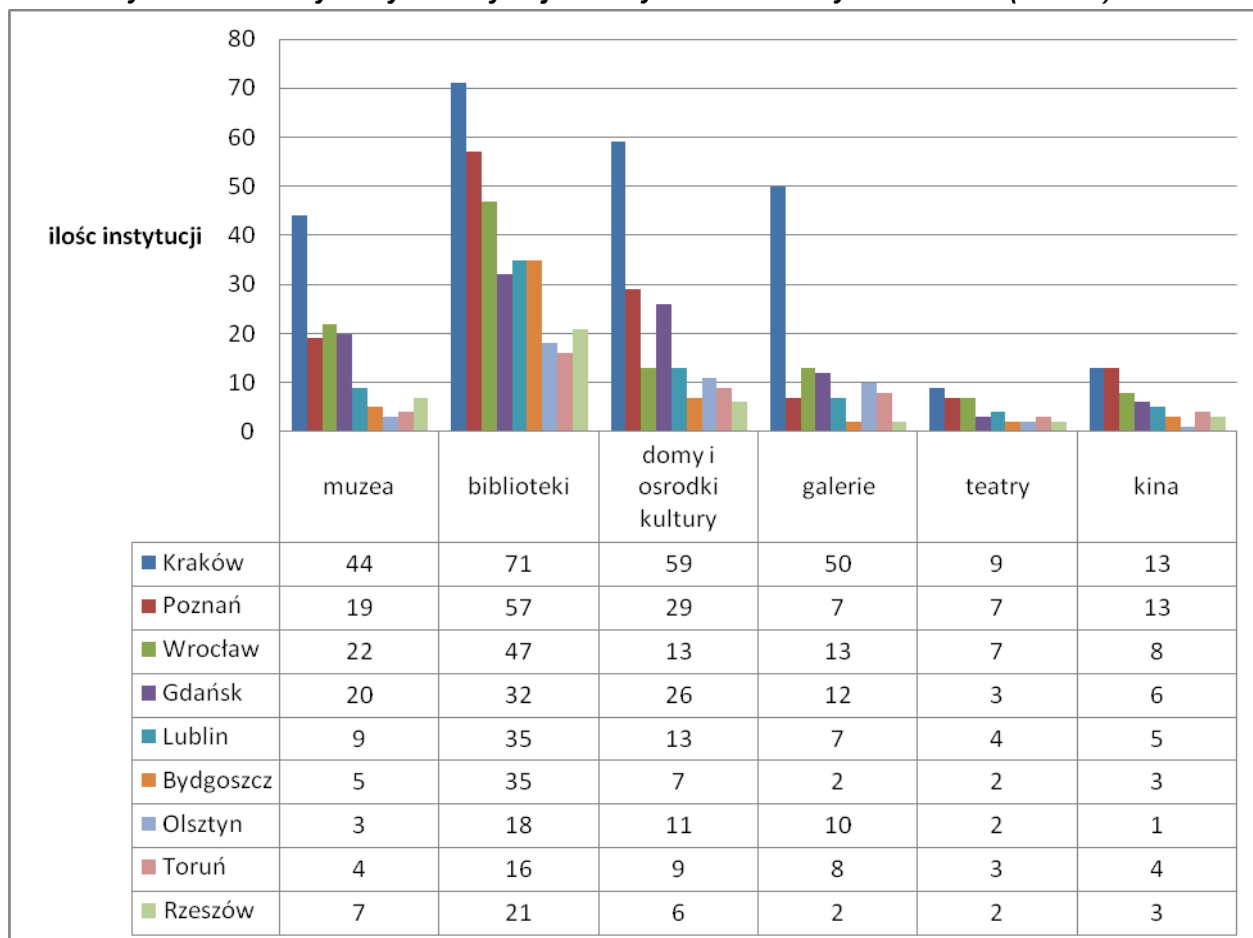
Źródło: opracowanie własne; kolorem zielonym zaznaczono liderów, a niebieskim ostatnią pozycję w rankingu w poszczególnych kategoriach.

Ze względu na brak jednoznacznych danych w niektórych przypadkach, powyższa tabela nie zawiera kolumny sumującej punkty (tym samym powyższe zestawienie nie było brane pod uwagę przy wyznaczeniu mapy pozycjonującej miasta względem stanu kultury). W kilku kategoriach skala punktacji została zawężona, co jest konsekwencją niesklasyfikowania paru jednostek. Zestawienie służy jedynie uwidocznieniu pozycji analizowanych miast w konkretnych opcjach – pod względem ilości środków przeznaczanych na poszczególne grupy instytucji kultury. Warto zauważyć, że Toruń wydaje najwięcej, jeśli chodzi o udział wydatków na wybrane instytucje kultury w wydatkach miast na kulturę ogółem, ze wszystkich porównywanych miast na muzea oraz pozostałą działalność (m.in. działalność historycznych miejsc i budynków, ogród zoobotaniczny), a najmniej na teatry.

Nasylenie instytucjami kultury

Pojęcie potencjału kulturowego miasta wiąże się m.in. z ilością instytucji kultury funkcjonujących na jego terenie. Bazując na dostępnych danych BDL GUS, dokonano analizy nasycenia instytucjami kultury poszczególnych jednostek. Do zestawienia włączono także kina. Choć nie są one w rozumieniu prawa instytucjami kultury (dla których organizatorem jest miasto), to realizują podobne funkcje i zasadnym wydaje się ich skwalifikowanie.

Wykres 6 Ilość wybranych instytucji kultury w analizowanych miastach (2011 r.)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

* dane dotyczące bibliotek pochodzą z 2010 r.

Biorąc pod uwagę **muzea** (wg danych BDL GUS na koniec 2011 r.), ich liczba w Toruniu była zbliżona do Olsztyna i Bydgoszczy (nie więcej niż 5 muzeów w każdym z tych miast). Nieco więcej muzeów znajdowało się w Rzeszowie (7 placówek) i Lublinie (9 placówek). Zdecydowanie najwięcej muzeów funkcjonowało w Krakowie – 44 placówki. O ponad połowę mniej tego typu instytucji znajdowało się na terenie Wrocławia (22 placówki) i Poznania (19 placówek). Toruń obok Olsztyna i Bydgoszczy charakteryzuje się jednym z najniższych wskaźników liczby muzeów w przeliczeniu na mieszkańców (tj. niespełna 2 placówki/100 tys. mieszkańców). W odniesieniu do liczby mieszkańców największym wskaźnikiem

cechował się Kraków – 6,8. Za nim plasowały się kolejno: Gdańsk (4,4), Rzeszów (3,9), Wrocław (3,5), Poznań (3,4) i Lublin (2,6).

Uwzględniając **placówki biblioteczne**²³, ich liczba w Toruniu jest zbliżona do Olsztyna (w Toruniu funkcjonowało - 16 bibliotek, w Olsztynie – 18). Zdecydowanie najwięcej placówek bibliotecznych w 2010 r. działało w Krakowie – 71 bibliotek. Stosunkowo dużo placówek znajdowało się w Poznaniu (57), a o 10 mniej we Wrocławiu. Z kolei 35 bibliotek zarejestrowano w Lublinie, a 21 w Rzeszowie. Nieco inaczej przedstawia się sytuacja, jeśli przedstawimy wskaźniki nasycenia placówkami bibliotecznymi na 100 tys. mieszkańców. Zdecydowanym liderem w tym zestawieniu jest Rzeszów (11,8). Około 10 placówek bibliotecznych na 100 tys. mieszkańców znajduje się w Poznaniu, Olsztynie i Lublinie. W Krakowie wskaźnik ten wynosi 9,4 biblioteki. Natomiast wskaźnik dla Torunia i Wrocławia nie przekracza 8 bibliotek.

Podobnie jak w przypadku bibliotek, w Toruniu w 2011 r. funkcjonowała podobna jak w Olsztynie liczba **domów i ośrodków kultury** (9 w Toruniu, 11 w Olsztynie). Mniej domów kultury zanotowano tylko w Rzeszowie (9) i Bydgoszczy (7). Najwięcej tego typu instytucji działało z kolei w Krakowie – 59 podmiotów. O ponad połowę mniej placówek znajdowało się w Poznaniu – 29 domów i ośrodków kultury. Dalej plasowały się: Wrocław i Lublin (po 13). Przy porównaniu wskaźników na 100 tys. mieszkańców Toruń plasuje się w środku stawki porównywanych miast (ze wskaźnikiem 4,4). Lepiej od Torunia pod tym względem wypadają Poznań (5,3), Gdańsk (5,7), Olsztyn (6,2) i Kraków (7,8). Natomiast gorzej Lublin (3,7), Rzeszów (3,4), Wrocław (2,1) i Bydgoszcz (2,0).

Na tle porównywanych miast Toruń pod względem liczby **obiektów działalności wystawienniczej** posiada podobną infrastrukturę jak Lublin i Poznań (nie więcej niż 10 tego typu instytucji w tych miastach). Nieco więcej galerii i salonów sztuki działało w 2011 r. Olsztynie (10), Gdańsku (12) i Wrocławiu (13). Prawie pięć razy więcej obiektów działalności wystawienniczej znajdowało się w Krakowie (50). Na drugim końcu stawki znalazł się Rzeszów (jedynie 2 tego typu instytucje). Biorąc pod uwagę wskaźniki nasycenia galeriami i salonami sztuki na 100 tys. mieszkańców, liderem także był Kraków – 6,6. Nieco niższy wskaźnik osiągał Olsztyn – 5,7. Toruń plasował się w środku stawki porównywanych miast (na 100 tys. mieszkańców przypadało tu 3,9 instytucji wystawienniczych). Gorzej od Torunia prezentują się Lublin (2,0), Wrocław (2,1), Poznań (1,3) i Rzeszów (1,1).

Według danych BDL GUS za rok 2011, w Toruniu funkcjonowały 3 **teatry**²⁴, tj. tyle samo co w Gdańsku i o jeden więcej niż w Rzeszowie, Olsztynie

²³ Z uwagi na brak danych za rok 2011, w przypadku bibliotek wykorzystano najbardziej aktualne z dostępnych danych za rok 2010.

²⁴ Ogółem wszystkie rodzaje teatru (wg klasyfikacji BDL GUS): teatr dramatyczny, operowy, lalkowy, teatr muzyczny rozrywkowy, operetka – teatr tańca, baletu, musicalu.

i Bydgoszczy. Najwięcej teatrów (9) znajdowało się w Krakowie. Podobna ilość teatrów funkcjonowała w Poznaniu i Wrocławiu (po 7 instytucji). Z kolei 4 teatry odnotowano w Lublinie. Warto zauważyć, że Toruń wyróżnia się pod względem liczby teatrów przypadających na 100 tys. mieszkańców (notując najwyższy spośród analizowanych miast wskaźnik 1,5 tego typu instytucji). Tuż za Toruniem plasują się Poznań (ze wskaźnikiem - 1,3) i Kraków (1,2). W pozostałych miastach statystycznie na 100 tys. mieszkańców przypada około 1 teatr (z wyjątkiem Gdańska i Bydgoszczy, gdzie odnotowano odpowiednio wskaźnik 0,7 i 0,6).

Porównując liczbę **kin**, Toruń w 2011 r. posiadał infrastrukturę podobną do Rzeszowa, Bydgoszczy i Lublina (nie więcej niż 5 kin w tych miastach). W Gdańsku funkcjonowało 6 kin, a we Wrocławiu 8. Największa liczba kin charakteryzowała Kraków i Poznań (po 13 kin). W zestawieniu liczby omawianych instytucji przypadających na 100 tys. mieszkańców przewodzi Poznań (ze wskaźnikiem 2,4). Tuż za nim plasuje się Toruń, w którym w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców, działało niespełna 2 kina (wskaźnik 1,9). Podobny wskaźnik odnotowano w Krakowie i Rzeszowie (po 1,7). Najślabiej pod względem nasycenia kinami wypadają Bydgoszcz i Olsztyn (mniej niż 1 kino na 100 tys. mieszkańców).

Dzięki podsumowaniu wszystkich wskaźników razem powstało zestawienie miast pod względem wskaźników liczby danego rodzaju instytucji kultury na 100 tys. mieszkańców.

Zestawienie 4 Lista miast pod względem nasycenia instytucjami kultury (2011 r.)

Miasta	Muzea	Biblioteki	Domy i ośrodki kultury	Galerie i salony sztuki	Teatry	Kina	Ogółem
	Wyniki						
Kraków	9	4	9	9	7	7	45
Poznań	5	8	6	3	8	9	39
Toruń	3	3	5	7	9	8	35
Olsztyn	2	7	8	8	5	1	31
Rzeszów	7	9	3	2	4	6	31
Lublin	4	6	4	4	6	5	29
Gdańsk	8	1	7	6	2	4	28
Wrocław	6	2	2	5	3	3	21
Bydgoszcz	1	5	1	1	1	2	11

Źródło: opracowanie własne; kolorem zielonym zaznaczono liderów, a niebieskim ostatnią pozycję w rankingu w poszczególnych kategoriach. Im wyższy wskaźnik ogółem, tym wyższe nasycenie instytucjami kultury.

Biorąc pod uwagę nasycenie instytucjami kultury (mierzone liczbą poszczególnych typów instytucji kultury w odniesieniu do liczby mieszkańców danego miasta) Toruń wydaje się pod tym względem charakteryzować zbliżonym poziomem do Poznania, Olsztyna, Poznania i Rzeszowa (powyżej 30 pkt w zestawieniu). Nieco gorzej w zestawieniu nasycenia instytucjami kultury wypadają Lublin, Gdańsk i Wrocław. Z kolei najlepiej na tle wszystkich analizowanych miast wypadł Kraków, w większości

kategorii notując największe nasycenie instytucjami kultury w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców.

Uczestnictwo w kulturze

Powyższe dane warto zestawić ze wskaźnikami dotyczącymi uczestnictwa w kulturze w poszczególnych miastach.

Największym zainteresowaniem uczestników życia kulturalnego analizowanych miast w 2011 r. cieszyły się **kina**. Łączna liczba widzów we wszystkich analizowanych miastach wyniosła ponad 12,6 mln osób. Najwięcej odwiedzających kina było w Krakowie – prawie 2,7 mln widzów. W Poznaniu kina odwiedziło około 2,4 mln widzów, a we Wrocławiu 2,2 mln. Ponad 1,6 mln widzów zgromadziły kina w Gdańsku. O połowę mniej widzów w porównaniu do Gdańska odnotowano w Bydgoszczy (ok. 860 tys.). Toruń obok Olsztyna charakteryzowała najniższa liczba widzów w porównaniu do pozostałych miast (około 630 tys.).

Zestawiając liczbę widzów w kinach z ilością mieszkańców w poszczególnych miastach otrzymano statystyczną liczbę wizyt w kinie przypadającą na 1 mieszkańca. Porównując miasta pod względem tego wskaźnika stwierdzono, że najczęściej do kin w 2011 r., chodzili mieszkańcy Poznania i Rzeszowa (ponad 4 razy w ciągu roku). Statystycznie około 3,5 wizyty w kinie odnotowano w przypadku mieszkańców Olsztyna, Wrocławia, Krakowa i Gdańska. W Toruniu omawiany wskaźnik wyniósł około 3 wizyt/osobę. Najgorzej w zestawieniu wypadły Bydgoszcz (wskaźnik 2,4) i Lublin (2,2).

Stosunkową dużą popularnością wśród instytucji kultury cieszyły się w 2011 r. **muzea**. Liczba odwiedzających (w 9 analizowanych miastach) przekroczyła 7,1 mln osób. Ponad połowę tej liczby stanowili zwiedzający muzea w Krakowie – około 4,1 mln osób. Prawie trzy razy mniej osób odwiedziło te placówki we Wrocławiu – około 1,1 mln. Pozostałe miasta znalazły się poniżej pułapu 0,5 mln odwiedzających. Liczba osób korzystających z oferty muzeów w Toruniu (271,2 tys. osób) była zbliżona do liczby odwiedzających muzea w Lublinie (298,6 tys. osób). Więcej zwiedzających niż w Toruniu odnotowano w Gdańsku (445,8 tys.) i Poznaniu (307,5 tys.), z kolei mniej w Bydgoszczy, Olsztynie i Rzeszowie (poniżej 100 tys.).

W odniesieniu do liczby mieszkańców największym zainteresowaniem cieszyły się w 2011 r. muzea w Krakowie (średnio prawie 6 wizyt przypadających na mieszkańca). Niespełna 2 wizyty w muzeum na mieszkańca odnotowano we Wrocławiu. Toruń znalazł się trzeci w zestawieniu (ze wskaźnikiem ok. 1,3 wizyty/osobę). Pozostałe miasta charakteryzowały się następującymi wskaźnikami: Gdańsk (1,0), Lublin (0,9), Poznań (0,6), Olsztyn (0,5), Rzeszów (0,3) i Bydgoszcz (0,2).

Największą liczbę **czytelników**²⁵ zanotowano w Krakowie – ponad 210 tys. osób. Prawie o połowę mniej korzystających z oferty bibliotek było we Wrocławiu – prawie 124 tys. czytelników. W pozostałych miastach liczba czytelników nie przekroczyła 100 tys. osób. Najmniej osób odwiedzających placówki biblioteczne było w Toruniu – 30,5 tys. osób. Biorąc pod uwagę wskaźnik czytelników bibliotek publicznych w odniesieniu do liczby mieszkańców najwyższy wskaźnik zanotował Olsztyn i Kraków (ok. 0,30). Wartość wskaźnika 0,20 przekroczył jeszcze Rzeszów - 0,22. Dalej plasowały się: Wrocław – 0,20, Lublin – 0,19, Poznań – 0,17, Toruń – 0,15 i Bydgoszcz (0,14). Najniższy wskaźnik zanotował Gdańsk (0,11).

Jeśli chodzi o liczbę **widzów widowisk w stałych salach teatralnych**, biorąc pod uwagę teatry dramatyczne i lalkowe (ponieważ takie placówki działają na terenie każdego, wybranego do analizy miasta), najwięcej widzów w 2011 r. było w Krakowie – około 633 tys. osób. Dalej uplasował się Poznań – prawie 300 tys. osób i Wrocław – 215 tys. osób. W Toruniu odnotowano zbliżoną liczbę widzów jak w Lublinie (ponad 110 tys. osób). Nieco więcej widzów zgromadziły teatry w Gdańsku (137 tys. zł). Natomiast zdecydowanie najmniej widzów spektakli teatralnych odnotowano w Rzeszowie (63,3 tys. zł) i Olsztynie (58,4 tys. zł). Uwzględniając liczbę mieszkańców porównywanych miast najczęściej do teatru chodzili mieszkańcy Krakowa – prawie 1 spektakl rocznie. W Toruniu, podobnie jak Poznaniu było to około 0,5 spektaklu przypadającego na mieszkańca. Pozostałe miasta charakteryzowały się zbliżonymi wskaźnikami (około 0,3 spektaklu na osobę).

Z oferty instytucji zajmujących się działalnością wystawienniczą we wszystkich analizowanych miastach skorzystało ponad 1,4 mln osób. Największe zainteresowanie obserwowane było w Krakowie, gdzie **galerie i wystawy** odwiedziło ponad 411,2 tys. osób. Kolejne w zestawieniu Rzeszów, Wrocław i Olsztyn zgromadziły podobną liczbę odwiedzających, tj. powyżej 200 tys. osób. Nieco ponad 117 tys. osób odwiedziło galerie w Gdańsku. W Toruniu było to około 81 tys. osób. Najmniejszym zainteresowaniem odwiedzających cieszyły się galerie w Poznaniu, Bydgoszczy i Lublinie (poniżej 50 tys. odwiedzających). W przeliczeniu na liczbę mieszkańców najczęściej do galerii uczęszczał statystyczny mieszkaniec Rzeszowa i Olsztyna, tj. odpowiednio 1,3 i 1,4 wizyty na osobę. W pozostałych miastach odnotowano wskaźniki nie przekraczające 0,5 wizyty na osobę: Kraków (0,5), Toruń (0,4), Wrocław i Gdańsk (po 0,3) oraz Bydgoszcz, Lublin i Poznań (po 0,1).

Biorąc pod uwagę liczbę uczestników imprez organizowanych przez **domy kultury** w 2011 r., zdecydowanie największy wskaźnik zanotował Kraków – około 1 mln osób. Prawie o połowę mniej uczestników (ok. 542 tys. zł) zgromadziły imprezy organizowane przez domy kultury w Lublinie. Z kolei w Poznaniu i we Wrocławiu odnotowano ponad 300 tys. uczestników, a w Gdańsku i Olsztynie ponad 150 tys. uczestników. Toruń charakteryzował się najniższą liczbą osób biorących udział

²⁵ Wg danych BDL GUS za 2010 r. (na czas opracowywania dokumentu brak dostępnych danych za rok 2011).

w imprezach organizowanych przez domy kultury (około 100 tys. osób). Było to nieco mniej niż w Rzeszowie (109 tys.) i Bydgoszczy (122 tys.).

Przeliczając te dane w stosunku do liczby mieszkańców analizowanych miast, najwyższy wskaźnik odnotowano w Lublinie (statystyczny mieszkaniec tego miasta uczestniczył około 1,6 razy w imprezie organizowanej przez dom kultury). W Krakowie analogiczny wskaźnik wyniósł 1,4 imprezy na osobę. Z kolei średnio w 1 imprezie domu kultury w roku uczestniczył mieszkaniec Olsztyna. Wskaźnik dla Torunia był zbliżony do Wrocławia i wyniósł 0,5 imprezy na osobę. Nieco lepiej wypadły pod tym względem Rzeszów i Poznań (po 0,6). Natomiast gorsze od Torunia wskaźniki osiągnęły Gdańsk (0,4) i Bydgoszcz (0,3).

Podsumowaniem powyższych analizy jest zestawienie miast pod względem uczestnictwa w kulturze jego mieszkańców:

Zestawienie 5 Lista miast pod względem uczestnictwa w kulturze (2011 r.)

Miasta	Muzea	Biblioteki	Domy i ośrodki kultury	Galerie i salony sztuki	Teatry	Kina	Ogółem
Pozycja w zestawieniu							
Kraków	9	8	8	7	9	5	46
Rzeszów	2	7	6	9	6	8	38
Olsztyn	3	9	7	8	3	7	37
Wrocław	8	6	4	5	4	6	33
Poznań	4	4	5	1	7	9	30
Toruń	7	3	3	6	8	3	30
Lublin	5	5	9	2	5	1	27
Gdańsk	6	1	2	4	2	4	19
Bydgoszcz	1	2	1	3	1	2	10

Źródło: opracowanie własne; kolorem zielonym zaznaczono liderów, a pomarańczowym ostatnią pozycję w rankingu w poszczególnych kategoriach. Im wyższy wskaźnik ogółem, tym wyższe nasycenie instytucjami kultury.

Powyższe zestawienie dowodzi, że zdecydowanie najwięcej osób uczestniczy w kulturze w Krakowie – miasto zajmuje czołowe lokaty w większości kategorii. Co ciekawe za Krakowem plasuje się Rzeszów i Olsztyn, a dopiero za nimi Wrocław i Poznań. Toruń zanotował taki sam wskaźnik jak Poznań, wypadając tym samym lepiej od Lublina, Gdańska i Bydgoszczy.

Zestawienia miast, które powstały jako podsumowania poszczególnych analiz, porównano w ramach dwóch wymiarów, pokazujących zależność między potencjałem kulturowym danej jednostki, a jej wydatkami na kulturę. Poniższe zestawienia ukazują konstrukcję poszczególnych wymiarów.

Zestawienie 6. Wymiar wydatki na kulturę

Miasta	Wydatki na kulturę na 1 mieszkańca	Udział wydatków na kulturę w wydatkach całkowitych	Ogółem
	Punkty w rankingu		
Kraków	9	9	18
Toruń	7	8	15
Gdańsk	8	7	15
Poznań	6	6	12
Wrocław	5	4	9
Lublin	4	5	9
Bydgoszcz	3	3	6
Olsztyn	2	2	4
Rzeszów	1	1	2

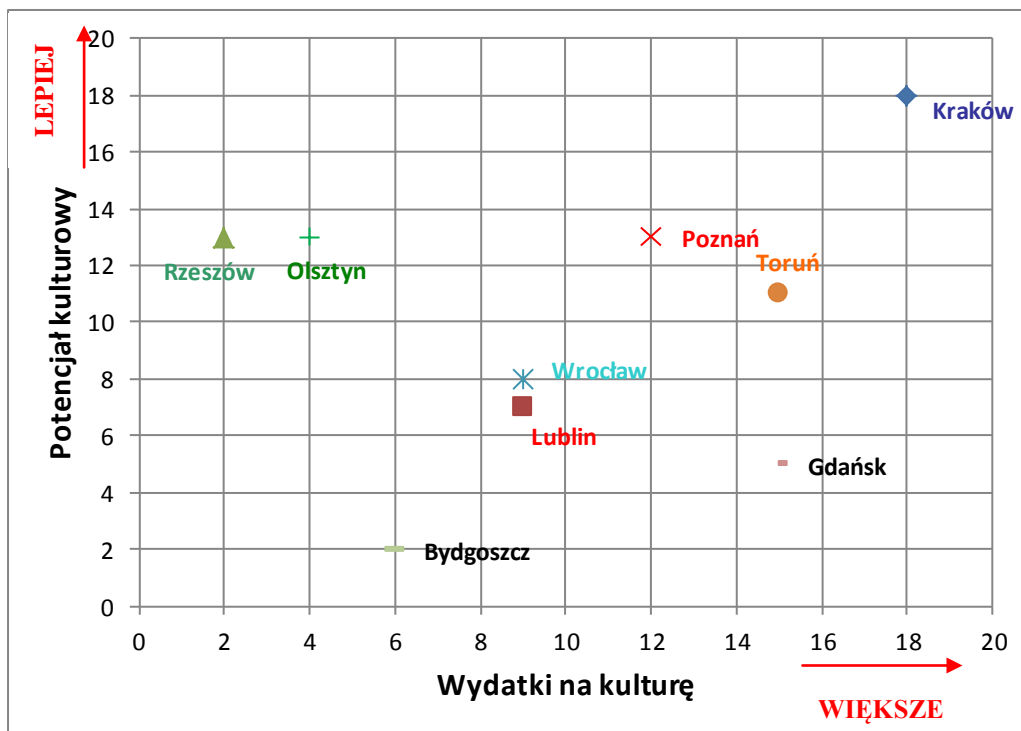
Zestawienie 7. Wymiar potencjał kulturowy

Miasta	Nasycenie instytucjami kultury	Uczestnictwo w kulturze	Ogółem
	Punkty w rankingu		
Kraków	9	9	18
Poznań	8	5	13
Rzeszów	5	8	13
Olsztyn	6	7	13
Toruń	7	4	11
Wrocław	2	6	8
Lublin	4	3	7
Gdańsk	3	2	5
Bydgoszcz	1	1	2

W efekcie otrzymano obraz sytuacji kultury wybranych miast w dwóch perspektywach, tj. wydatków na kulturę i ich potencjału instytucjonalnego (infrastruktury kulturalnej). Zestawienie to odzwierciedla poniższy wykres. Im dalej od początku osi, tym większy potencjał kulturowy i wyższe wydatki na kulturę.

Oś X na wykresie przedstawia poziom wydatków poszczególnych miast na kulturę (którego odzwierciedleniem są zestawienie 6). **Oś Y** natomiast przedstawia potencjał kulturowy miast, (który jest odzwierciedleniem zestawienia 7).

MAPA POZYCJONUJĄCA MIASTA POD WZGLĘDEM STANU KULTURY

Ja wynika z przedstawionej mapy pozycjonującej miasta, Toruń plasuje się w czołówce miast w Polsce zarówno pod względem wydatków na kulturę jak i potencjału kulturowego. Pod względem pozycji na mapie Toruń wyraźnie ustępuje jedynie Krakowowi, w przypadku kategorii wydatków na kulturę osiągając taką samą notę jak Gdańsk, z kolei w przypadku kategorii potencjału kulturowego plasując się wśród takich miast jak Poznań, Rzeszów i Olsztyn. Warto dodać, że o ile Kraków mając dobrze rozbudowaną infrastrukturę kulturalną nadal stara się ją rozbudowywać przeznaczając na kulturę znaczne środki, o tyle Poznań wydaje się w ograniczony sposób swój wysoki potencjał kulturowy nadal rozwijać. Z przedstawionej matrycy wynika również, że zbliżony do Torunia potencjał kulturowy posiadają Olsztyn i Rzeszów, jednak miasta przeznaczają na kulturę zdecydowanie mniej środków (tym samym odstają od reszty stawki porównywanych miast względem syntetycznego zestawienia). Warte uwagi są wyniki Wrocławia i Lublina – miasta te charakteryzują się zrównoważonym modelem rozwoju – posiadając przeciętny potencjał kulturowy, wydają rozwój kultury proporcjonalne do potencjału środki. Według mapy najmniejszy potencjał kulturowy cechuje Gdańsk i Bydgoszcz, przy czym Gdańsk przeznacza znacznie więcej środków w celu rozwinięcia posiadanych zasobów kulturowych i pobudzenia uczestnictwa w kulturze mieszkańców.

Wnioski:

W kontekście prac nad strategią kultury wyniki przedstawionych w niniejszym rozdziale analiz dla Torunia przedstawiają się obiecująco - miasto posiada dobry potencjał kulturowy, a poziom wydatków na kulturę jest odpowiednio wysoki (lepiej w tym względzie wypada tylko Kraków). Zrozumiałym jest, że im wyższy potencjał kulturowy charakteryzuje miasto, tym łatwiej przyciągnąć do niego turystów i inwestorów, jednocześnie zapewniając komfort i jakość życia mieszkańcom. Oczywistym jest również, by pielęgnować i rozwijać posiadany potencjał należy zapewnić odpowiednie ku temu środki finansowe. Wobec przeprowadzonych analiz wydaje się, że władze miasta Torunia zdają się rozumieć powyższe kwestie, dostrzegając tym samym, że kultura może stanowić jeden z zasobów konkurencyjnych miasta, umożliwiający mu pożądany rozwój. Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że kondycja obszaru kultury, w jakiej znajduje się obecnie Toruń jest dobra. Myśląc o kulturze miasto powinno być wymieniane na równi z takimi ośrodkami jak Poznań czy Wrocław. Co więcej wydaje się, że pod względem stanu kultury Toruń przewyższa takie miasta jak Lublin, Olsztyn, Rzeszów oraz Gdańsk i Bydgoszcz. Wobec powyższego pozostaje określić takie kierunki rozwoju kultury, dzięki którym Toruń umocni swoją obecną pozycję i będzie wyróżniał się na tle innych miast o zbliżonym potencjale, a w dłuższej perspektywie stanie się ośrodkiem jednoznacznie kojarzonym z kulturą, jakim obecnie jest np. Kraków.

3.2. Obraz kultury w Toruniu na tle wybranych miast europejskich

Toruń od wieków stanowi ważny ośrodek na kulturalnej mapie Polski. Analiza historycznych i współczesnych czynników rozwoju miasta ukazała, jak w miejscu tym krzyżowały się wpływy kultury rodzimej i europejskiej. Współcześnie, jednym z najważniejszych priorytetów władz i mieszkańców Torunia powinno być wzmocnienie pozycji jednostki nie tylko w Polsce ale i na tle całej Europy. Miasto rokrocznie odwiedza ogromna liczba turystów, których przyciąga m.in. historyczna tkanka miejska oraz liczne wydarzenia i imprezy kulturalne, związane w ostatnim czasie z faktem ubiegania się Torunia o miano Europejskiej Stolicy Kultury 2016. W tym kontekście niezmiernie istotne jest poznanie, jak Toruń, jako miasto kultury, sytuje się na tle innych miast europejskich. Niniejszy rozdział – analiza porównawcza Torunia na tle wybranych miast europejskich pozwoli na określenie pozycji i potencjału miasta jako zyskującego na ważności ośrodka kultury i turystyki na tle międzynarodowym.

Wśród jednostek europejskich, wskazanych do analizy porównawczej i wybranych przez władze Torunia, znalazły się cztery miasta: **Berlin, Maribor, Saragossa i Bratysława**, reprezentujące różne kręgi kulturowe. Tym samym w grupie miast objętych analizą znalazły się: miasto postrzegane, jako symbol kultury Zachodu tj. Berlin; miasto reprezentujące kulturę środkowo-europejską, tj. Maribor, miasto

kręgu kultury południowoeuropejskiej (Saragossa) oraz miasto kultury słowiańskiej (Bratysława). Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę wymienionych jednostek.

Berlin stanowi jedno z najbardziej znanych i rozpoznawalnych miast europejskich, silnie kojarzonych z edukacją i kulturą. Uznawany jest niejako za symbol kultury Zachodu, a także miasto kultury alternatywnej, słynące z nowatorskich metod i technik zarządzania kulturą i dziedzictwem kulturowym. Stolica Niemiec jest kulturowym tygłem, gdzie powstają rozwiązania, pomysły i trendy powielane później na całym świecie. Posiada uznane osiągnięcia na polu zarządzania i gospodarowania przestrzenią – stare, postindustrialne przestrzenie i obiekty miasta stają się tętniącymi życiem miejscami spotkań oraz kreacji artystycznej. Doświadczenia i sukcesy Berlina mogą stać się ważnymi wskazówkami dla rozwoju Torunia.

Maribor to miasto będące Europejską Stolicą Kultury w roku 2012, ważne centrum gospodarcze i kulturalne na północnym wschodzie Słowenii, posiadające podobną liczbę mieszkańców co Toruń. Z racji swojego położenia, reprezentuje odmienny krąg kulturowy, którego istotą jest większy synkretyzm i szersza strefa wpływów, przekładające się na inne metody i techniki zarządzania kulturą, co stanowi o jego atrakcyjności w kontekście potencjalnych źródeł inspiracji dla rozwoju kultury w Toruniu.

Saragossa, reprezentująca kulturę Hiszpanii – kraju o wielowiekowych tradycjach, łączącego różnorodne kultury i „naleciałości”, będące owocem historycznego rozwoju miasta, kandydowała, podobnie jak Toruń, o miano Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Tytuł ten zdobył ostatecznie hiszpański San Sebastian, jednak nie został włączony do porównania ze względu na brak odpowiednich danych statystycznych. Saragosę, podobnie jak Toruń leżącą nad rzeką (Ebro), wyróżniają imponujące budowle architektoniczne – bogactwo zabytków, m.in. bazylika Nuestra Señora del Pilar, siedmiołukowy most Puente de Piedra czy alcazar El Palacio de La Aljafería. Jest to przestrzeń łączona z początkami chrześcijaństwa i narodzinami kultu maryjnego, ważne miejsce na religijnej mapie Europy – odwiedza je co roku kilkanaście milionów pielgrzymów z całego świata. Elementem kultury miasta są wielowiekowe obrzędy, np. widowiskowe obchody Wielkiego Tygodnia. Przypadek założonego przez Cezara Augusta miasta, które przez stulecia budowało swoją tożsamość, stanowi źródło wiedzy z zakresu zarządzania kulturą i dziedzictwem kulturowym, szczególnie ważnej dla takiego miasta, jakim jest Toruń.

Bratysława, rozpościerająca się na obydwu brzegach Dunaju, to stolica i największe miasto Słowacji, siedziba najwyższych władz państwowych, centralny ośrodek metropolitalny aglomeracji bratysławsko-trnawskiej i bratysławsko-trnawsko-nitrzańskiej. Stanowi prawdziwe centrum życia kulturalnego. Podobnie jak Toruń, miasto powstało na skrzyżowaniu ważnych tras handlowych, tj. na szlaku bursztynowym i na szlaku dunajskim. Jego obraz tworzą ogromna liczba zabytków,

m.in. Zamek Bratysławski, ruiny Zamku Devin, eklektyczny Słowacki Teatr Narodowy oraz liczne placówki kultury. Na terenie Bratysławy działają uczelnie wyższe i kilka ośrodków naukowo-badawczych i naukowo-kulturalnych, co stanowi pewną analogię w stosunku do Torunia. Porównanie tych dwóch jednostek zaowocować może cennymi wskazówkami dotyczącymi rozwoju kultury na terenie Torunia.

Liczba ludności porównywanych miast

Analizowane miasta różnią się od siebie znacząco wielkością; nie stanowi to jednak problemu w przyjętej metodologii porównawczej. Ma ona bowiem charakter benchmarkingowy, zatem różnice w wielkości pod względem liczby mieszkańców nie mają na wyniki analizy zasadniczego wpływu. Prowadząc analizy w tym zakresie skupiono uwagę na uchwyceniu relacji pomiędzy poszczególnymi aspektami składającymi się na obraz stanu kultury w poszczególnych miastach.

Tabela 2. Liczba ludności w granicach administracyjnych miast

Miasto	Berlin	Saragossa	Bratysława	Toruń	Maribor
Liczba mieszkańców (w tys.)	3 431,70	666,1	428,8	206	111,3

Źródło: Eurostat (wg danych z 2009 r.)

Po rozpoznaniu dostępności źródeł informacji zdecydowano się na przeprowadzenie analizy w oparciu o dane zebrane przez Eurostat w ramach projektu Urban Audit²⁶ i udostępniane publicznie na stronach internetowych tej instytucji.²⁷

Urban Audit dostarcza informacji o 321 miastach europejskich ze wszystkich 27 krajów członkowskich i 36 dodatkowych miastach z wybranych krajów, takich jak: Norwegia, Szwajcaria czy Turcja.

Mimo, iż Urban Audit obejmuje olbrzymią gamę zmiennych, to w wielu przypadkach aktualne dane w praktyce nie są osiągalne, ponieważ są one wprowadzane z opóźnieniem do internetowej bazy danych. Stąd podstawowym punktem odniesienia prowadzonych analiz były dane za rok 2009. Spośród dostępnych danych wybrano te, które pozwalają na porównanie Torunia z innymi miastami na dwóch płaszczyznach.

Pierwsza odnosi się do **potencjału miast w zakresie infrastruktury kultury** i obejmuje:

²⁶ Urban Audit (audyt miast) jest projektem realizowanym z inicjatywy Komisji Europejskiej. Po stronie Komisji odpowiedzialny za niego jest Eurostat, czyli organ statystyki publicznej na poziomie ogólnounijnym. W krajach członkowskich projekt realizowany jest przy współpracy z narodowymi ośrodkami statystyki publicznej, takimi jak polski Główny Urząd Statystyczny. Urban Audit dostarcza zestawu porównywalnych i rzetelnych wskaźników pozwalających monitorować poziom życia i rozwój miast na wielu płaszczyznach. Dostępność tego rodzaju danych jest niezbędna dla prowadzenia polityki rozwoju miast na poziomie ponadnarodowym.

²⁷ Dane dostępne są pod adresem:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

- *Liczbę muzeów w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców;*
- *Liczbę teatrów i instytucji muzycznych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców;*
- *Liczbę bibliotek publicznych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców;*
- *Liczbę miejsc w kinach w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców.*

Druga płaszczyzna analizy porównawczej to **aktywność kulturalna mieszkańców**, mierzona następującymi zmiennymi:

- *Roczną częstością odwiedzin muzeów w przeliczeniu na 1 mieszkańca;*
- *Roczną częstością odwiedzin teatrów i instytucji muzycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca;*
- *Liczbą woluminów wypożyczonych w ciągu jednego roku z bibliotek w przeliczeniu na 1 mieszkańca;*
- *Roczną częstością odwiedzin kin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.*

Eurostat udostępnia wyłącznie dane dotyczące generalnej liczby odwiedzin danej instytucji kultury w ciągu roku. Dla potrzeb niniejszej analizy, dane te zostały przeliczone na liczbę odwiedzin poszczególnych instytucji kultury w ciągu jednego roku przypadającą na jednego mieszkańca danego miasta.

Liczba instytucji kultury przeliczana jest na 100 tysięcy mieszkańców, a częstość odwiedzin na jednego mieszkańca, z uwagi na różne rzędy wielkości tych danych. Gdyby dane o liczbie instytucji kultury przeliczone zostały na jednego mieszkańca, przybrałyby formę liczb z kilkoma zerami po przecinku, co utrudniałoby czytelnikowi zapoznanie się z nimi. Należy podkreślić, że różne rzędy wielkości danych nie wpływają na wyniki rangowania miast w poszczególnych wymiarach.

Pomimo omówionych różnic w prezentowaniu statystycznym analiz sfery kultury oraz związanych z tym niedogodności, udało się dokonać analizy porównawczej wybranych miast europejskich. Pokazuje ona Toruń na mapie kulturalnej Europy ze względu na podstawowe wskaźniki statystyczne. Poniżej zostały zaprezentowane wyniki dokonanej analizy porównawczej Torunia w stosunku do wybranych miast europejskich.

Muzea

Poniższa tabela zawiera następujące dane: ilość muzeów w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców oraz roczną częstość odwiedzin w muzeach w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Tabela 3. Dane dotyczące muzeów

Miasto	Muzea na 100 tys. mieszkańców	Częstość odwiedzin muzeów w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Berlin	3,9	3,9
Bratysława	4,4	1,2
Saragossa	2,4	0,4
Toruń	1,5	1,2
Maribor	2,7	1,3

Źródło: Eurostat

Największy wskaźnik gęstości sieci muzeów (muzea na 100 tys. mieszkańców) przypada w udziale Bratysławie, gdzie na 100 tys. mieszkańców przypadają ponad 4 instytucje tego typu. Berlin ma nieco niższy niż w Bratysławie wskaźnik liczby muzeów przypadający na 100 tys. mieszkańców (3,9). Berlińska sieć muzeów cieszy się jednak największą popularnością – mieszkańcy Berlina średnio cztery razy w roku zwiedzają muzeum.

Pomimo, iż w Bratysławie na 100 tys. mieszkańców przypada trzy razy więcej muzeów niż w Toruniu, częstość odwiedzin muzeów w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest identyczna i wynosi 1,2 wizyt w ciągu roku. Z uwagi na mniejszą liczbę mieszkańców, Maribor dysponuje gęstszą siecią muzeów – prawie dwa razy większą liczbą tych instytucji kultury w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców niż Toruń. Nie zmienia to jednak faktu, iż mieszkaniec Torunia i mieszkaniec Mariboru statystycznie odwiedza muzeum prawie tyle samo razy w roku.

Z powyższego zestawienia wynika, że najrzadziej odwiedzane są muzea Saragossy. Jako miasto trzy razy większe od Torunia charakteryzuje się najniższym wskaźnikiem częstości odwiedzin muzeów – w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi on jedynie 0,4.

Pomimo różnic w wielkości populacji, liczby i gęstości sieci muzeów pomiędzy wybranymi miastami europejskimi, toruńskie muzea są odwiedzane równie chętnie jak te zlokalizowane w Bratysławie, czy w Mariborze.

Teatry i instytucje muzyczne

Ze względu na przyjętą przez Eurostat metodologię, nie jest możliwa oddzielna analiza teatrów i instytucji muzycznych, ponieważ według przyjętej metody agregowania i prezentacji danych, teatry, instytucje muzyczne, chóry, zespoły muzyczne itp. są ujmowane i analizowane razem. Należy pamiętać, że w dalszej części analizy, zawsze kiedy jest mowa o teatrach, wliczane są w to również wszystkie inne instytucje muzyczne. Utrudnia to w sposób dość istotny dokonanie szczegółowych analiz grupy instytucji muzycznych. W przypadku Polski można by przyjąć dane osobne dla teatrów, jednakże w związku z tym niemożliwym byłoby dokonanie jakichkolwiek porównań pomiędzy miastami przyjętymi do analizy.

Uwzględniając to ograniczenie, poniżej przedstawiono analizę porównawczą teatrów i instytucji muzycznych w pięciu wybranych do porównań miastach.

Tabela 4. Dane dotyczące teatrów (wraz z instytucjami muzycznymi)

Miasto	Teatry na 100 tys. mieszkańców	Częstość odwiedzin teatrów w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Berlin	0,8	0,8
Bratysława	5,1	1,2
Saragossa	1,5	0,5
Toruń	1,9	0,5
Maribor	1,8	1,5

Źródło: Eurostat

Przeliczając bezwzględną liczbę teatrów w stosunku do 100 tys. mieszkańców poszczególnych miast, otrzymano względny wskaźnik nasycenia tego typu instytucjami. Najwyższy poziom nasycenia zaobserwowano w Bratysławie, gdzie na 100 tys. mieszkańców przypada ponad 5 teatrów. Z kolei najniższy poziom nasycenia odnotowano w Berlinie (niecały jeden teatr na 100 tys. mieszkańców).

W Toruniu stwierdzono zbliżoną wartość wskaźnika liczby teatrów w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców jak w Mariborze. Widoczna różnica pojawia się natomiast przy porównaniu wartości wskaźnika częstości odwiedzin w przeliczeniu na jednego mieszkańca: mieszkaniec Mariboru przeciętnie odwiedza teatr aż trzy razy częściej niż mieszkaniec Torunia.

Toruńskie teatry są tak samo często odwiedzane jak te w Saragossie – mieszkańcy hiszpańskiego miasta wykazują identyczną częstość odwiedzin teatrów, co Torunianie, pomimo tego, że mają do dyspozycji statystycznie mniej teatrów niż mieszkańcy Torunia. Liczba teatrów w Saragossie nie jest jednak na tyle większa, by ich sieć mogła być znacznie gęstsza niż w Toruniu (dla Saragossy wskaźnik gęstości wynosi 1,5 teatru na 100 tys. mieszkańców przy 1,9 dla Torunia).

Berlin charakteryzuje się względnie niską wartością zarówno wskaźnika liczby teatrów na 100 tys. mieszkańców, jak i częstością odwiedzin teatrów w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Należy przy tym mieć na uwadze znacznie wyższą niż pozostałe miasta liczbę ludności zamieszkującą to miasto.

W Bratysławie funkcjonuje wysoka liczba 5,1 teatrów na 100 tys. mieszkańców. Również wartość wskaźnika częstości odwiedzin teatrów w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest wysoka – teatry w Bratysławie są odwiedzane przez jednego mieszkańca średnio raz w roku, co stanowi drugi wynik po najlepszym pod względem uczestnictwa w spektaklach Mariborze.

Analiza danych wykazuje, iż teatry toruńskie odwiedzane są z niższą częstością niż w innych miastach europejskich, pomimo stosunkowo wysokiej dostępności

tych instytucji – gęstość sieci teatrów nie różni się znacznie od pozostałych analizowanych miast (z wyjątkiem Bratysławy). Należy dodać, że Torunianie zdecydowanie rzadziej chodzą do teatru niż do muzeów.

Biblioteki

Analiza bibliotek objęła dwa wskaźniki: liczbę podmiotów na 100 tys. mieszkańców oraz liczbę wypożyczeń przypadającą na jednego mieszkańca. Analizując pierwszą zmienną należy pamiętać o różnych sposobach organizowania i definiowania tych instytucji kultury w poszczególnych krajach i miastach wybranych do analizy. W każdym kraju system bibliotek publicznych może być zorganizowany w odmienny sposób. W niektórych przypadkach możemy mieć mniejszą liczbę bardzo dużych jednostek, w innych natomiast dużą liczbę mniejszych placówek lub filii. Dlatego poniższą informację należy traktować jako tło dla analizy liczby wypożyczonych woluminów przypadających na mieszkańca. Należy zwrócić również uwagę na fakt, iż pod pojęciem „biblioteka” kryje się nie tylko faktyczna instytucja kultury, ale również jej filia i oddział, które w tych zestawieniach występują jako osobne podmioty. W zestawieniu tym ujmowane są nie tylko biblioteki publiczne (w klasycznym rozumieniu tego podjęcia), ale również te prowadzone przez inne podmioty, np. przez uczelnie wyższe.

Tabela 5. Dane dotyczące bibliotek

Miasto	Liczba bibliotek na 100 tys. mieszkańców	Liczba wypożyczonych woluminów przypadająca na 1 mieszkańca
Berlin	1,9	3,0
Bratysława	9,1	4,4
Toruń	18,9	3,3
Saragossa	4,4	1,6
Maribor	17,1	15,1

Źródło: Eurostat

Według danych Eurostatu w Toruniu na 100 tys. mieszkańców przypada około 19 bibliotek, najwięcej wśród analizowanych miast. Zbliżoną statystycznie do Torunia (w odniesieniu do liczby mieszkańców) liczbę bibliotek posiada Maribor (ok. 17). Z kolei o połowę mniejszym od Torunia wskaźnikiem charakteryzuje się Bratysława (9). Najmniejsze wskaźniki notują Saragossa (4,4) i Berlin (1,9)

Pod względem wskaźnika czytelnictwa (mierzonego liczbą wypożyczonych w ciągu jednego roku woluminów przypadających na mieszkańca) Toruń wypada przeciętnie na tle innych miast. Statystycznie na jednego mieszkańca przypada tu rocznie około 3 wypożyczonych woluminów, podobnie jak w Berlinie. Pod względem liczby wypożyczeń szczególnie wyróżnia się Maribor, gdzie jeden statystyczny mieszkaniec wypożycza w ciągu roku aż 15 woluminów z lokalnych bibliotek. Wyższy wskaźnik czytelnictwa niż w Toruniu notuje również Bratysława, której mieszkańcy wypożyczają przeciętnie o 1 wolumin (książkę lub materiał multimedialny) więcej niż

mieszkańcy Torunia. Uwagę zwraca hiszpańska Saragossa, która notuje najniższą spośród analizowanych miast wartość wskaźnika czytelnictwa - o połowę niższą niż w Toruniu.

Kina

Tabela 6. Dane dotyczące kin

Miasto	Liczba miejsc w kinach w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców	Roczna częstość odwiedzin w kinach w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Maribor	187	4,1
Berlin	170	3,3
Saragossa	167	2,0
Bratysława	150	3,0
Toruń	137	2,7

Źródło: Eurostat

Dane Eurostatu pozwalają na porównanie liczby miejsc w kinach w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców. W takim zestawieniu najlepiej wypadają Maribor (187 miejsc) oraz Berlin (170 miejsc). Liczba miejsc w kinach w Toruniu (wynosząca 137) jest zbliżona do liczby miejsc w Saragossie (167) i Bratysławie (150).

Najczęściej do kina chodzą mieszkańcy Mariboru (4,1 wizyt na osobę) i Berlina (3,3 wizyty). Analiza wartości wskaźników liczby miejsc w kinach na 100 tys. mieszkańców i rocznej częstości odwiedzin w kinach w przeliczeniu na jednego mieszkańca wskazuje, że nasycenie miejscami w kinach przekłada się proporcjonalnie na częstość odwiedzin tych placówek. Wyraźnie rysuje się tendencja: im więcej oferowanych miejsc w kinach, tym częstsze tam wizyty mieszkańców miasta. Wyjątek stanowi Saragossa, gdzie na 100 tys. mieszkańców przypada (relatywnie do innych miast) więcej miejsc – a częstość odwiedzin kin jest statystycznie mniejsza.

Pomimo względnie małej liczby miejsc oferowanych w toruńskich kinach, częstość ich odwiedzin nie odbiega znacznie od tej, którą wykazują mieszkańcy pozostałych wybranych do analizy miast.

Wskaźniki potencjału instytucjonalnego i aktywności kulturalnej mieszkańców i turystów

Aby podsumować omawiane dane, a także zbliżyć się do udzielenia odpowiedzi na pytanie o sytuację kultury Torunia na tle wybranych miast europejskich, przeprowadzono procedurę rangowania. Dzięki niej stworzono syntetyczną miarę pozwalającą porównać miasta między sobą nawzajem i w ramach dwóch osobnych

wymiarów: infrastruktury i uczestnictwa w ofercie kulturalnej wybranych do analizy miast.

Proces rangowania przebiegał w następujący sposób. Przyjęto, że miasta będą zestawione ze sobą według dwóch różnych kryteriów (zdefiniowanych na początku opracowania): odnoszącego się do ich nasycenia instytucjami kultury oraz odnoszącego się do sfery społecznej, czyli aktywności mieszkańców i turystów w korzystaniu z dóbr kultury. Procedura rangowania przebiegała następująco:

1. Dla każdej zmiennej (np.: liczba muzeów na 100 tys. mieszkańców) dokonano rosnącego uszeregowania miast. Oznacza to, że pierwsze na liście było miasto o najmniejszej wartości danej zmiennej (np.: najmniejszej liczbie muzeów na 100 tys. mieszkańców), a ostatnim miasto o największej wartości zmiennej.
2. Każdemu miastu nadano rangę, czyli przypisano liczbę porządkową na liście. Miasto, które było pierwsze w kolejności (czyli wypadło najslabiej) otrzymywało rangę 1, natomiast miasto, które wypadło najlepiej rangę 5.
3. Jeżeli w przypadku którejś ze zmiennych dwa miasta miały taką samą wartość (np.: miały taki sam wskaźnik bibliotek), obu nadano tę samą rangę *ex aequo*.
4. Następnie tak wyliczone rangi zsumowano osobno dla zmiennych obejmujących omówione wyżej dwa kryteria (potencjału instytucjonalnego i aktywności mieszkańców). W wyniku tego powstały wskaźniki pozycji miast w ramach tych kryteriów.

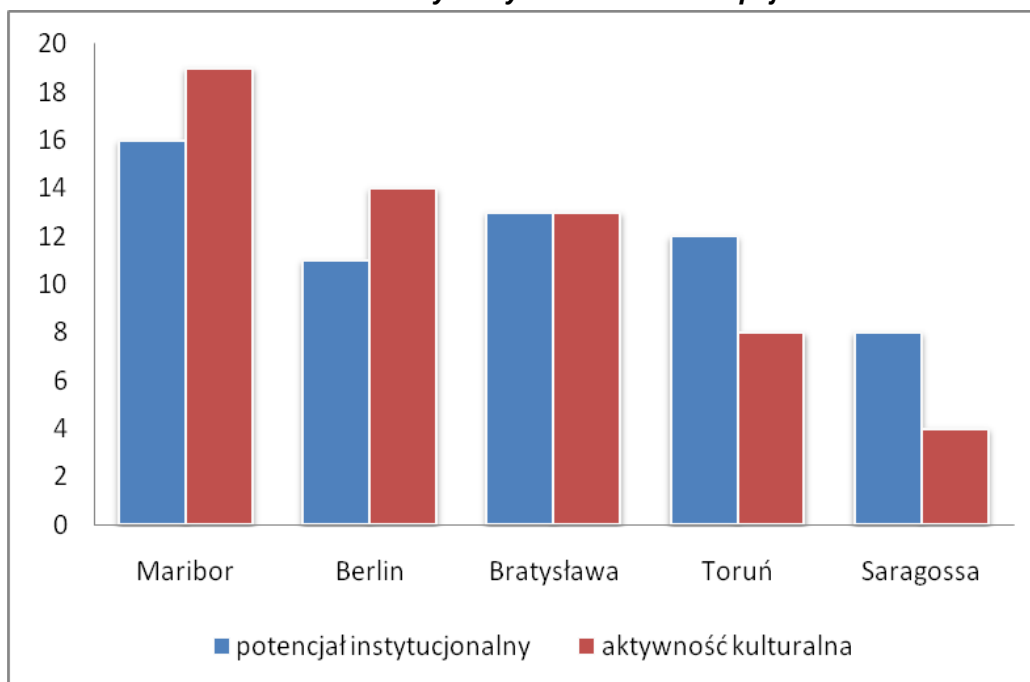
Poniższa tabela prezentuje otrzymane w wyniku wyżej opisanego procesu wartości wskaźników dla poszczególnych miast.

Tabela 7. Wskaźniki potencjału instytucjonalnego i aktywności kulturalnej mieszkańców porównywanych miast

Miasto	Potencjał instytucjonalny	Aktywność kulturalna mieszkańców
Maribor	16	19
Berlin	11	14
Bratysława	13	13
Toruń	12	8
Saragossa	8	4

Poniższy wykres przedstawia wartości wyliczonych wskaźników potencjału instytucjonalnego i aktywności kulturalnej mieszkańców Torunia oraz porównywanych z nim miast. Miasta zostały pogrupowane według malejącej sumy obu wskaźników.

Wykres 7 Obraz potencjału instytucjonalnego i aktywności kulturalnej mieszkańców w wybranych miastach europejskich

Interpretując syntetyczne wyniki przeprowadzonej analizy porównawczej miast europejskich warto zwrócić uwagę na różny stopień relacji wymiaru potencjału instytucjonalnego do wymiaru aktywności kulturalnej mieszkańców w poszczególnych miastach. Najbardziej zrównoważoną relację względem opisywanych wymiarów prezentuje Bratysława, gdzie zaplecze instytucjonalne sektora kultury wprost odpowiada poziomowi aktywności kulturalnej mieszkańców miasta. Skrajne przypadki w tym względzie są charakterystyczne dla Mariboru i Berlina oraz Saragossy i Torunia. W przypadku dwóch pierwszych z wymienionych miast zwraca uwagę wyjątkowo wysoka aktywność mieszkańców przy niższym potencjale instytucjonalnym miasta. Z kolei odmienną sytuację można zaobserwować w Saragossie i Toruniu, gdzie występuje przerost sieci instytucji kultury przy relatywnie niskiej aktywności mieszkańców.

Wnioski:

Wobec powyższych obserwacji nasuwa się pytanie, który model relacji (infrastruktura/aktywność mieszkańców) jest korzystniejszy dla rozwoju kultury miasta. Czy szukając kierunków rozwoju należy w pierwszej kolejności inwestować w infrastrukturę kultury i następnie zabiegać o uczestników życia kulturalnego? Czy może to potencjał kulturowy mieszkańców, ich inicjatywa i kreacja powinny być motorem napędowym rozwoju życia kulturalnego miasta? A może warto dążyć do równowagi tych dwóch wymiarów? Nie sposób ostatecznie przesądzać o wyższości żadnego z tych modeli. Wydaje się jednak, że kluczową kwestią w tym względzie powinna być diagnoza stanu posiadanej przez dane miasto infrastruktury i możliwości finansowych jej rozbudowywania. Niewątpliwie większe i bogatsze jednostki posiadają odpowiednio większy potencjał inwestycyjny. Problem

pojawia się jednak, jeśli posiadana infrastruktura nie jest w pełni wykorzystywana z uwagi na ograniczoną aktywność kulturalną mieszkańców (co pokazuje przykład Saragossy i Torunia). Z tej perspektywy wydaje się, że lepszą sytuacją dla miasta jest jednak posiadanie aktywnej społeczności, która może być inspiracją do rozwoju jego infrastruktury kulturalnej. Ta relacja między wielkością infrastruktury a aktywnością mieszkańców powinna być jednak wyważona by nie doprowadzała do utrudnienia w dostępności uczestnictwa w kulturze z uwagi na zbyt duże zapotrzebowanie (co może mieć miejsce w Mariborze i Berlinie).

W kontekście wyników, jakie w przedstawionej analizie porównawczej osiągnął Toruń można przypuszczać, że miasto nie w pełni wykorzystuje swój kulturowy potencjał instytucjonalny. Posiadając stosunkowo dużą liczbę instytucji kultury nie cechuje go odpowiednio wysoka aktywność kulturalna mieszkańców. Przyczyn takiego stanu rzeczy można upatrywać zarówno po stronie instytucji kultury (brak odpowiedniej oferty kulturalnej), jak i po stronie samych mieszkańców (słaba świadomość uczestnictwa w kulturze). Wobec powyższego zasadniczą kwestią wydaje się dopasowanie oferty kulturalnej do potrzeb mieszkańców miasta. Warto również podejmować działania w zakresie edukacji kulturalnej, mając świadomość, że rozwój kultury miasta jest ściśle związany z rozwojem kapitału społecznego jego mieszkańców. Należy pamiętać, że rozwijanie kultury oznacza nie tylko inwestowanie w ochronę dziedzictwa, rozwój i modernizację infrastruktury kultury, ale także, a może przede wszystkim polegać powinno na edukacji kulturalnej - kształceniu odbiorcy i jego kulturowych kompetencji. Miasto powinno dołożyć starań, by ten rozwój był możliwy, zabiegając o dobrą jakościową ofertę funkcjonujących w mieście instytucji kulturalnych i skupiając swoje działania na kreacji atrakcyjnych wydarzeń kulturalnych powstałych również w oparciu o potencjał swoich mieszkańców.

IV. STAN KULTURY W MIEŚCIE TORUNIU

Z przedstawionych w poprzednich częściach raportu statystycznych analiz porównawczych wynika, że Toruń plasuje się w czołówce miast w Polsce pod względem stanu kultury. Zestawienie ogólnych danych dotyczących infrastruktury kulturalnej w Toruniu pokazało, że infrastruktura ta jest rozbudowana i przewyższa zapotrzebowanie mieszkańców w tym zakresie (mierzone uczestnictwem w imprezach kulturalnych). Warto wobec powyższego dokonać analizy, tego, co składa się na tę infrastrukturę i czy rzeczywiście potencjał kulturowy Torunia jest wystarczająco bogaty i różnorodny by mógł on konkurować z innymi miastami o miano stolicy kultury. Wyniki zebranych danych i informacji w tym zakresie przedstawiono w niniejszym rozdziale. Opracowanie to jest próbą charakterystyki działalności toruńskich instytucji kultury oraz organizacji (stowarzyszeń) działających w sferze kultury w Toruniu. Z uwagi na przedmiot i zakres opracowania nie sposób dokonać charakterystyki wszystkich instytucji/organizacji. Z punktu widzenia diagnozy stanu kultury w mieście ważniejsze

jest uzyskanie możliwie pełnego obrazu stanu najważniejszych dziedzin kultury. Stąd opis działań instytucji i organizacji dokonano w podziale na poniższe obszary kultury, tj.:

- Muzea
- Galerie sztuki
- Teatry i instytucje muzyczne
- Centra kultury
- Kina
- Biblioteki

W ramach poszczególnych obszarów dokonano charakterystyki instytucji prowadzących najwięcej działań w danej dziedzinie. Opracowania dokonano na podstawie danych udostępnionych przez Wydział Kultury Urzędu Miasta Torunia oraz poszczególne toruńskie instytucje kultury. Z uwagi na różny zakres danych przekazanych przez poszczególne instytucje kultury posiłkowano się również ogólnie dostępnymi źródłami informacji (tj. broszury informacyjne oraz strony internetowe instytucji/organizacji).

3.1. Muzea

W Toruniu działalność prowadzi 4 muzea. Miasto Toruń zarządza jednostką samorządową, jaką jest Muzeum Okręgowe w Toruniu. Muzeum to zlokalizowane jest w następujących obiektach (oddziałach) prowadzących różne ekspozycje: Ratusz Staromiejski, Dom Kopernika, Dom Eskenów, Kamienica „Pod Gwiazdą” oraz Muzeum Podróżników im. Tony’ego Halika. Oprócz tego w Toruniu znajduje się Muzeum Etnograficzne będące pod zarządem województwa. Poza tym funkcjonuje Muzeum Uniwersyteckie oraz Żywe Muzeum Piernika, będące własnością osób prywatnych. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę działalności muzeów będących jednostkami samorządowymi.

Muzeum Okręgowe w Toruniu Rynek Staromiejski 1

Muzeum Miejskie w Toruniu ma długą historię. Początki gromadzenia zbiorów muzealnych w Toruniu sięgają końca XVI wieku i wiążą się z otwarciem Gimnazjum Akademickiego w Toruniu, jednej z najstarszych uczelni w kraju. Pod koniec XVI w., przy założonej w 1594 r. w toruńskim Gimnazjum Akademickim bibliotece, powstał „gabinet osobliwości” zwany Musaeum. Można przyjąć, że był to początek gromadzenia toruńskich zbiorów muzealnych. W II połowie XIX w. zorganizowano w Toruniu dwa towarzystwa naukowe, a przy nich również muzea, gromadzące już w sposób systematyczny eksponaty, które stały się podstawą obecnych zbiorów. Pierwsze, niemieckie Copernicus Verein für Wissenschaft und Kunst, umieściło zbiory w Ratuszu Staromiejskim i zorganizowało Städtisches Museum, otwarte w 1861 r. Drugie, polskie Towarzystwo Naukowe w Toruniu, udostępniło swoje

Muzeum w 1876 r. W 1920 r. po włączeniu Torunia do odrodzonej Rzeczypospolitej, powstało Muzeum Miejskie, gromadzące zbiory o charakterze regionalnym.

W początkach niemieckiej okupacji, która w Toruniu trwała od 4 IX 1939 r. do 31 I 1945 r. zlikwidowane zostały polskie ekspozycje, a w końcu działań wojennych część najcenniejszych zbiorów wywieziono. Niektóre muzealia udało się odzyskać po zakończeniu wojny i Muzeum wznowiło swoją działalność w Ratuszu, przechodząc kolejne etapy reorganizacji (1950 r. - Muzeum Pomorskie w Toruniu; 1955 r. - Muzeum w Toruniu; 1965 r. - Muzeum Okręgowe w Toruniu). W latach siedemdziesiątych zostało zaliczone do grupy muzeów historyczno-artystycznych o specjalnym znaczeniu, a w 1998 r. wpisane do Rejestru Muzeów przez Ministerstwo Kultury i Sztuki. Od 1999 r. Muzeum Okręgowe w Toruniu podlega samorządowi toruńskiego powiatu grodzkiego.

Zbiory muzeum opracowywane są przez pracowników Działów: Archeologii, Historii i Dziejów Miasta Torunia, Dom Mikołaja Kopernika, Sztuki Polskiej i Europejskiej oraz Działu Kultur Pozaeuropejskich. Oprócz wyżej wymienionych komórek funkcjonują również: Dział Inwentaryzacji i Dokumentacji Muzealnej, Dział Edukacji, Dział Konserwacji, Dział Promocji i Wydawnictw oraz Biblioteka Naukowa.

Poniższa tabela zawiera podstawowe statystyki charakteryzujące działalność Muzeum Okręgowego w Toruniu w ostatnich trzech latach.

Tabela 8 Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Muzeum Okręgowego w Toruniu w latach 2009-2011.

Rok	Liczba zwiedzających	Bilety normalne	Bilety ulgowe	Bilety bezpłatne	Karnety	Zajęcia edukacyjne	Wernisaże i spotkania
2009	242912	60730	92623	54318	5201	8633	20370
2010	198410	44493	59841	49109	1242	5443	12549
2011	235396	47911	60063	33631	3640	6603	33345

Źródło: oprac. na podstawie danych Muzeum Okręgowego w Toruniu

Analizując liczbę osób zwiedzających Muzeum Okręgowe w Toruniu w omawianym okresie zwraca uwagę niższa liczba zwiedzających w roku 2010 (tj. ok. 198 tys.). Zauważalny spadek frekwencji w 2010 r. spowodowany był m.in. wyłączeniem dla zwiedzających od 1 listopada 2010 r. w związku z trwającymi pracami remontowo-modernizacyjnymi ekspozycji w Domu Eskenów oraz wieży Ratusza Staromiejskiego, jak również krótkotrwałym i w mniejszym zakresie innych pomieszczeń wystawienniczych, w tym m.in. w Domu Mikołaja Kopernika i Kamienicy pod Gwiazdą. Mimo trwających prac remontowo-modernizacyjnych w roku 2011, m.in. ekspozycji Domu Eskenów, Muzeum Podróżników im. T. Halika oraz wieży Ratusza Staromiejskiego, jak również, w mniejszym zakresie, innych pomieszczeń wystawienniczych w Ratuszu Staromiejskim liczba zwiedzających była znacznie wyższa niż w roku 2010 (ok. 235 tys. zwiedzających). Może to świadczyć

o interesującej w tym roku ofercie wystawienniczej Muzeum, przeznaczonej dla szerokiego kręgu odbiorcy.

Muzeum Etnograficzne ul. Wały Sikorskiego 19

Muzeum Etnograficzne w Toruniu zostało założone w 1959 roku. Muzeum założyła badaczka i propagatorka sztuki ludowej, profesor UMK Maria Znamierowska-Prüfferowa. Muzeum obejmuje swoją działalnością obszar całej Polski, w szczególności zaś gromadzi zabytki kultury wiejskiej z terenu Polski Północnej. Spośród ponad 55 tysięcy zebranych muzealiów wyróżnia się wielka ogólnopolska kolekcja dawnej i współczesnej ludowej sztuki sakralnej i dewocjonalistów, wycinanek (około 8700), malarstwa na szkłe (Śląsk, Kaszuby, Podhale), ceramiki, tradycyjnej zabawki wiejskiej, zbiory folkloru muzycznego i słownego, duża kolekcja skrzyń wiannyh i kufrów, oryginalne złotem wyszywane czepki kaszubskie, mycki warmińskie, czepce kujawskie i pałuckie, dywany dwuosnowowe, bogate zbiory kowalstwa, pożarnictwa, dawnych narzędzi rolniczych. Na zbiór malarstwa składają się obrazy na desce, blasze, płótnie, papierze. Wyróżnia się w nim szczególnie grupa obrazów pochodzących z warsztatów częstochowskich.

Muzeum posiada oddział - Zagrodę Rybacko-Rolniczą na Kaszczorku, gdzie znajdują się drewniane chaty z XVIII wieku, kryte strzechą oraz obiekty rybackie - wiata rybacka, szopa na sprzęt rybacki i budy – sezonowe mieszkania rybaków. Ekspozycję uzupełniają sprzęt pływający: tratwy flisacze, barki koszaraki oraz promy.

Teren muzeum jest miejscem kilku imprez - **Święta Piernika, Międzynarodowych Spotkań Kapel Ludowych oraz Festiwalu Folkloru Miejskiego**. Dziewiętnastowieczna chata z Kaszub mieści znaną staropolską karczmę "U Damroki", z plenerowym placem zabaw dla dzieci.

Tabela 9 Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Muzeum Etnograficznego w Toruniu

Rok	Liczba zwiedzających	Uczestnicy imprez	Liczba muzealiów	Liczba wystaw	Koncerty festiwale	Liczba pracowników
2009	18 064	17 182	60 187	12	12	75
2010	24 737	12 395	60 729	15	7	76
2011	21 766	14 763	61 170	11	10	74

Źródło: oprac. na podstawie danych Muzeum Etnograficznego w Toruniu

Liczba zwiedzających Muzeum Etnograficznie w 2011 r. wyniosła 21,7 tys. osób i była niższa o około 3 tys. osób niż w roku 2010. Z kolei w porównaniu do roku 2009 Muzeum odnotowało wzrost zwiedzających o prawie 4 tys. osób. Uwzględniając uczestników imprez stwierdzono malejącą z roku na rok liczbę osób 17,1 tys. w 2009 r. w stosunku do 14,7 tys. w roku 2011.

Opisywane dwie placówki muzealne są trudno porównywalne ze względu na charakter prowadzonej działalności. Niemniej jednak obie prezentują ważne z punktu widzenia lokalnych uwarunkowań historycznych ekspozycję oraz są miejscem organizacji wielu istotnych imprez upowszechniających lokalne bogactwo kulturalne miasta Torunia. Obie placówki stale rozwijają swoje zbiory oraz inwestują w infrastrukturę. Oba Muzea posiadają również wyraźne cechy pozwalające na identyfikację ich oferty na tle innych muzeów w kraju i zagranicą. W przypadku Muzeum Okręgowego są to na pewno ekspozycje dotyczące życia i działalności Mikołaja Kopernika. Z kolei o wyjątkowości Muzeum Etnograficznego w Toruniu świadczy posiadanie jedyne w Europie skansenu utytułowanego w ścisłym centrum miasta. Cechy te wpływają na atrakcyjność tych placówek zapewniając im względnie stałe grono zwiedzających.

3.2. Galerie sztuki

Toruńskie galerie sztuki współczesnej, w przeciwieństwie do muzeów, prezentują dzieła wyłącznie na wystawach czasowych, organizowanych jako imprezy programowe czy okolicznościowe, przy okazji np. wernisaży, przeglądów, konkursów. Prezentują przede wszystkim dzieła toruńskich artystów, choć nie tylko. Wywierają znaczny wpływ na kształtowanie i odbiór toruńskiego środowiska. Obecnie w Toruniu działa około 20 galerii sztuki, prowadzących działalność wystawienniczą oraz sprzedaż dzieł. Poniżej przedstawiono charakterystykę dwóch największych.

Galeria Sztuki "Wozownia" ul. Rabiańskiej 20

Najstarsza i największa współczesna toruńska galeria, powstała w 1950 roku, jako Biuro Wystaw Artystycznych (BWA). Od początku działalności Galeria związana jest ze sztuką toruńską, związaną m.in. z Wydziałem Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika czy toruńskim oddziałem Związku Polskich Artystów Plastyków. Organizuje wiele prestiżowych ogólnopolskich wystaw znanych artystów, a także coroczne konkursy, m.in. **Międzynarodowe Triennale Grafiki "Kolor w Grafice"**. Ponadto w gromadzonych przez Galerię kolekcjach znajdują się zbiory: Polskie Medale Współczesne, Polska Grafika Współczesna. Oprócz działalności wystawienniczej, galeria prowadzi spotkania autorskie, zajęcia plastyczne, konkursy, plebiscyty.

Tabela 10 Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Galerii Sztuki „Wozownia”

Rok	Liczba eksponatów/dzieł sztuki*	Liczba organizowanych wystaw	Liczba odwiedzających	Liczba imprez (konkursy, festiwale, itp.)	Liczba uczestników w imprez	Liczba pracowników ogółem
2009	754	31	12 365	3	**	17
2010	743	38	16 512	2	**	16
2011	745	39	18 692	3	**	16

Źródło: oprac. na podstawie danych Galerii Sztuki „Wozownia”

*liczba eksponatów prezentowanych w danym roku

** liczba uczestników została ujęta w liczbie odwiedzających

Analiza statystyk charakteryzujących działalność galerii pokazuje rosnące zainteresowanie jej działalnością. Warto zauważyć, że przy zbliżonej liczbie wystawianych dzieł sztuki oraz ilości organizowanych wystaw z roku na rok galerię odwiedza coraz większa grupa widzów (12,3 tys. w 2009 r. w stosunku do 18,7 tys. w roku 2011).

Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka Rynek Nowomiejski 17

Jedyna taka galeria w Polsce, powstała w 1964 roku. Celem przyświecającym jej założeniu było m.in. poszukiwanie nowych metod wychowania przez sztukę i gromadzenie dzieł wykonanych przez dzieci z całego świata w ramach różnego typu inicjowanych przez ten ośrodek międzynarodowych konkursów. Każdego roku jest tu prezentowana m.in. pokonkursowa wystawa Międzynarodowego Konkursu Twórczości Plastycznej Dzieci i Młodzieży. Przy Galerii działa także punkt informacji i salon sprzedaży UNICEF.

Tabela 11 Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Galerii i Ośrodka Plastycznej Twórczości Dziecka.

Rok	Liczba instruktorów	Liczba uczestników zajęć w pracowniach dydaktycznych:	Liczba uczestników zajęć stałych	Ilość wystaw	Liczba zwiedzających wystawy	Ilość konkursów	Liczba uczestników konkursów
2009	7	295	1123	26	14.020	2	28.442
2010	8	315	1739	22	12.700	2	19.457
2011	8	363	1611	21	11.300	1	22940

Źródło: oprac. na podstawie danych Galerii i Ośrodka Plastycznej Twórczości Dziecka

Ponadto działalność wystawienniczą w Galerii „Na Piętrze” prowadzi Okręg Toruński Związku Polskich Artystów Plastyków

3.3. Teatry i instytucje muzyczne

Stalą scenę teatralną w Toruniu tworzą Teatr Baj Pomorski (instytucja miejska) oraz Teatr im. Wilama Horzycy (instytucja wojewódzka). Działalność teatralną uzupełnia Teatr Wiczy działający, jako Stowarzyszenie Teatr Wiczy oraz prywatny Teatr Zaczarowany Świat.

Teatr Baj Pomorski ul. Piernikarska 9

Baj Pomorski jest teatrem lalek działającym w Toruniu. W swojej działalności koncentruje się przede wszystkim na sztukach przeznaczonych dla dzieci. Teatr Baj Pomorski zawdzięcza swoje narodziny Irenie Pikiel-Samorewiczowej – artystce malarce, która w kwietniu 1945 r. zorganizowała pierwszy na Pomorzu teatr lalek. Miał to być młodszy brat warszawskiego Teatru Baj, stąd nazwano go Bajem Pomorskim.

Teatr Baj Pomorski wyróżnia się oryginalną siedzibą. Współpraca architektów i scenografa, Pavla Hubiczki, doprowadziła do powstania interesującego projektu teatru - magicznej szafy, który łączy gotyckie elementy architektury miasta z rozwiązaniami nowoczesnymi. Nowy budynek "Baja" zyskał opinię jednego z najciekawszych obiektów teatralnych w Polsce. Projekt teatru został wyróżniony nominacją do nagrody TVP Kultura w dziedzinie Kultura dla Dzieci i Młodzieży za 2006 r. i uznany za OBIEKT ROKU Miasta Torunia w zakresie rewitalizacji w 2006 r.

Baj Pomorski jest organizatorem 2 odbywających się cyklicznie międzynarodowych festiwali teatralnych, tj. ***Międzynarodowego Festiwalu Teatrów Lalek „Spotkania”*** oraz ***Toruńskich Spotkań Teatrów Jednego Aktora***.

MFTL „Spotkania”

Festiwal obejmuje dwa nurty przedstawień: dla dzieci oraz dla dorosłych. W ramach festiwalu odbywają się ponadto: Przegląd Twórczości Teatralnej Osób Niepełnosprawnych, pokazy spektakli studentów szkół teatralnych, prezentacje współczesnych animacji, warsztaty teatralne, koncerty i inne działania artystyczne.

Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora

Formuła Festiwalu ma za zadanie stworzenie w Toruniu platformy międzynarodowej promocji sztuki monodramu. Na festiwal zapraszani są laureaci międzynarodowych festiwali europejskich oraz wybitni polscy aktorzy.

Tabela 12. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Teatru Baj Pomorski

Rok	Liczba miejsc na widowni	Liczba przedstawień/ w tym premier	Liczba widzów	Liczba imprez (koncerty, festiwale, wystawy, itp.)	Liczba uczestników imprez (koncerty, festiwale, itp.)	Liczba pracowników
2009	304 + 109	316/4	54 571	5	5310	46
2010	304 + 109	311/4	50 338	5	5640	46
2011	304 + 109	322/4	57 117	5	5540	47

Źródło: oprac. na podstawie danych Teatru Baj Pomorski

Analiza statystyk charakteryzujących działalność teatru pokazują, że ma on stałą widownię, gromadząc co roku ponad 50 tys. widzów na ponad 300 spektaklach teatralnych. Dodatkowo Baj Pomorski organizuje 5 imprez kulturalnych rocznie, w których bierze udział około 5,5 tys. osób.

Teatr im. Wilama Horzycy Toruń ul. Plac Teatralny 1

Teatr powstał w 1920 roku, pod nazwą Teatru Narodowego. Był pierwszą stałą i zawodową sceną polską w Toruniu. Działał pod nazwą Teatr Miejski, Teatr Polski, Teatr Ziemi Pomorskiej, w latach 1945-1961 okresowo połączony był z Teatrem Polskim w Bydgoszczy. Od 1960 funkcjonuje pod obecną nazwą. Mieści się w gmachu wzniesionym w 1904 dla teatru niemieckiego.

W 1991 roku ruszył autorski projekt ówczesnej Dyrektorki Teatru Krystyny Meissner – **Międzynarodowy Festiwal Teatralny "Kontakt"**, będący przeglądem współczesnego teatru z krajów wschodu i zachodu Europy (głównie Rosji, krajów nadbałtyckich, Niemiec, a także Czech, Węgier, Polski). Teatr im. Wilama Horzycy nadal jest organizatorem tego festiwalu - co roku w ostatnim tygodniu maja prezentowane są w Toruniu teatry z całego świata.

Tabela 13. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Teatru im. W. Horzycy

Rok	Liczba miejsc na widowni	Liczba przedstawień/ w tym premier	Liczba widzów	Liczba pracowników
2009	400+100	-	-	96
2010	400+100	194/6	36909	96
2011	400+100	235/7	40589	96

Źródło: oprac. na podstawie danych Teatru im W. Horzycy

Teatr im. W. Horzycy w 2011 r. wystawił 235 spektakli teatralnych, które obejrzało nieco ponad 40 tys. widzów. W porównaniu z rokiem 2010 liczba spektakli wzrosła o około 40, a widzów o 4 tys. Statystyki z działalności tego teatru wypadają jednak gorzej Tabela 12. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Teatru Baj Pomorski od statystyk Teatru Baj Pomorski, gdzie wystawia się więcej spektakli rocznie, a tym samym uczestniczy w nich więcej widzów. Przy porównywaniu działalności toruńskich teatrów nie należy zapominać, o charakterze działalności poszczególnych z nich i rodzajach przedstawień jakie wystawiają.

Teatr Wiczy ul. Szymanowskiego 20/5

Teatr Wiczy to polska grupa alternatywna o punkowym rodowodzie. Realizuje widowiska sceniczne i plenerowe. W spektaklach wykorzystywane są elementy happeningu, improwizacji, art performensu, avant wodewilu. Teatr istnieje od 1991 roku. Został założony w Brodnicy. Od ponad dekady siedzibą Teatru jest Toruń. Teatr Wiczy prezentuje spektakle na scenach teatralnych jak i w miejscach niekonwencjonalnych. Wprowadza teatr w przestrzeń hal fabrycznych, parkingów, placów zabaw. Teatr Wiczy nie unika spotkań z kilkusetosobową widownią pod gołym niebem, ale równie dobrze prezentuje się w samochodzie campingowym, podczas spektaklu z udziałem dziesięciorga widzów. Spektakle Teatru mogli obejrzeć widzowie, m.in. Polski, Armenii, Francji, Czarnogóry, Grecji, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemiec.

Teatr Lalek „Zaczarowany Świat” Szosa Chełmińska 226a

Teatr usytuowany jest w oddalonej od centrum willowej dzielnicy "Wrzosy" przy Szosie Chełmińskiej. Jest to prywatny, amatorski teatr stały dla dzieci, powstały w 1950 roku. Założony przez J. Awgulową w przedszkolu przy Kaszowniku, w latach 70. przeniósł się do Studium Nauczycielskiego, a od 1984 roku działa w przedszkolu na Wrzosach. Pierwotnie wszystkich aktorów zatrudniał Wydział Oświaty Urzędu Miejskiego na etatach nauczycieli. Od 1992 roku „Zaczarowany Świat” jest teatrem prywatnym. Spektakle kierowane są do dzieci. Jest to jedyny teatrem w Polsce przeznaczony głównie dla dzieci w wieku przedszkolnym. Teatr ten uczy, bawi i wychowuje, stanowi pierwszy próg w edukacji teatralnej dzieci.

Toruńska Orkiestra Symfoniczna Rynek Staromiejski 6

Toruńska Orkiestra Symfoniczna w roku 2009 obchodziła swój jubileusz XXX-lecia działalności. Założona jako Toruńska Orkiestra Kameralna w sezonie artystycznym 1978/79, pod zarząd Miasta Toruń przeszła w 1990 roku. Utrzymywana jest przez

Miasto Toruń i jemu zawdzięcza dynamiczny rozwój. W lutym 2006 roku zmieniła nazwę na Toruńską Orkiestrę Symfoniczną. Zespół wpisał się na stałe w kulturalny krajobraz miasta, poprzez organizowanie koncertów dla mieszkańców Torunia i reprezentując miasto na licznych tournée krajowych i zagranicznych.

Toruńska Orkiestra Symfoniczna na przestrzeni swojej XXX-letniej działalności dała około dwóch tysięcy koncertów we wszystkich znaczących miastach Polski oraz w wielu krajach Europy (m.in. Belgia, Szwajcaria, Czechy, Słowacja, Niemcy, Dania, Wielka Brytania, Włochy, Francja, Białoruś, Litwa), a także na prestiżowych festiwalach. Ostatnio Orkiestra może się również poszczycić miesięcznym tournée w Chinach oraz uczestnictwem w dwóch koncertach Gali Operowej w Pamplonie. W październiku 2010 roku Toruńska Orkiestra Symfoniczna zagrała koncert w Cirque Royal w Brukseli.

Znaczącym wydarzeniem w historii Toruńskiej Orkiestry jest organizowanie od 1997 roku **Międzynarodowego Letniego Festiwalu "Toruń – Muzyka i Architektura"**, którego kolejna, już 16 edycja odbywa się latem 2012 roku pod nazwą: „EUROPA – TORUŃ, MUZYKA i ARCHITEKTURA”. Jego ideą jest prezentowanie muzyki klasycznej w zabytkowych, historycznych wnętrzach. Koncerty festiwalowe organizowane są przez dwa miesiące wakacyjne – lipiec i sierpień.

Siedziba Orkiestry mieści się w Dworze Artusa na Starym Rynku, naprzeciw Ratusza. Najczęstszym miejscem koncertów są sale Wielka i Mała Dworu Artusa. Koncertując w Toruniu TOS występuje także (szczególnie podczas letniego festiwalu) w innych obiektach, tj.: Bazylika śś. Janów, Kościół Ducha Świętego, Kościół Św. Jakuba, Kościół Wniebowzięcia NMP, Młodzieżowy Dom Kultury, Pałac Dąbskich, Ratusz Staromiejski, Towarzystwo Naukowe w Toruniu, Zamek Krzyżacki.

Tabela 14. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej

Rok	Liczba koncertów w Toruniu	Liczba słuchaczy	Liczba pracowników
2009	50	13795	65
2010	53 (138)*	26340	67
2011	54	12835	67

*W 2010 r. po wygranej przetargu na organizację koncertów w ramach projektu „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego Województwa Kujawsko-Pomorskiego”, w czasie od 14 sierpnia do 28 listopada TOS zorganizowała 85 koncertów w odrestaurowanych zabytkach.

Źródło: oprac. na podstawie danych Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej

Charakterystyka działalności teatrów w Toruniu pokazuje znaczącą rolę, jakie pełnią one w życiu kulturalnym miasta. Obok bieżącej działalności instytucje te są organizatorem ważnych wydarzeń kulturalnych o skali ponadlokalnej. Festiwale takie jak *Międzynarodowy Festiwal Teatralny "Kontakt"* (Teatr im. Horzycy) czy *Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek „Spotkania”* oraz *Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora* (Baj Pomorski) wpisują się cykliczny harmonogram wydarzeń cieszących się zainteresowaniem nie tylko lokalnej publiczności, ale i gości z całego kraju.

Wśród instytucji o istotnym znaczeniu dla kultury Torunia należy wskazać także Toruńską Orkiestrę Symfoniczną, będącą jedną z niewielu instytucji muzycznych w Toruniu. Doświadczenie i renoma zdobyta na arenie międzynarodowej plasują tę instytucję wśród ważnych aktorów życia kulturalnego miasta. Organizowany przez TOS - *Międzynarodowy Letni Festiwalu "Toruń – Muzyka i Architektura"* doskonale współgra z gotyckim duchem miasta. Należy zauważyć, że Toruńska Orkiestra Symfoniczna nie posiada obecnie swojej sali koncertowej. Koncerty muzyki klasycznej odbywają się w Toruniu najczęściej w Centrum Kultury „Dwór Artusa” oraz w toruńskich kościołach. Co ważne sytuacja ta w najbliższych latach ma ulec zmianie. Władze miasta podjęły bowiem decyzję o budowie wielofunkcyjnej sali koncertowej na toruńskich Jordankach (zakończenie inwestycji zaplanowano na rok 2014). Mimo ograniczonej infrastruktury koncertowej w Toruniu działa silne środowisko twórców muzyki klasycznej. Oprócz TOS działalność muzyczną w Toruniu począwszy od 1991 roku prowadzi Zespół Kameralny MULTICAMERATA, który rozpoczął przed 19-stu laty organizację *Festiwalu Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich „PROBALTICA”*. Obecnie Festiwal organizuje Fundacja Europejskiej Akademii Sztuki.

3.4. Centra kultury

Ważną rolę w kreowaniu wydarzeń kulturalnych w Toruniu pełnią centra kultury. Wśród największych tego rodzaju instytucji należy wymienić Centrum Kultury „Dwór Artusa”, Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”, Centrum Kultury Zamek Krzyżacki, Młodzieżowy Dom Kultury oraz Dom Muz.

Centrum Kultury „Dwór Artusa” ul. Rynek Staromiejski 6

Centrum Kultury Dwór Artusa jest instytucją finansowaną ze środków Miasta Toruń, powstałą w roku 1995. Od tej pory współtworzy toruński kalendarz wydarzeń kulturalnych, organizując szereg imprez. Do zakresu działalności instytucji należy:

- organizowanie działalności kulturalnej
- organizowanie imprez kulturalnych, kongresów, konferencji, festiwali, konkursów itp.

- organizowanie imprez plenerowych i okolicznościowych
- prezentowanie szczególnych dokonań środowisk artystycznych
- promowanie twórców działających na terenie miasta Torunia
- współpraca ze społecznym ruchem kulturalnym w zakresie organizacji imprez
- prowadzenie działalności impresaryjnej

Dwór Artusa jest organizatorem kilkunastu cyklicznych wydarzeń kulturalnych, wśród nich m.in. **Artus Jazz Festival**, **Konkurs Poetycki "O liść konwalii"**, **FORTE piano (obecnie nazwa została zmieniona na Forte Artus Festival)**, **Tuba Satyrica**, **Dwór poetów i pisarzy**, **Jazz w Artusie**, **Toruńska Akademia Kultury**, **Artus Cinema**, **Czwartki z Filozofią**, **Mistrzowie Sportowych Aren**, **Świat i okolice**

Dwór Artusa to nie tylko ważna instytucja kulturalna, ale także zabytek historyczny i architektoniczny. Przez wiele lat turyści, przewodnicy, a także mieszkańcy nie mogli regularnie zwiedzać wnętrza budynku. A związanych jest z nim szereg wspomnień, historii i opowieści, bez których zrozumienie Torunia jako ośrodka handlu, gospodarki i sztuki nie byłoby możliwe. Dlatego też obecnie Centrum Kultury organizuje zwiedzanie reprezentacyjnych sal pod okiem licencjonowanego przewodnika.

Warto dodać, że w Dworze Artusa ma swoją siedzibę Toruńska Orkiestra Symfoniczna. Wielka i Mała Sala Dworu Artusa jest miejscem koncertów orkiestry.

Tabela 15. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Centrum Kultury „Dwór Artusa”

	Liczba imprez własnych	Liczba odbiorców imprez własnych	Liczba imprez współorganizowanych	Liczba odbiorców imprez współorganizowanych	Liczba imprez obcych (wynajem sal)	Liczba odbiorców	Liczba pracowników
2009	105	24 500	25	4000	110	18000	12
2010	88	23760	45	4200	116	20230	12
2011	87	17360	15	-	91	13000	12

Źródło: oprac. na podstawie danych Centrum Kultury „Dwór Artusa”

Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Centrum Kultury „Dwór Artusa” pokazuje jak szeroki zakres działalności ono prowadzi. Rocznie instytucja ta organizuje ponad 80 imprez kulturalnych. Do liczby tej należy dodać liczbę imprez współorganizowanych, których w zależności od sezonu jest różna ilość (w 2010 r. było to 45 imprez, w 2011 – 15).

**Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”
ul. Wały gen. Sikorskiego 13**

Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu powołane zostało do życia w lutym 2006 r. przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach realizacji programu operacyjnego MKiDN "Znaki Czasu". Utworzenie instytucji było możliwe dzięki porozumieniu czterech partnerów: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Gminy Miasta Toruń oraz toruńskiego Stowarzyszenia Przyjaciół Sztuk Pięknych „Znaki Czasu”. Dzięki własnym środkom gminy oraz przyznaniu dofinansowania przez Unię Europejską (w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego), jak i dotacji MKiDN, w 2006 r. rozpoczęto budowę obiektu CSW. 14 czerwca 2008 r. nastąpiło otwarcie CSW dla publiczności.

CSW stawia na nowoczesne, intermedialne i interdyscyplinarne formy działania, zróżnicowany program oraz międzynarodowe kooperacje. Centrum dysponuje ponad 4000 m² powierzchni ekspozycyjnej, a także nowoczesną salą audio-wizualną, biblioteką i księgarnią. Architektoniczny program budynku jest rozłożony na trzech podstawowych poziomach oraz dodatkowo na poziomie dachu i kondygnacji podziemnej (parkingi).

Instytucja ta jest organizatorem cyklicznych festiwali, tj. **CoCart Music Festival**, łączący nowe trendy we współczesnej muzyce awangardowej i eksperymentalnej czy **Międzynarodowy Festiwal Plakatu i Typografii „Plaster”**.

Tabela 16. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”.

Rok	Liczba imprez własnych	Liczba odbiorców imprez własnych*	Liczba imprez współorganizowanych	Liczba odbiorców imprez współorganizowanych	Liczba wystaw	Liczba zwiedzających	Liczba etatów pracowników
2009	21	765	1	1386	19	31836	38,8
2010	611	13584	1	305	15	62491	42,14
2011	270	15316	1	519	14	40288	43,97

Źródło: oprac. na podstawie danych Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”

**Centrum Kultury Zamek Krzyżacki
ul. Przedzamcze 3**

Centrum Kultury Zamek Krzyżacki powstało z początkiem 2007 roku z inicjatywy Gminy Miasta Toruń i jest samorządową instytucją kultury.

Do zakresu działania „Zamku Krzyżackiego” należy kulturalne i turystyczne zagospodarowanie terenu ruin zamku krzyżackiego w Toruniu wraz z jego otoczeniem, trwała ochrona powierzonego dziedzictwa kulturowego oraz promocja tego miejsca w kraju i poza jego granicami.

W celu realizacji wyznaczonych zadań „Zamek Krzyżacki” podejmuje następujące działania: organizowanie w różnorodnych formach działalności kulturalnej i promocyjnej; organizowanie imprez kulturalnych, plenerowych, festiwali, konkursów itp.; współpraca ze społecznym ruchem kulturalnym w zakresie organizacji imprez; współpraca z innymi instytucjami w kraju i zagranicą, udostępnianie powierzonych dóbr kultury do celów naukowych i współdziałanie w tym zakresie z placówkami muzealnymi, instytucjami naukowo-badawczymi; współpraca z innymi organizacjami, w tym upowszechniającymi turystykę w kraju i za granicą; działalność informacyjną, edukacyjną i popularyzatorską; oraz wszelkie inne kroki związane z jego działalnością, wynikające z potrzeb środowiska lokalnego

Centrum Kultury Zamek Krzyżacki organizuje średnio rocznie około 20 imprez własnych oraz około 16 imprez współorganizowanych. Wśród imprez własnych należy wymienić: Inscenizacje Zamkowe, Kino Letnie, Zamkowe Spotkania z Poezją, Toruńskie Medievalia, koncerty plenerowe, oraz liczne turnieje rycerskie. Ponadto prowadzi działalność edukacyjną poprzez: cykl „Zamkowych Spotkań z Historią”, „Średniowieczny Turniej Uczniów szkół średnich miasta Torunia o Przechodni Płaszcz komtura”, współorganizację „Festiwalu Nauki i Sztuki”

W roku 2012 wzbogacił swoją ofertę turystyczna o pokaz spektaklu światło – dźwięk „Komturia”. Widowisko łączące elementy gry światłem i dźwiękiem opowiadające historię zakonu krzyżackiego oraz Torunia.

Tabela 17. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Centrum Kultury Zamek Krzyżacki

Rok	Liczba imprez własnych	Liczba imprez współorganizowanych	Liczba sprzedanych biletów ogółem	Liczba zwiedzających	Liczba pracowników
2009	17	14	17450	47633	8 1/2
2010	27	16	13345	43100	8,1/2
2011	19	9	12885	52326	8 1/2

Źródło: oprac. na podstawie danych Centrum Kultury Zamek Krzyżacki

Centrum Kultury Zamek Krzyżacki organizuje rocznie około 20 imprez własnych. Wśród nich warto wymienić „**Toruńskie MEDIEVALIA**”, Kino Letnie czy różnego rodzaju koncerty plenerowe.

Dom Muz
ul. Podmurna 1/3

Dom Muz to miejska instytucja kultury powołana do życia uchwałą Rady Miejskiej Torunia z 15.04.1993 r. Działalność merytoryczna Domu Muz prowadzona jest w budynku głównym przy ul. Podmurnej 1/3 oraz w filiach przy ul. Poznańskiej 52 i ul. Okólnej 169. Zgodnie ze statutem miejskiej instytucji kultury pod nazwą Dom Muz, do zakresu działalności instytucji należy inicjowanie i wspieranie działalności kulturalnej sprzyjającej kreowaniu postaw twórczych oraz powstawaniu różnorodnych form i przejawów aktywności twórczej, a tym samym zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych mieszkańców Torunia.

Dom Muz od 2006 r. jest organizatorem **Międzynarodowego Festiwalu Harmonijki Ustnej HARMONICA BRIDGE**. Festiwal ten stanowi kontynuację festiwali organizowanych w Bydgoszczy - Bydgoszcz Harmonica Meeting oraz w Toruniu - Toruń Blues Harmonica Top.

Ogółem Dom Muz jest organizatorem ponad 100 imprez kulturalnych rocznie, w których bierze udział ponad 13 tys. uczestników. Instytucja ta skupia swoją działalność przede wszystkim wokół działalności wystawienniczej. Organizuje również szereg imprez plenerowych tj. **Ogólnopolskie Plenerowe Spotkania Fotografików czy Międzynarodowy Festiwal Kuglarski Altergrawitacja**.

Tabela 18. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Domu Muz

Rok	Liczba imprez własnych	Liczba odbiorców imprez własnych	Liczba imprez współorganizowanych	Liczba odbiorców imprez współorganizowanych	Liczba wystaw	Liczba zwiedzających	Liczba pracowników
2009	118	13230	3	120	21	2300	17
2010	108	13735	4	175	15	1290	17
2011	129	10410	3	190	22	3750	17

Rok	Liczba uczestników zajęć stałych	Liczba uczestników zajęć wakacyjnych	Liczba uczestników ogółem
2009	250	355	16255
2010	300	90	15590
2011	350	250	15300

Źródło: oprac. na podstawie danych Domu Muz

Młodzieżowy Dom Kultury
ul. Przedzamcze 11/15

Młodzieżowy Dom Kultury w Toruniu jest placówką wychowania pozaszkolnego, która w procesie wychowania dzieci i młodzieży uzupełnia ofertę szkoły w sferze

rozwijania zainteresowań w różnych dziedzinach, m.in. w zakresie teatru, tańca, plastyki, muzyki, folkloru, fotografii, dziennikarstwa i innych.

Siedzibą MDK jest zabytkowy budynek, który liczy sobie ponad 100 lat i został zaadaptowany na dom kultury w roku 1967 - po kasynie podoficerskim. Budynek jest wpisany na listę zabytków Torunia, znajduje się pod stałą opieką miejskiego konserwatora zabytków i jest sukcesywnie remontowany. MDK współpracuje ze wszystkimi rodzajami szkół i przedszkoli, z placówkami kultury w Toruniu, z różnymi wydziałami Urzędu Miasta oraz z organizacjami charytatywnymi i pozarządowymi. Średnio w tygodniu MDK odwiedza około 1500 dzieci i młodzieży. Uczestniczą oni w zajęciach stałych, imprezach, korzystają z pomocy Centrum Informacji Młodzieży, biorą udział w programie Edukacja Kulturalna dla szkół, warsztatach artystycznych w czasie ferii zimowych i wakacji oraz oglądają wystawy prezentowane w galerii "Plastyka Dziecka" i Galeryjce Studia "P".

Tabela 19. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Młodzieżowego Domu Kultury

Rok	Liczba imprez własnych	Liczba odbiorców imprez własnych	Liczba imprez współorganizowanych	Liczba odbiorców imprez współorganizowanych	Liczba wystaw	Liczba zwiedzających	Liczba pracowników
2009	95	8.000	22	3500	12	2500	43
2010	75	7.000	25	4000	10	2000	42
2011	50	5.000	19	3000	2	200	43

Źródło: oprac. na podstawie danych Młodzieżowego Domu Kultury

Tabela 20. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Młodzieżowego Domu Kultury

Rok	Liczba uczestników zajęć stałych	Liczba uczestników zajęć wakacyjnych	Liczba uczestników ogółem
2009	1031	400	1431
2010	1011	350	1361
2011	1066	200	1266

Źródło: oprac. na podstawie danych Młodzieżowego Domu Kultury

Toruńska Agenda Kulturalna ul. Pod Krzywą Wieżą 1

Toruńska Agenda Kulturalna powstała w lutym 2011 r. wyniku reorganizacji miejskiej instytucji kultury Toruń 2016, koordynującej prace związane z przygotowaniem aplikacji w konkursie na Europejską Stolicę Kultury w 2016 r. Przekształcenie instytucji zostało zaplanowane podobnie jak miało to miejsce w Krakowie, gdzie po zakończeniu działań związanych z obchodami Europejskiej Stolicy Kultury

jednostka koordynująca została przekształcona w Krakowskie Biuro Festiwalowe. Kompetencje Toruńskiej Agencji Kulturalnej mają uczynić z tej instytucji miejską jednostkę wyspecjalizowaną w takich zadaniach, jak:

- Organizacja wydarzeń własnych, mających na celu wzbogacanie oferty kulturalnej Torunia zwłaszcza o duże wydarzenia plenerowe, również takie o charakterze międzynarodowym (Międzynarodowy Festiwal Światła SKYWAY, Godzina Czterdzieści Osiem, Odwołanie Końca Świata, Święto Muzyki)
- współorganizacja miejskich wydarzeń kulturalnych — szczególnie tam, gdzie do tej pory w rolę organizatora wcielały się poszczególne jednostki Urzędu Miasta Torunia (Festiwal Ballady i Piosenki Filmowej, Święto Miasta, Sylwester, Koncert Noworoczny, Kulturalne Lato)
- wprowadzanie rozwiązań ułatwiających prowadzenie działalności kulturalnej przez twórców indywidualnych i organizacje pozarządowe – program Mikrowsparcia.
- działania warsztatowe i edukacyjne realizowane w ramach programów europejskich: Młodzież w Działaniu, Kultura 2007-2013, Fundusz Wyszehradzki

Tabela 21. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Toruńskiej Agencji Kulturalnej

Rok	Liczba imprez własnych	Liczba odbiorców imprez własnych	Liczba imprez współorganizowanych	Liczba odbiorców imprez współorganizowanych	Liczba pracowników
2011	13	102 500	10	7 200	10

Źródło: oprac. na podstawie danych Toruńskiej Agencji Kulturalnej

Studencki Klub Pracy Twórczej OD NOWA ul. Jurija Gagarina 27

Powołanie SKPT „Od Nowa” do życia w 1958r. było nieco spóźnionym efektem twórczego ożywienia środowiska studenckiego, które miało bezpośredni związek z polską odwilżą 1956 r. W czasie 40 lat istnienia klub kilkakrotnie zmieniał swoją siedzibę, by w końcu "wylądować" na dzisiejszym miejscu - na Bielanych. Rocznie organizowanych jest tutaj ponad 170 imprez – festiwali, koncertów, seansów filmowych i spektakli teatralne, wśród których na szczególną uwagę zasługują **Toruń Blues Meeting, Alternatywne Spotkania Teatralne "Klamra", Majowy Boom Poetycki i Jazz Od Nowa Festiwal**. W klubie działają kino studenckie Niebieski Kocyk oraz Galeria 011.

Tabela 22. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność SKPT „Od Nowa”*

	Liczba miejsc na widowni			Liczba pracowników
	Duża scena – miejsca siedzące	Mała scena - miejsca siedzące/stojące	Sala widowiskowa -miejsca siedzące	
Zasoby	870	294/200	350	4

ROK	Liczba imprez kulturalnych ogółem	Liczba festiwali	Liczba wystaw	Liczba spektakli teatralnych	Liczba koncertów	Liczba pokazów filmowych	Liczba uczestników imprez
2009	167	15	12	25	67	36	
2010	169	13	14	22	68	38	46 373
2011	192	13	16	27	74	42	48 756

Źródło: oprac. na podstawie danych Toruńskiej Agendy Kulturalnej

*Wykaz nie obejmuje imprez: studenckich, tanecznych, konferencji i innych.

Analizując zakres działalności centrów kultury w Toruniu należy stwierdzić, że ich oferta jest dosyć różnorodna i skierowana do wielu grup odbiorców. Instytucją wyróżniającą się na tle innych tego typu instytucji w Toruniu jest Centrum kultury „Dwór Artusa”. Organizuje ono najwięcej wydarzeń cyklicznych o skali ponadlokalnej. Wśród wymienić należy choćby *Artus Jazz Festiwal*. Wielotematyczną działalność prowadzi również Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”, łączące funkcję galerii sztuki z miejscem kreowania wydarzeń artystycznych różnych dziedzin sztuki. W działalności CSW zwraca uwagę zwłaszcza organizacja *CoCArt Music Festivalu*, łączącego nowe trendy we współczesnej muzyce awangardowej i eksperymentalnej oraz *Międzynarodowego Festiwalu Plakatu i Typografii „Plaster”*.

Działalność skierowaną bezpośrednio do osób chcących rozwijać swoje pasje artystyczne prowadzi Młodzieżowy Dom Kultury, animując zajęcia z różnych dziedzin życia artystycznego. Zajęcia prowadzone przez tę instytucję cieszą się dużym zainteresowaniem dzieci i młodzieży.

Najmłodszą instytucją wśród analizowanych jest Toruńska Agenda Kulturalna, która powstała w 2011 r. w wyniku reorganizacji instytucji odpowiedzialnej za udział Torunia w konkursie na Europejską Stolicę Kultury 2016. TAK zgodnie z założeniami ma pełnić rolę instytucji o charakterze impresaryjnym kreując miejskie wydarzenia kulturalne oraz wprowadzać rozwiązania ułatwiające prowadzenie działalności przez lokalnych twórców i organizacje pozarządowe. Pomysł utworzenia tego rodzaju placówki wydaje się być obiecujący dla kultury w Toruniu, zwłaszcza w kontekście doświadczeń funkcjonowania tego rodzaju placówek innych miastach, np. w Krakowie. Co ważne Toruńskiej Agendzie Kulturalnej udało się już wykreować imprezę, która ma szansę stać się jednym z najważniejszych odbywających się w Toruniu, jaką jest *Międzynarodowy Festiwal Światła Festiwal Skyway*.

3.5. Kina

W Toruniu funkcjonują dwa kina studyjne, tj. Kino Centrum i Kino Tumult oraz dwa multiplexy sieci Cinema City. Ofertę kinową uzupełnia studenckie Kino Niebieski Kocyk (funkcjonujące przy Klubie Od Nowa).

Kino Centrum
ul. Wały gen. Sikorskiego 13
87-100 Toruń

Kino Centrum stanowi integralną część Centrum Sztuki Współczesnej Znaki Czasu w Toruniu. Program realizowany przez Kino Centrum to prezentacja przede wszystkim filmu jako dziedziny sztuki zarówno w kontekście uzupełniania wystaw odbywających się w CSW, jak i autorskiego programu bogatego w cykle, przeglądy i festiwale. Kino Centrum idzie z kierunkiem europejskiej ery kin artystycznych prezentując najnowsze kino współczesne, ale i sięgając do historii kinematografii. Stały rozwój Kina Centrum prowokuje lokalny rynek filmowy to aktywizacji, a otwartość na współpracę ze środowiskami twórczymi pomaga budować interdyscyplinarny dialog.

Kino Centrum dysponuje salą z 136 miejscami. W 2011 r. kino wyświetliło 846 seansów filmowych (w tym zaprezentowano 167 filmów).

Tabela 23. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Kino Centrum

Rok	Liczba miejsc	Liczba seansów	Liczba widzów
2009	136	685	13349
2010	136	981	18047
2011	136	846	23125

Źródło: oprac. na podstawie danych Centrum Sztuki Współczesnej Znaki Czasu

Cinema City Czerwona Droga
ul. Czerwona Droga 1-6

Cinema City Czerwona Droga posiada 12 klimatyzowanych sal, różnej wielkości, od 95 do 409 miejsc. Sale wyposażone są w systemy dźwięku Dolby Surround i Dolby Digital. Kino jednorazowo pomieścić może około 2400 widzów. Budynek kina zlokalizowany jest w samym centrum, blisko starego miasta i najważniejszych szlaków komunikacyjnych.

Cinema City Plaza
ul. Broniewskiego 90

Cinema City Plaza posiada 8 klimatyzowanych sal kinowych mieszczących jednocześnie ponad 1300 widzów. Sale wyposażone są w system dźwiękowy Dolby Digital, projektory 3D Master Image, najwyższej jakości ekrany "pływające" firmy Harkness Hall, komfortowe fotele Quinette, Budynek kina zlokalizowany jest w galerii handlowo-rozrywkowej PLAZA, blisko Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika oraz stadionu żużlowego, na trasie wylotowej w stronę Bydgoszczy. Architektura obiektu jest dostosowana do użytkowania przez osoby niepełnosprawne.

Kino Tumult Rynek Nowomiejski 28

Kino – galeria Tumult znajdujące się w dawnym zborze ewangelickim na Rynku Nowomiejskim uruchomiła w Toruniu Fundacja "Tumult", organizator festiwalu Plus Camerimage w kwietniu 2011 r.

Fundacja TUMULT założona została na początku 1989 r. przez Marka Żydowicza, absolwenta konserwatorstwa i muzealnictwa na wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Była to jedna z pierwszych prywatnych fundacji kulturalnych w Polsce, działająca niezależnie od ówczesnych instytucji i władz kulturalnych. Od samego początku celem Fundacji było inicjowanie, wspieranie i realizowanie działań w zakresie kultury i sztuki oraz nauk humanistycznych.

W 1990 Fundacja zaproponowała przejęcie zniszczonego budynku dawnego zboru ewangelickiego na Rynku Nowomiejskim w Toruniu na cele kulturalne tj. galerię sztuki, salę koncertową, miejsce spotkań ludzi kultury i nauki. Pomysł ten poparty władze kościoła ewangelickiego, prawosławnego i katolickiego oraz naukowcy, artyści i mieszkańcy Torunia. W maju 1990 roku Fundacja otrzymała zbór i natychmiast przystąpiła do jego remontu (nie naruszając struktury zabytkowej). W wyremontowanej i nowo wyposażonej sali głównej odbyło się przez ostatnie lata kilkadziesiąt imprez kulturalnych i artystycznych, w tym wiele wystaw, koncertów i przedstawień teatralnych.

Głównym przedsięwzięciem Fundacji jest organizacja od 1993 roku uznanego w całym filmowym świecie Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych PLUS CAMERIMAGE odbywającego się od 2010 roku w Bydgoszczy.

Kino Niebieski Kocyk „Od Nowa” ul. Gagarina 37a

Kino Studenckie "Niebieski Kocyk" istnieje od 1996 roku. Kino prezentuje ambitny repertuar kinowy - filmy starsze, te bardzo znane i wielkie oraz te mniejsze, ale wcale nie mniej interesujące. Cotygodniowe pokazy uzupełniane są przeglądami twórców i ważnych trendów we współczesnym oraz tym starszym kinie. Pokazy odbywają się w klubie "Od Nowa".

Działalność filmowa w Toruniu była długi czas kojarzona w Polsce i na świecie z *Międzynarodowym Festiwalem Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych Plus Camerimage*, prestiżowym i jednym z największych na świecie festiwali filmowych poświęconych sztuce operatorów filmowych (organizowanym przez Fundację Tumult). Mimo przeniesienia imprezy najpierw do Łodzi, a następnie do Bydgoszczy siła oddziaływania środowiska twórców filmowych w Toruniu nie zmalała. Tradycje pobudzania wyobraźni sztuki filmowej są kontynuowane za sprawą **Międzynarodowego Festiwalu Filmowego TOFIFEST** organizowanego przez Fundację Biuro Kultury. Sceną Festiwalu jest Kino Centrum a także Teatr Baj Pomorski. Miejscem, gdzie odbywają się pokazy plenerowe jest Fosa Zamkowa (wschodnia). O aktywności środowiska twórców filmowych świadczy m.in. działalność aktywizacyjna projektu *Lokalizacje* odbywające się w ramach MFF Tofifest. Warto również dodać, że w ostatnich pięciu latach odnotowano systematyczny wzrost produkcji filmowych kręconych w Toruniu.

3.6. Biblioteki

Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska ul. Słowackiego 8, 87-100 Toruń

Działalność biblioteczną w Toruniu prowadzi samorządowa Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska. Swoją działalnością obejmuje Toruń (Biblioteka Główna i 15 filii), a także województwo kujawsko-pomorskie sprawując nadzór merytoryczny nad bibliotekami publicznymi podregionu toruńsko-włocławskiego. Powstała 19 lutego 1923 roku jako pierwsza na Pomorzu polska biblioteka naukowa.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Toruniu pełni ważną rolę w inicjowaniu życia kulturalnego miasta. Organizuje działalność kulturalną i edukacyjną, popularyzującą książki i czytelnictwo. Wśród licznych form można wymienić chociażby organizowanie spotkań autorskich, wieczorów literackich, wystaw oraz wykładów o tematyce literackiej

Tabela 24. Zestawienie statystyk charakteryzujących działalność Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej

Rok	Liczba filii	Księgozbiór		Czytelnicy		Wypożyczenia na zewnątrz		Liczba osób korzystających na miejscu		Liczba pracowników
		BG	filie	BG	filie	BG	filie	BG	filie	
2010	16	365240	2976 47	20490	49126	84658	177374	19632	44879	133
2011	16	366536	2854 60	18578	46162	74305	181948	22988	38534	133

Źródło: oprac. na podstawie danych Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej

3.7. Wydarzenia kulturalne

Wśród licznych imprez i wydarzeń kulturalnych organizowanych w Toruniu zestawiono te odbywające się cyklicznie i gromadzące największą liczbę uczestników. Poniżej przedstawiono kalendarz wydarzeń:

STYCZEŃ

Afryka Reggae Festival
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy

LUTY

Jazz Od Nowa Festiwal

MARZEC

Alternatywne Spotkania Teatralne „Klamra”
CocArt Music Festival

KWIECIEŃ

Toruński Festiwal Nauki i Sztuki
Ogólnopolski Konkurs na Rysunek Satyryczno-Humorystyczny „Tuba Satyrica”
(Dwór Artusa)

MAJ

Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Kontakt”
Festiwal Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich „Probaltica”
Majowy Boom Poetycki
Międzynarodowy Festiwal Plakatu i Topografii „Plaster”
Świętojański Festiwal Organowy

CZERWIEC

Święto Muzyki
Święto Miasta
Koncert gwiazdy na MotoArenie
Międzynarodowy Letni Festiwal
„Europa – Toruń. Muzyka i Architektura”

LIPIEC

Artus Jazz Festiwal

SIERPIEŃ

Międzynarodowy Festiwal Światła „Skyway”
Toruń-Bydgoszcz Harmonica Bridge
Festiwal Piosenki i Ballady Filmowej

WRZESIEŃ

Międzynarodowy Festiwal Sztuki na Bilbordach „Art Moves”
Medievalia

PAŹDZIERNIK

Międzynarodowy Festiwal Gwiazd „Forte piano”
Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek „Spotkania”
Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Tofifest”

LISTOPAD

Toruń Blues Meeting
Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora
Toruński Festiwal Książki

GRUDZIEŃ

Toruń Short Film Festival
Koncert Specjalny Pamięci Grzegorza Ciechowskiego
Festiwal Fotografii Przyrodniczej „Sztuka Natury”

Wnioski:

Jak wynika z przedstawionych w niniejszym rozdziale danych i informacji, infrastruktura instytucji kultury w Toruniu oraz ich oferta kulturalna jest dość rozbudowana i różnorodna. Niemal każdy obszar życia kulturalnego jest zagospodarowany przez instytucję kultury bądź organizację prowadzącą działalność kulturalną.

Najsilniejszą stroną miasta wydają się być teatry i centra kultury, kreujące największą liczbę imprez kulturalnych skierowanych do mieszkańców. Należy dodać, że liczne festiwale organizowane przez teatry i centra kultury należą do imprez o charakterze ponadlokalnym. Silną pozycję wśród toruńskich instytucji kultury ma niewątpliwie Teatr Baj Pomorski, który obok bieżącej działalności włącza się w organizację wielu imprez, będąc choćby centrum festiwalowym i sceną dla filmowego *Festiwalu „Tofifest”*. Znaczenie środowiska teatralnego podtrzymuje również Teatr im. Horzycy, organizator cieszącego się długoletnią tradycją *Festiwalu „Kontakt”*. Warto wspomnieć również o działalności nieco enigmatycznego, ale niewątpliwie ważnego dla kultury w Toruniu Teatru Wiczy.

Najwięcej cyklicznych wydarzeń kulturalnych w Toruniu odbywa się w Centrum Kultury „Dwór Artusa”. Wśród nich są imprezy o różnej tematyce prezentujące różne dziedziny sztuki, m.in. festiwale muzyczne, jak: *Artus Jazz Festival*, *Forte Piano*, plastyczne, jak *Tuba Satyrice*, czy literackie jak *Festiwal Książki* (realizowany przez Urząd Miasta). W działalności Dworu Artusa zwraca uwagę zwłaszcza znaczna ilość wydarzeń muzycznych. Warto dodać, że w instytucji tej ma siedzibę Toruńska Orkiestra Symfoniczna. Co ciekawe, mimo braku licznych instytucji muzycznych muzyka w Toruniu jest szeroko reprezentowana przez twórców różnych gatunków.

Biorąc pod uwagę rodzaje organizowanych festiwali i koncertów Toruń posiada mocne wpływy zwłaszcza muzyki klasycznej i jazzowej. W przypadku muzyki klasycznej oprócz koncertów wspomnianej wcześniej, uznanej na arenie międzynarodowej Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej istotnym wydarzeniem muzycznym w Toruniu jest cykliczny *Festiwal Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich „Probaltica”* organizowany przez Fundację Europejskiej Akademii Sztuki.

Toruń posiada dość rozbudowaną infrastrukturę wystawienniczą. Największą powierzchnią ekspozycyjną dysponuje Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”. Działalność wystawiennicza skupia się również w Galerii Sztuki Wozownia, związanej z Wydziałem Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz toruńskim oddziałem Związku Polskich Artystów Plastyków.

Stabilną pozycję charakteryzują się toruńskie muzea, zwłaszcza Muzeum Okręgowe w Toruniu oraz Muzeum Etnograficzne, których zbiory i ekspozycje są unikalne na tle kraju, co zapewnia im stałą grupę odwiedzających.

Zgodnie z profilem działalności ważną rolę w kreowaniu wydarzeń kulturalnych w Toruniu powinna pełnić Toruńska Agenda Kulturalna. Instytucja ta powstała niedawno (w 2011 r.) jest na etapie budowania swojej pozycji oraz określania funkcji przed jakimi stoi. Co należy podkreślić TAK jest organizatorem już obecnie jednej z największych imprez kulturalnych w Toruniu *Festiwalu Skyway*, udanego przedsięwzięcia jakie powstało w ramach budowania oferty kulturalnej Torunia starającego się o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016.

Znacznej poprawie w ostatnich latach uległa infrastruktura kin w Toruniu. Ofertę filmową dla masowego widza zapewniają dwa multipleksy sieci Cinema City. Jedynym kinem studyjnym było do niedawna Kino Centrum. W 2011 r. działalność rozpoczęło Kino Tumult uruchomione przez organizatora festiwalu Plus Camerimage. Swoją infrastrukturę polepsza również Kino Niebieski Kocyk, działające przy SKPT *Od Nowa*. Co ważne tradycje środowisk filmowych Torunia są podtrzymywane przez Fundację Biuro Kultury będące organizatorem *Festiwalu Toffifest* oraz *Toruń Short Film Festival*.

Najslabiej reprezentowaną dziedziną kultury w Toruniu wydaje się być literatura. Zapotrzebowanie w tym obszarze wypełnia właściwie tylko działalność Książnicy Kopernikańskiej. Warto odnotować realizowane przez toruńskie centra kultury takie festiwale jak *Toruński Festiwal Książki czy Majowy Buum Poetycki*.

Opisując działalność kulturalną w Toruniu nie należy zapominać o działalności licznie funkcjonujących w mieście organizacji pozarządowych i stowarzyszeń. Oprócz wspomnianego Biura Kultury istotne wydarzenia dla kultury miasta kreowane są przez Studencki Klub Pracy Twórczej "Od Nowa" czy Fundację Platon. Zwraca uwagę ilość wydarzeń organizowanych przez Klub „Od Nowa”. Wśród największych

należy wymienić: *Jazz Od Nowa Festiwal*, *Alternatywne Spotkania Teatralne „Klamra”* oraz *Afryka Reggae Festival*. Na mapie kulturalnych wydarzeń miasta coraz bardziej widoczna staje się działalność Fundacji Platon, organizującej m.in. takie projekty jak Instytut B61.

Klimat kulturalny miasta tworzą również licznie usytuowane, zwłaszcza na Starówce prywatne puby i kluby muzyczne. Wiele z nich oprócz działalności komercyjnej jest organizatorem wydarzeń budujących klimat artystyczny miasta. Wśród miejsc, w których odbywa się szereg wydarzeń (głównie koncertów, ale także wystaw i działań performatywnych) wymienić należy Klub NRD, Klub Muzyczny Lizard King oraz Hard Rock Pub Pamela.

Przedstawione w niniejszym rozdziale zestawienie oczywiście nie wyczerpuje listy instytucji i organizacji zaangażowanych w życie kulturalne miasta, których jest znacznie więcej. Nie sposób w tego rodzaju opracowaniu dokonać szczegółowego opisu wszystkiego, co się dzieje w kulturze w Toruniu. Niemniej jednak zebrane dane i obserwację prowadzone w ramach prac nad niniejszym raportem są potwierdzeniem wniosku płynącego z wcześniej przedstawionych analiz statystycznych, że działalność kulturalna w Toruniu jest różnorodna i ma wielu aktorów. Są wśród nich zarówno instytucje samorządowe, jak i obywatelskie i prywatne zrodzone z inicjatywy mieszkańców. Na podstawie dotychczas przeprowadzonych analiz można mieć poczucie, że infrastruktura kulturalna w Toruniu oraz ambicje artystyczne jego mieszkańców sytuują Toruń wśród kluczowych ośrodków kulturowych w kraju. Aspiracje miasta niewątpliwie pobudza również sama jego architektura wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO, stanowiąca unikalną scenerię dla wydarzeń kulturalnych. Biorąc pod uwagę środki przeznaczane na kulturę wydaje się również, że potencjał Torunia jako miasta kultury, jest dostrzegany przez władze miasta. Świadczy o tym choćby decyzja o ubieganiu się miasta o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016.

Należy jednak pamiętać, że informacje i dane zebrane w niniejszej części raportu dotyczą tylko jednego aspektu kultury w Toruniu – kultury instytucjonalnej. Są to dane ilościowe opracowane na podstawie statystyk publicznych, sprawozdawczości miasta oraz innych ogólnie dostępnych źródeł informacji. Powstaje wobec tego pytanie jak ten obraz zewnętrzny oceniają sami aktorzy życia kulturalnego miasta. Czy wykazana w toku analizy wielość i różnorodność działań kulturalnych w Toruniu jest atrakcyjna dla odbiorców? Czy miasto wśród podejmowanych działań ma flagowe wydarzenia wyróżniające je na arenie krajowej i międzynarodowej, pozwalające na przyciąganie turystów? Co również ważne czy toruńskie wydarzenia są w ogóle rozpoznawalne, tym samym jak skuteczna jest ich promocja? Podobnych pytań można mnożyć wiele. Dlatego nieuniknionym jest, żeby przedstawiony obraz kultury instytucjonalnej został skonfrontowany z opiniami, poglądami przedstawicieli instytucji kultury, organizacji i stowarzyszeń działających na rzecz kultury w mieście, jak również zwykłych mieszkańców Torunia. W tym celu dokonano przeglądu

dostępnych badań w tym zakresie (m.in. cykliczne *Badania Ruchu Turystycznego* prowadzone na zlecenie UM Miasta Torunia) a także przeprowadzono badania własne (badanie ankietowe oraz zogniskowane wywiady grupowe wśród przedstawicieli instytucji kultury, twórców i mieszkańców Torunia). Wyniki wymienionych badań przedstawiono w następnych rozdziałach raportu.

V. ZNACZENIE KULTURY W RUCHU TURYSTYCZNYM TORUNIA

Od 7 lat Ośrodek Informacji Turystycznej w Toruniu, na zlecenie Urzędu Miasta Torunia, prowadzi badanie ruchu turystycznego. Jego celem jest dostarczenie danych o szacunkowej wielkości ruchu turystycznego oraz strukturze strumienia turystów. Informacje te są niejako drogowskazem dla władz Torunia, branży turystycznej oraz potencjalnych inwestorów. Wyniki badań pozwalają kształtować dany produkt turystyczny i określić jego konkurencyjność na rynku krajowym i międzynarodowym. Dane zebrane przez OIT mogą również pomóc w zdiagnozowaniu stanu kultury toruńskiej i wskazaniu kierunków działań polityki kulturalnej miasta.

Dotychczas przeprowadzono siedem edycji Monitoringu Ruchu Turystycznego, który został zainicjowany w 2005 roku. Założenia i metodologia pozostają niezmiennie, dzięki czemu możliwe jest zestawianie i porównywanie wyników, zauważanie zmian i wskazywanie trendów. W toruńskim badaniu ruchu turystycznego pod pojęciem turysty rozumiana jest każda osoba, która przyjechała do Torunia (bez względu czy przyjechała w celu służbowym czy odwiedzenia rodziny i znajomych), wybrała się do miasta okazyjnie, jej podróż odbywa się do miejsca innego niż miejsce zwykłego otoczenia oraz której pobyt nie przekraczał 90 dni.

Do przygotowania i opracowania wyników wykorzystuje się następujące źródła:

- Analizę danych zastanych;
- Wywiad bezpośredni z odwiedzającymi według kwestionariusza wywiadu;
- Metodę szacunków statystycznych;
- Wiedzę i doświadczenie eksperckie.

Dla celów niniejszej analizy, spośród zestawu wskaźników używanych w Monitoringu Ruchu Turystycznego *Turystyczny Toruń* wybrano te, które eksponują stan sektora kultury i wskazują jego znaczenie w rozwoju turystycznym miasta.

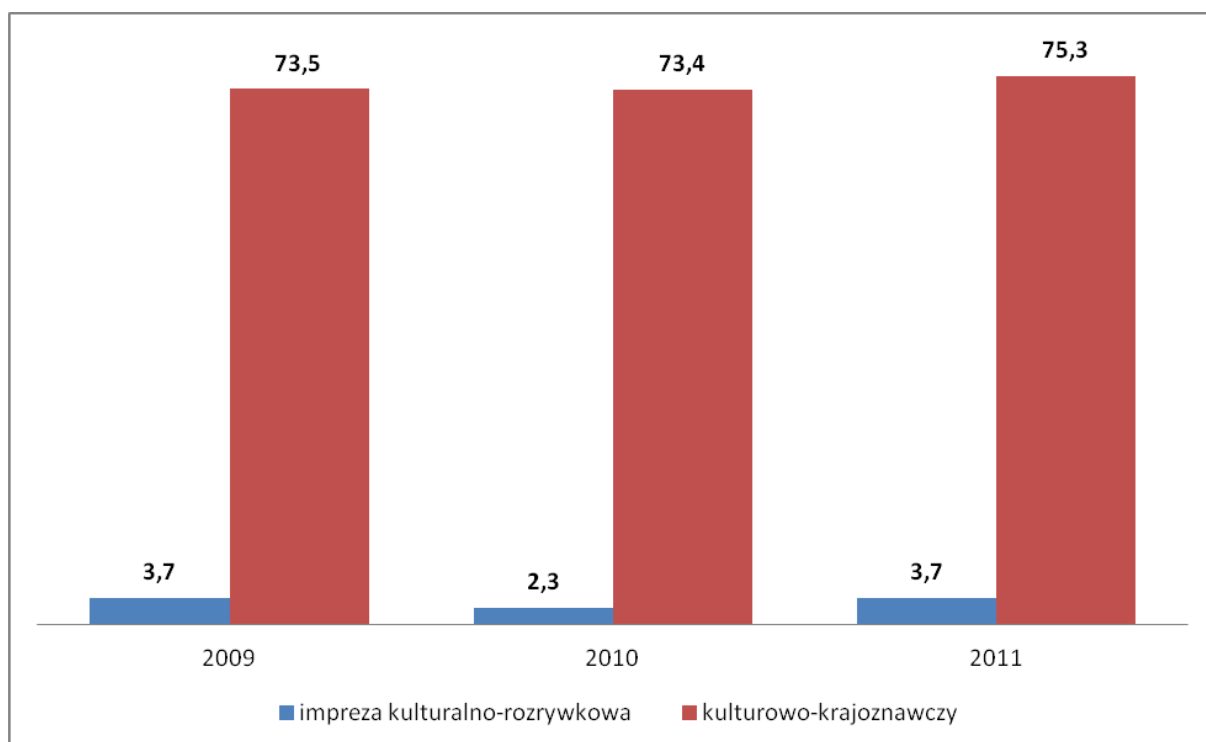
- Charakterystyka respondentów ze względu na główny cel podróży;
- Opinie odwiedzających o wybranych elementach wizerunku turystycznego miasta;
- Skojarzenia z Toruniem turystów odwiedzających miasto;
- Powody szczególnego niezadowolenia respondentów z pobytu w Toruniu;

- Elementy szczególnie pozytywnie postrzegane i zapamiętane przez respondentów;
- Szacunkowe wydatki turystów.

Aby lepiej zobrazować zmiany zachodzące w ruchu turystycznym, wybrane wyniki badania *Turystyczny Toruń 2011* porównano z analogicznymi wynikami badań poprzednich edycji (lata 2009, 2010).

Charakterystyka respondentów ze względu na główny cel podróży

Wykres 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie *W jakim celu przyjechał Pan/Pani do Torunia?* w latach 2009-2011 (w procentach)

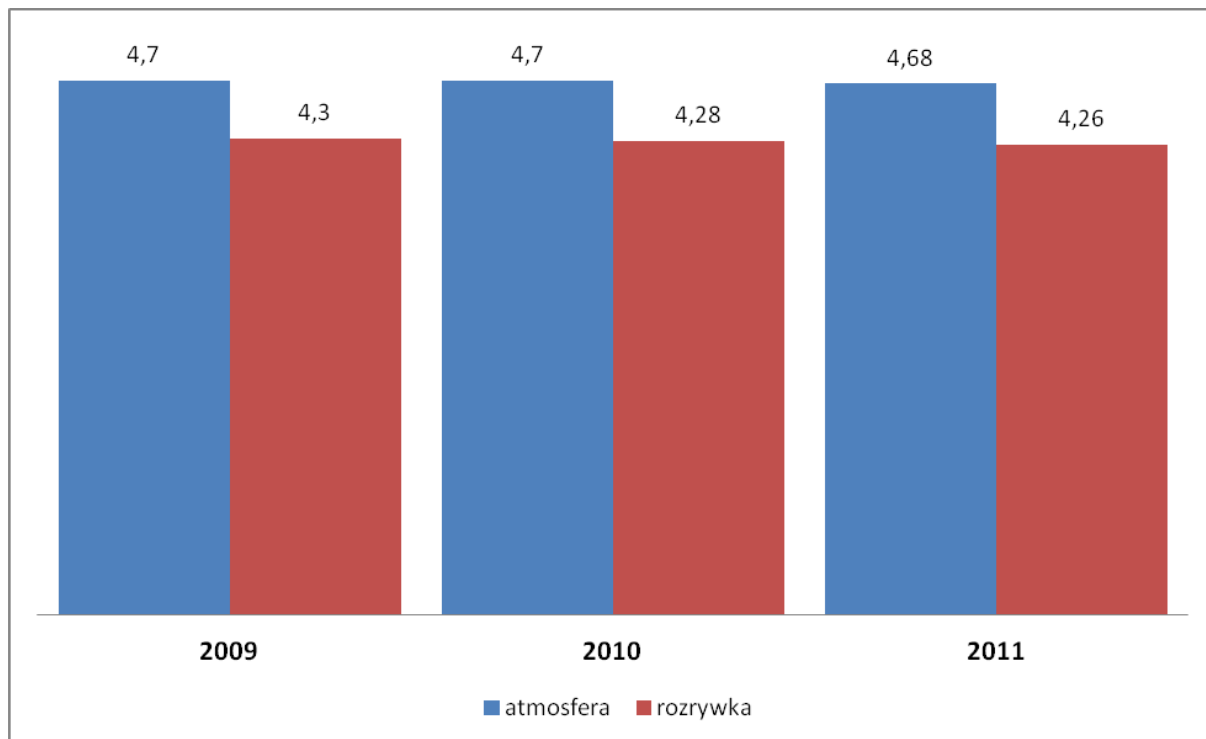

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania OIT 2009-2011

Na wykresie porównane zostały rozkłady odpowiedzi „impreza kulturalno-rozrywkowa” i „kulturowo-krajoznawczy” na pytanie o cel przyjazdu turystów do Torunia na przestrzeni trzech lat badań. Porównując wyniki nie zauważa się większych różnic. Nieprzerwanie od 7 lat główny powód przyjazdu do Torunia to chęć zwiedzenia miasta, wypoczynku oraz zamiar skorzystania z atrakcji turystycznych. W każdym roku badania udział tej grupy turystów oscyluje w granicach 70%. Rok 2011 przyniósł nieznaczny wzrost wskazań na ten cel podróży - 1,9 punktu procentowego więcej niż w 2010 roku. Corocznie zbliżone ilości wskazań padają również na imprezę kulturalno-rozrywkową (średnio ok. 3%). W roku 2011 więcej turystów względem roku poprzedniego wybrało się na konkretną imprezę o charakterze kulturalnym bądź rozrywkowym.

Opinie odwiedzających o wybranych elementach wizerunku turystycznego miasta

Wykres 9. Średnie oceny atmosfery i rozrywki turystów (w skali pięciostopniowej) w latach 2009-2011

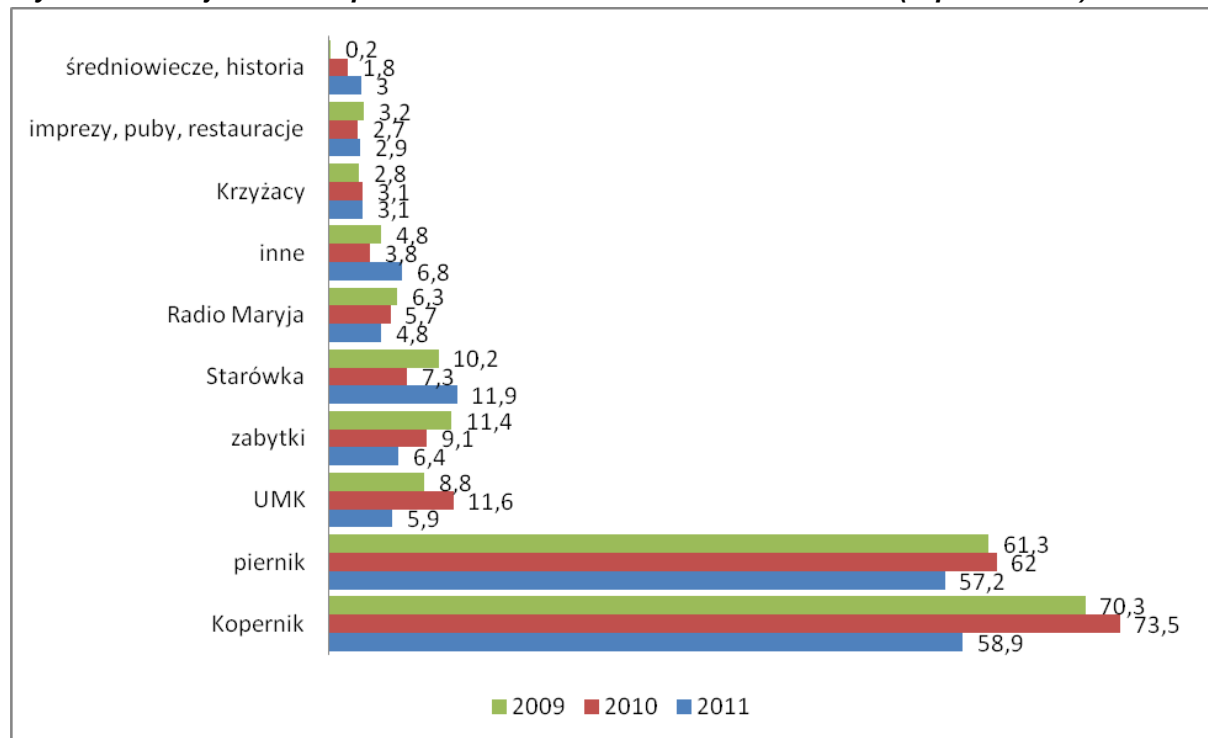

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania OIT 2009-2011

Każdy turysta biorący udział w badaniu proszony był o ocenę wybranych elementów wizerunku miasta w skali pięciostopniowej. Dla potrzeb niniejszej analizy wybrano dwa z nich – atmosferę i rozrywkę, które związane są z kulturą. We wszystkich porównywanych latach atmosfera miasta była najwyżej ocenianym elementem – została oceniona na ok. 4,7 zarówno w roku 2011, jak i latach poprzednich. Na przestrzeni trzech analizowanych lat nie uległy zmianom również średnie oceny rozrywki, którą oceniano na ok. 4,3.

Skojarzenia z Toruniem turystów odwiedzających miasto

Wykres 10. Skojarzenia respondentów z Toruniem w latach 2009-2011 (w procentach)

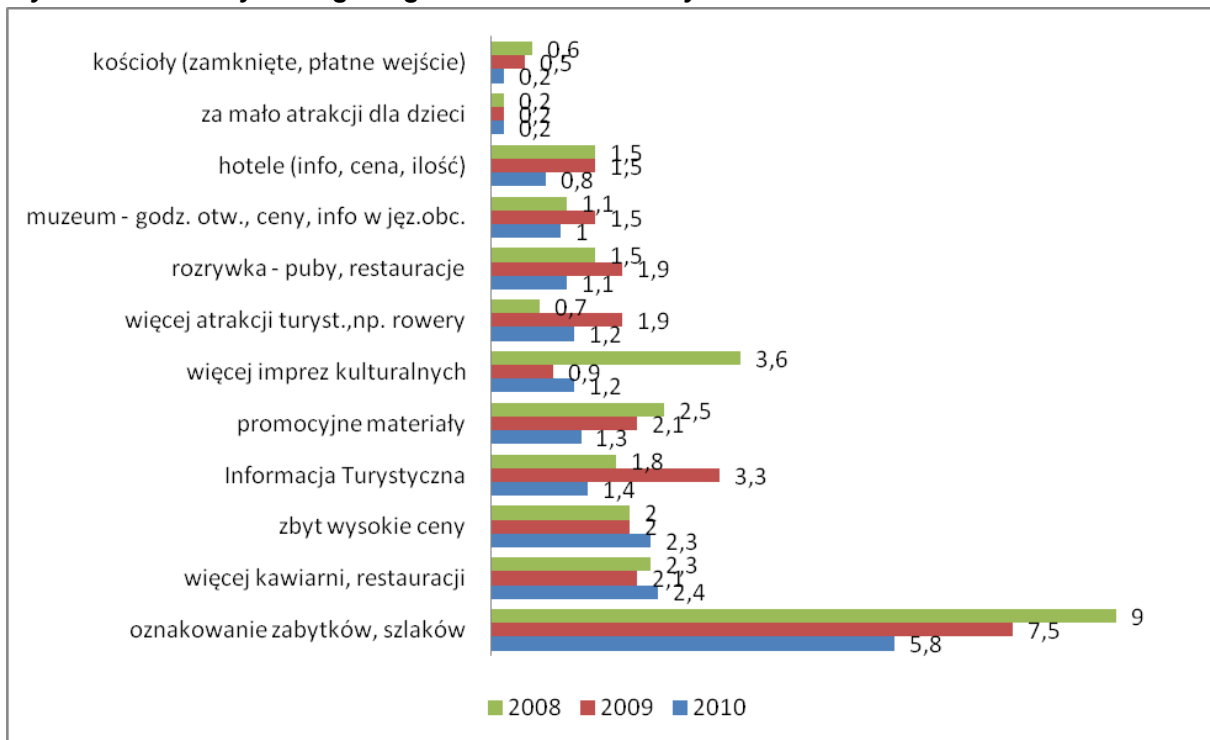

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania OIT 2009-2011

Toruń jest miastem, które posiada mocną, rozpoznawalną markę i jednoznacznie wzbudza wśród respondentów pozytywne, konkretne skojarzenia. Jak twierdzą autorzy Raportu OIT, 94,1% ogółu respondentów potrafiło wskazać i nazwać symbole związane z Toruniem. Na przestrzeni analizowanych lat 2009-2011 nie dostrzega się znacznych zmian w kolejności poszczególnych kategorii skojarzeń. Turyści kojarzą miasto przede wszystkim z dziedzictwem historyczno-kulturowym. Najczęściej Toruń kojarzy się z postacią Mikołaja Kopernika – na przestrzeni lat 2009-2010 procent wskazań utrzymuje się na poziomie 70%. Nieco mniej skojarzeń dotyczy sławnych pierników (średnio ok. 60% wskazań w latach 2009-2010). W latach 2009-10 miasto mocno kojarzyło się z Uniwersytetem im. Mikołaja Kopernika (wzrost z 8,8% w 2009 do 11,6% wskazań w 2010 roku). Rok 2011 przyniósł niewielkie zmiany w kojarzeniu Torunia – nadal flagową marką są Kopernik i pierniki, jednak procent wskazań jest mniejszy niż w latach poprzednich (odpowiednio 58,9% i 57,2%). Na trzecim miejscu zamiast UMK pojawiła się Starówka z niemal 12% wskazań. W 2011 roku, podobnie jak w latach poprzednich, Toruń często kojarzy się również z zabytkami, Radiem Maryja, Krzyżakami. Należy zwrócić uwagę, że bardzo mało turystów słysząc nazwę miasta myśli o kulturze, imprezach kulturalnych (2,9% wskazań w 2011 roku), UNESCO, czy też kojarzy miasto z konkursem na Europejską Stolicę Kultury 2016 – kategorie te zebrały marginalną liczbę wskazań w latach 2009-2010, w siódmej edycji badania dwa ostatnie skojarzenia nie pojawiły się wcale.

Powody szczególnego niezadowolenia respondentów z pobytu w Toruniu

Wykres 11. Powody szczególnego niezadowolenia turystów w latach 2008-2010*

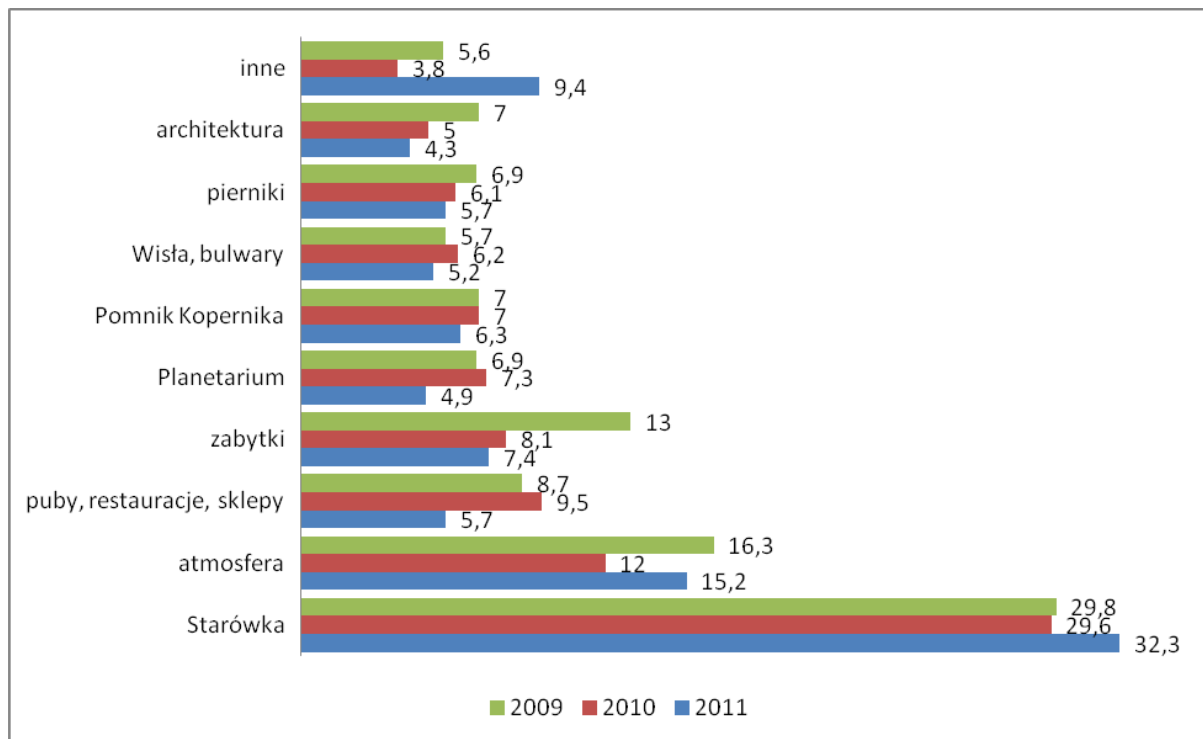
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania OIT 2008-2010

*brak dostępu do danych dotyczących ogółu turystów za 2011 rok

Turyści w trakcie badania mieli okazję do wyrażenia swojego niezadowolenia na temat ewentualnych problemów występujących podczas ich pobytu w mieście. Respondenci najczęściej narzekali na złe oznakowanie zabytków, szlaków – brak kierunkowskazów, map orientacyjnych w najatrakcyjniejszych punktach miasta, informacji o zabytkach na obiektach, wyznaczonych tras zwiedzania. Warto jednak podkreślić, iż w kolejnych edycjach monitoringu procent tych wskazań stopniowo się zmniejsza – z 9% w 2008 roku do 5,8% w 2010. Świadczy to o coraz lepiej zorganizowanej szacie informacyjnej Torunia. Z kolei w 2010 roku nieznacznie wzrosła liczba niezadowolonych z liczby i oferty kawiarni, restauracji oraz ze zbyt wysokich cen. Nieznacznie wzrósł również procent niezadowolonych z ilości imprez kulturalnych, choć różnica pomiędzy rokiem 2008 (kiedy procent wskazań wynosił aż 3,6%), a 2010 jest znaczna i niewątpliwie świadczy o postępie w rozwoju oferty kulturalnej Torunia. W 2010 roku zdecydowanie mniej zastrzeżeń niż w poprzednich latach turyści mieli do usług Informacji Turystycznej, materiałów promocyjnych (niewystarczająca ilość bezpłatnych materiałów, ulotek z informacjami o mieście), liczby atrakcji turystycznych, możliwości rozrywki, infrastruktury hotelowej (uwagi dotyczące danego obiektu, w którym zatrzymał się turysta).

Elementy szczególnie pozytywnie postrzegane i zapamiętane przez respondentów

Wykres 12. Rozkład odpowiedzi na pytanie Co zapamięta Pan/Pani ze swojego pobytu w Toruniu? Dane z lat 2009-2011

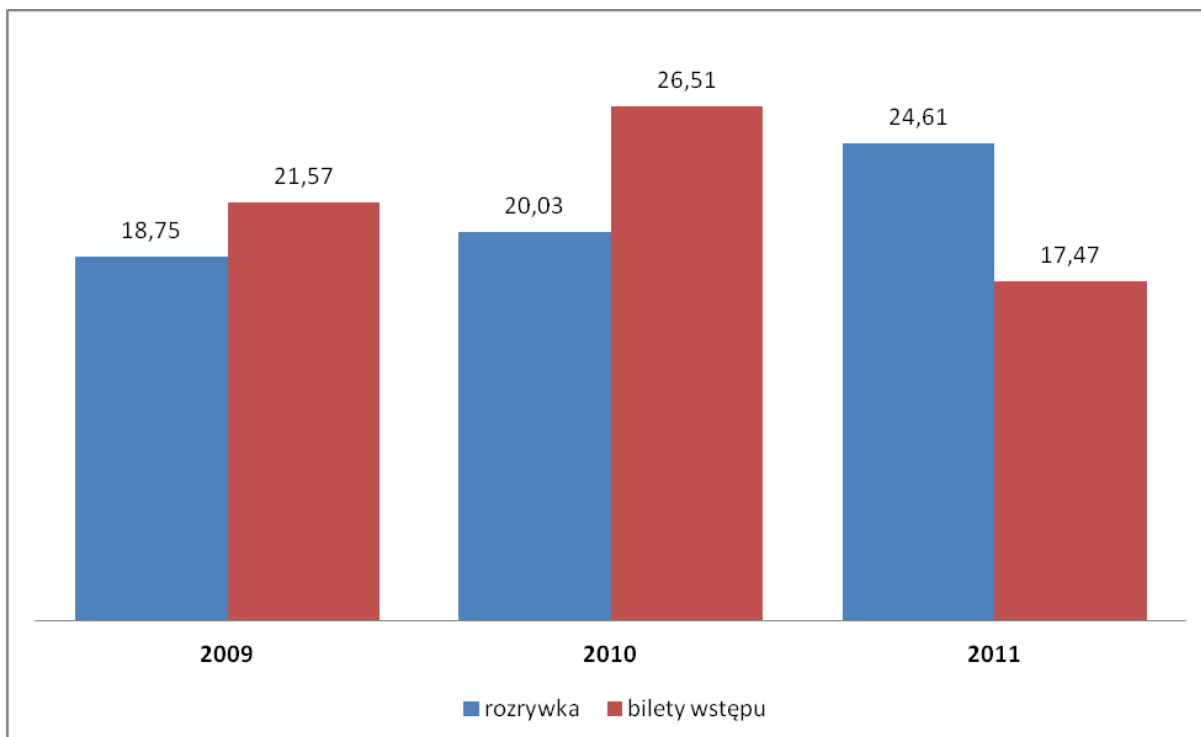

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania OIT 2009-2011

Najlepiej postrzeganym i zapamiętywanym elementem miasta na przestrzeni trzech analizowanych lat niezmiennie pozostaje toruńska Starówka (średnio ok. 30% wskazań rok rocznie). Jak twierdzą autorzy raportów pod tą odpowiedzią należy rozumieć ogół odczuć, które na turystach wywarła architektura i atmosfera Starego Miasta. Co ciekawe, w 2010 znacznie zmniejszyła się liczba wskazań atmosfery jako elementu który szczególnie zapamiętają turyści (spadek o 4 p.p w stosunku do 2009 roku), by następnie w 2011 powrócić do poziomu sprzed dwóch lat. Odsetek wskazań na zabytki zmniejszył się w 2010 roku w porównaniu do 2009 z 13% do 8%, w ostatnim roku spadek ten jeszcze się pogłębił. W 2010 roku po raz pierwszy na trzeciej pozycji najbardziej zapamiętanych elementów znalazły się puby, restauracje, sklepy – procent wskazań na ten element w 2010 roku przewyższył o 1,5 p.p. procent wskazań na zabytki. Natomiast już rok później liczba wskazań na puby i restauracje mocno spadła – aż o 3,8 p.p..

Szacunkowe wydatki turystów

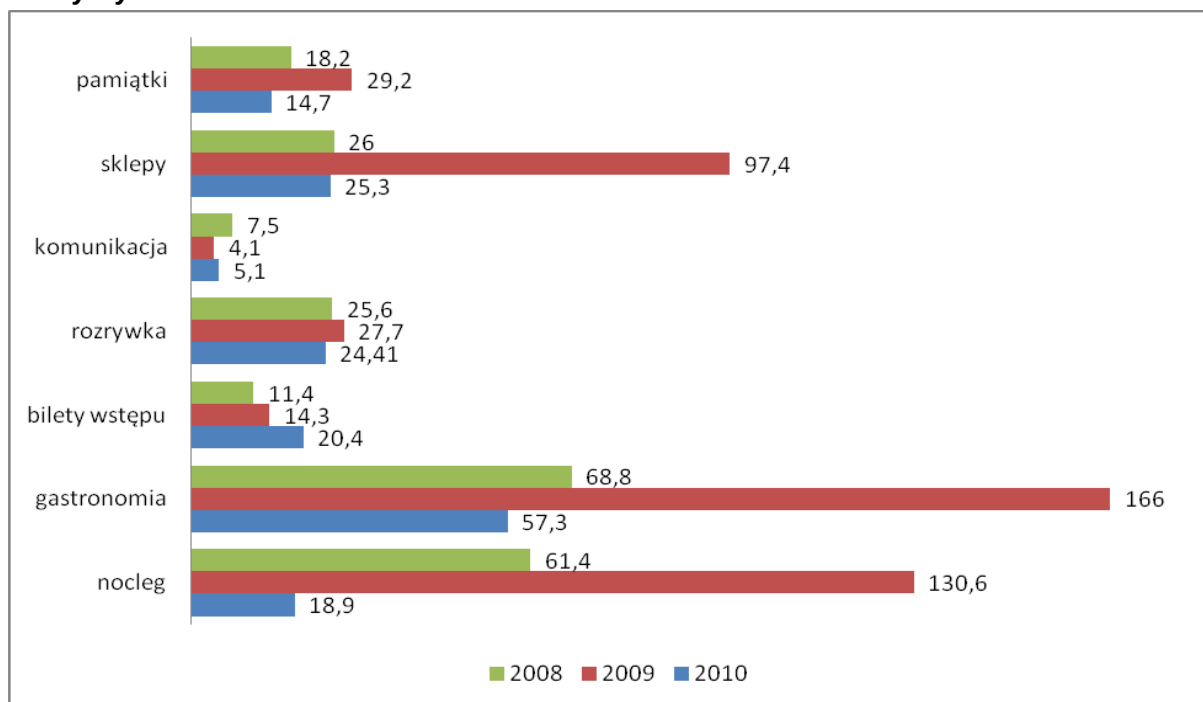
Wykres 13. Średnie wydatki turystów w latach 2009-2011 na bilety wstępu i rozrywkę wyrażone w PLN

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania OIT 2009-2011

Spośród wielu kategorii wydatków wyróżnionych w raportach ruchu turystycznego dla potrzeb niniejszej analizy wybrano dwie z nich: ilość środków wydanych na rozrywkę i na bilety wstępu do różnorodnych atrakcji turystycznych. Z roku na rok przeciętny turysta wydaje coraz więcej pieniędzy na rozrywkę – w 2009 roku kwota ta wynosiła średnio prawie 19 zł, w 2010 o 1 zł więcej, a w ostatnim roku już o 5 zł więcej niż w 2010. Z kolei na bilety wstępu przeciętny turysta w 2010 roku wydał o 7 zł więcej niż w roku 2009. Natomiast w zeszłym roku turyści wydali na bilety średnio 17 zł – o 9 zł mniej niż w poprzednim roku.

Wykres 14. Wydatki turystów przyjeżdżających do Torunia na imprezę kulturalno-rozrywkową. Kwoty wyrażone w PLN

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania OIT 2008-2010

Warto uważnie spojrzeć na wydatki turystów w zależności od celu przyjazdu do Torunia. Okazuje się, że turyści, którzy przyjechali do Torunia na konkretną imprezę kulturalno-rozrywkową zostawiają najwięcej pieniędzy w toruńskich restauracjach (średnio 97 zł), sklepach (średnio 49 zł). Sporą sumę wydają również na szeroko rozumianą rozrywkę (średnio 25 zł). Nieco mniejszą kwotę przeznaczają na pamiątki (średnio 20 zł) i bilety wstępu (średnio 15 zł). Stosunkowo najmniej wydają na komunikację (średnio 5,50 zł).

Uwagę zwracają niezwykle wysokie kwoty wydawane przez turystów w 2009 roku. Badanie ruchu turystycznego przeprowadzone w 2009 roku wykazało, że najwyższe kwoty w mieście pozostawili goście przyjeżdżający na konkretną imprezę kulturalno-rozrywkową. Średnio taki turysta, wg wyników badań, zostawił w Toruniu 469,3 zł (podczas gdy w 2008 roku turyści przyjeżdżający na imprezę kulturalno-rozrywkową wydawali średnio 218,9 zł, czyli o połowę mniej). Powodem była odbywająca się w sierpniu 2009 roku duża impreza o charakterze sportowym, na którą tłumnie przyjechali Polonusi wraz ze swoimi rodzinami. Uczestnicy Igrzysk Polonijnych również brali udział w badaniu ruchu turystycznego pełniąc rolę turystów, którzy swój cel przyjazdu do Torunia w ankiecie określili jako udział w imprezie kulturalno-rozrywkowej.

Generalnie można powiedzieć, że w oczach turystów Toruń jest miastem zabytkowym o bogatej historii, które warto zobaczyć. Miasto postrzegane jest najczęściej przez pryzmat swojego dziedzictwa historyczno-kulturowego: symboli (np. piernik), postaci historycznych (np. Kopernik) czy zabytkowej architektury (np.

Starówka). Stosunkowo rzadko Toruń kojarzony jest z kulturą w rozumieniu wydarzeń, imprez kulturalnych. Świadczą o tym dane chociażby o celu podróży, skojarzeniach z miastem czy elementach szczególnie zapamiętanych z podróży.

VI. OPINIE NA TEMAT STANU KULTURY W TORUNIU

Istnieją, co najmniej dwa źródła danych dotyczących stanu kultury w mieście. Jednym z nich są dane gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny, który opracowuje wskaźniki takie jak: liczba ludności w przeliczeniu na liczbę poszczególnych instytucji kultury czy liczba zwiedzających daną instytucję. Z drugiej strony, istnieją dane Urzędu Miasta, sprawozdania merytoryczne i finansowe z prowadzonej działalności kulturalnej. Informacje te zostały zebrane, opracowane i przedstawione w poprzednich częściach niniejszego raportu, stanowiąc obraz stanu „kultury instytucjonalnej” w Toruniu.

Jednak kultura w mieście to coś więcej niż tylko wskaźniki, ilość zorganizowanych wydarzeń, imprez, koncertów czy spektakli. To także aktywność licznych stowarzyszeń i organizacji, pozarządowych oraz prywatnych, których działania mają znaczący wpływ na stan kultury w mieście. Nie można również zapominać o uczestnikach działań kulturalnych – twórcach oraz mieszkańcach, turystach, którzy decydują, jakie działania są dla nich atrakcyjne. Swoim zainteresowaniem i frekwencją w wydarzeniach kulturalnych określają swoje zadowolenie i akceptację dla podjętych działań. Dlatego aby uzyskać pełniejszy obraz stanu kultury w Toruniu, zdecydowano się przeprowadzić badania opinii wśród uczestników działań kulturalnych. W ramach diagnozy stanu kultury w Toruniu przeprowadzono zarówno badania jakościowe jak i ilościowe, których wyniki przedstawiono niniejszym rozdziale.

5.1. Wyniki badań jakościowych

Cennych źródeł informacji dla określenia stanu kultury miasta Torunia dostarczyły wyniki badań jakościowych prowadzonych wśród różnych reprezentantów życia kulturalnego miasta. Ponieważ celem badania była diagnoza stanu kultury, do udziału w badaniu zaproszono osoby posiadające kompetencje do takiej oceny. Te kompetencje wynikały albo z wykonywanego zawodu, pełnionych funkcji albo z życiowego doświadczenia, zainteresowań, posiadanego wykształcenia lub też ze wszystkich tych elementów jednocześnie. Badanie przeprowadzono w 5 grupach, tj.:

1. Dyrektorzy miejskich instytucji kultury,
2. Artyści i liderzy organizacji pozarządowych działających w sferze kultury,
3. Radni Miasta Torunia,
4. Przedstawiciele wojewódzkich instytucji kultury,
5. Młodzież w wieku szkolnym i studenci.

Materiał badawczy został zgromadzony poprzez technikę nazywaną w badaniach społecznych zogniskowanymi wywiadami grupowymi (*focus group interviews*, w skrócie FGI). Fokus to moderowana przez badacza, zogniskowana na wybranym problemie badawczym - zgodnie z uprzednio przygotowanym scenariuszem - dyskusja grupowa w gronie kilku do kilkunastu osób, trwająca około 2 godzin nagrywana i następnie poddana dokładnej transkrypcji. FGI należy do tzw. jakościowych metod badawczych. O ile metody ilościowe mają odpowiedzieć na pytanie „ile?”, a analizie poddają liczby, o tyle metody jakościowe odpowiadają na pytanie „jak?”, a przedmiotem ich analizy są słowa. FGI, podobnie jak inne metody jakościowe nie pokazują częstości występowania danych opinii w jakiejś populacji, pokazują za to - w pogłębiony sposób - style myślenia, postrzegania, interpretacji rzeczywistości przez badanych oraz język, jakim się posługują w tych interpretacjach.

Analiza materiału zebranego w trakcie realizacji wywiadów grupowych jest podporządkowana pewnym zasadom. Głównym elementem analizy są wypowiedzi respondentów. Nagrany materiał zostaje zapisany w postaci transkrypcji, która jest wiernym odzwierciedleniem treści wypowiedzi. Z badawczego punktu widzenia nie jest ważna gramatyczna i stylistyczna forma wypowiedzi, ale treść, wyrażane opinie i poglądy.

Najważniejszym etapem analizy jest klasyfikacja i redukcja zgromadzonego materiału. W trakcie tego etapu dokonywana jest analiza materiału według kolejności podnoszonych kwestii, wyodrębniających się regularności, pojawiających się związków przyczynowych, czasu trwania dyskusji nad każdą kwestią, intensywności reakcji badanych. W tej fazie analizy materiału, istotne jest by zachowywać oryginalne sformułowania badanych. Po etapie wstępnej klasyfikacji i kategoryzacji uzyskanych danych przechodzi się do dalszej, głębszej interpretacji prowadzących do odkrycia reguł i prawidłowości.

Z uwagi na przedmiot niniejszego opracowywania oraz zakres poruszanych podczas prowadzenia wywiadów kwestii zrezygnowano w tym miejscu z przytaczania pełnych wypowiedzi respondentów, a analizę skupiono wokół najczęściej pojawiających się obszarów tematycznych. Takie ujęcie wydaje się bardziej klarowne w kontekście pozyskania istotnych informacji dla wyznaczania celów rozwojowych kultury w Toruniu. Zgodnie z powyższym w pewien sposób zrekonstruowano, „zagęszczono” opinie respondentów, starano się jednak przy tym w miarę możliwości zachować ich język wypowiedzi. Najważniejsze wypowiedzi przedstawiono w podziale na wypowiedzi o charakterze pozytywnym i negatywnym. Takie ujęcie pozwoli na wykorzystanie przytoczonych informacji na etapie planowania strategicznego, m.in. przy opracowaniu analizy silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (SWOT) kultury w Toruniu.

GRUPA 1. Opinie dyrektorów toruńskich instytucji kultury

Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost zainteresowania sferą kultury związany z ESK 2016 • różnorodność oferty kulturalnej • wyjątkowość, unikatowość niektórych działań i instytucji kultury • dziedzictwo urbanistyczne i architektoniczne miasta, tradycja • dobra infrastruktura instytucji kulturalnych • ośrodek akademicki (w tym wydział artystyczny) • wielość festiwali kulturalnych (zwłaszcza muzycznych, teatralnych, sztuk wizualnych) • największą i najbardziej obecnie rozpoznawalną imprezą Festiwal Skyway (potencjalna toruńska marka w kulturze) • w budowie nowa sala koncertowa (zaplecze do wydarzeń artystycznych od 2014 r.) • korzystanie z dofinansowania na organizację wydarzeń kulturalnych ze środków unijnych 	<ul style="list-style-type: none"> • brak forum wymiany informacji pomiędzy instytucjami kultury • brak synchronizacji wydarzeń odbywających się w mieście (nadmiar imprez odbywających się w tym samym czasie) • brak współpracy pomiędzy instytucjami • sezonowość oferty („weekendowość”) • słaba promocja i marketing wydarzeń kulturalnych, brak spójnej strategii promocji dla miejskich instytucji kulturalnych • niespójna promocja miasta (Toruń miastem sportu, kultury itp.) • stereotypowe postrzeganie miejskiej instytucji kultury jako instytucji statycznej („nuda, kapcie”) • problemy lokalowe (brak swojej siedziby Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej) • problemy logistyczne, organizacyjne w sferze promocji (m.in. utrudniona dostępność miejskich słupów reklamowych) • niski poziom edukacji kulturalnej mieszkańców miasta (wąskie grono odbiorców) • słabe środowisko akademickie • mała aktywność w pozyskiwaniu widzów i słuchaczy • konkurencja, słabość w pozyskiwaniu sponsorów • lokalność wydarzeń kulturalnych, zbyt mało wydarzeń o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym • brak produktu kulturalnego, flagowych wydarzeń kulturalnych • biurokracja w przyznawaniu dotacji, grantów • niejasne zasady funkcjonowania Toruńskiej Agencji Kulturalnej (TAK) – działalność impresaryjna/doradcza/promocyjna? • niejasna sytuacja dofinansowania w kulturze – dotacje podmiotowe i celowe

GRUPA 2. Opinie indywidualnych artystów i liderów kulturalnych organizacji pozarządowych

Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • potencjał środowiska twórców, ciekawe pomysły, dużo inicjatyw • ciekawe oddolne inicjatywy kulturalne • ilość różnorodnych instytucji kulturalnych, NGO'sów kulturalnych, stowarzyszeń twórczych • różnorodność oferty kulturalnej: różne dziedziny, poziomy i obiegi kultury • wielość festiwali kulturalnych • dziedzictwo urbanistyczne i architektoniczne miasta • potencjał kulturowy innych części miasta (poza Starówką) • silne środowisko animatorów kultury, w tym w organizacjach pozarządowych • najlepiej postrzegane wydarzenie kulturalne – Festiwal Muzyki (potencjalne flagowa toruńska impreza) 	<ul style="list-style-type: none"> • brak dialogu władzy lokalnej ze środowiskiem twórców • dezintegracja środowiska ludzi kultury • władze nie dostrzegają potencjału rozwojowego tkwiącego kulturze, w tym roli kultury w promocji miasta • brak publicznej debaty na temat kultury • niejasna sytuacja dofinansowania w kulturze, brak rozliczania imprez artystycznych według kryteriów jakościowych • uprzywilejowanie przez władze lokalne niektórych instytucji kulturalnych • brak wspólnej strategii turystyczno-kulturalnej miasta • brak wystarczającej ilości sal wystawienniczych dla lokalnych twórców • biurokracja związana z organizacją imprez • biurokratyczne przeszkody w wykorzystywaniu przestrzeni miejskiej • brak wieloletnich planów finansowania kultury • niejasne zasady funkcjonowania Toruńskiej Agencji Kulturalnej (TAK) • brak wyrazistego „produktu kulturalnego” • brak myślenia o kulturze w perspektywie regionalnej: Toruń-Bydgoszcz (województwo kujawsko-pomorskie) • roszczeniowość środowiska twórców • chaotyczna polityka finansowa w obszarze kultury • słaba dostępność informacyjna o wydarzeniach kulturalnych w Toruniu – brak zintegrowanego systemu informacji o kulturze w mieście

GRUPA 3. Opinie radnych miasta Torunia

Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Wielość i różnorodność oferty kulturalnej • Potencjalne produkty markowe miasta: Festiwal Kontakt, Probaltica • Instytucje z największym potencjałem animacyjnym w sferze kultury: Dwór Artusa, Studencki Klub Pracy Twórczej Od Nowa • Dobrze postrzegana działalność Młodzieżowego Domu Kultury • Silne wpływy kultury alternatywnej – NRD, Instytut B61 • Wiele wydarzeń w określonych porach roku • Stypendia dla ludzi kultury • Duża liczba lokalnych festynów, dożynek organizowanych w różnych częściach miasta (przenikanie się kultury ludowej z miejską) • Świadomość i dążenie do rozwoju miasta przez kulturę 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak rozpoznawalnego w skali ponadlokalnej wydarzenia kulturalnego • Dotychczasowy produkt markowy - Festiwal Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych Camerimage • Krytyczne podejście do Toruńskiej Agendy Kulturalnej (TAK) – papierowa instytucja, zbyt mało działań animacyjnych • Mało rozpoznawalnych knajp, restauracji, brak muzyki w restauracjach • Zbyt małe środki na wypromowanie toruńskich imprez ponadlokalnie

GRUPA 4. Przedstawiciele wojewódzkich instytucji kultury

Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Różnorodność oferty kulturalnej Torunia. • Unikatowość, wyjątkowość toruńskich instytucji kultury. • Dobre relacje indywidualne pomiędzy dyrektorami miejskich i wojewódzkich instytucji kultury (pole do współpracy, organizacji wspólnych wydarzeń). • Potencjał Centrum Sztuki Współczesnej jako flagowej ponadlokalnej instytucji wystawienniczej. • Potencjał filii Biblioteki Wojewódzkiej jako lokalnych centrów kulturalnych. • Pełnienie istotnej funkcji w zakresie edukacji kulturalnej przez wojewódzkie instytucje kultury (praca u podstaw, codzienne zajęcia w lokalnych środowiskach). • Potencjał miasta uniwersyteckiego (odbiorcy i twórcy kultury, kultura studencka). 	<ul style="list-style-type: none"> • Słaba współpraca pomiędzy miastem a województwem w sferze kultury. • Rywalizacja pomiędzy instytucjami kultury. • Dezintegracja instytucji, brak synergii w działaniu na rzecz miasta. • Słabe wykorzystywanie potencjału wojewódzkich instytucji kultury w budowaniu spójnej oferty kulturalnej Torunia. • Sztuczny (nieadekwatny) podział na instytucje miejskie i wojewódzkie • (np. Teatr im. W. Horzycy a Teatr Baj Pomorski). • Brak powiązania oferty kulturalnej z ofertą turystyczną miasta. • Brak synchronizacji wydarzeń kulturalnych odbywających się w Toruniu.

GRUPA 5. Młodzież w wieku szkolnym i studenci

Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Dziedzictwo kulturowe, dobrze zachowane zabytki (UNESCO) • Ciekawe imprezy kulturalne w Toruniu to Skayway, Festiwal Nauki i Sztuki, Festiwal Spotkania • Uniwersytet miejscem ciekawej oferty kulturalnej (juwenalia, wykłady) • Dobre zaplecze do organizacji wydarzeń kulturalnych w szkole muzycznej (sala koncertowa) • Potencjał pomieszczeń po byłym kinie „Grunwald” (mogłoby być to miejsce fermentu artystycznego, Ośrodek Młodej Sztuki) • Potencjał Bydgoskiego Przedmieścia do organizacji imprez kulturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt małe, kameralne wydarzenia kulturalne • Brakuje oferty letniej • Słabe zagospodarowanie fortyfikacji do organizacji imprez kulturalnych • Zbyt słaba promocja miasta • Brak programu integrującego różne obszary sfery publicznej, np. miasto-uniwersytet. • Brak miejsca prezentacji sztuki młodych twórców • Zbyt małe otwarcie miasta na nowe inicjatywy (nie otaczanie wsparciem rodzących się inicjatyw) • Rozdrobnienie oferty kulturalnej (zbyt dużo mało interesujących wydarzeń) • Zbyt rzadkie dostrzeganie przez władze miasta inicjatyw młodzieży • Mało interesujący repertuar teatralny • Rezygnacja z ciekawych wydarzeń teatralnych (np. półkolonie teatralne) • Słaba informacja i promocja wydarzeń kulturalnych (brak zintegrowanych kanałów informacji) • Kultura w Toruniu kojarzy się z nudą • Zbyt mało organizowanych jest koncertów muzycznych • Zbyt duża biurokracja zniechęca młodych twórców do organizacji imprez kulturalnych (brak „przewodnika procedur” organizacji imprez) • Brak stałego miejsca spotkań młodzieży (miejsce prezentacji twórczości, osiągnięć, rywalizacji) • Brak instytucji kulturalnej, w której młodzież pod okiem opiekunów mogłaby rozwijać się artystycznie (zbyt sztywna oferta zajęć w Młodzieżowym Domu Kultury) • Słabe wykorzystywanie Motoareny do organizacji imprez kulturalnych • Słaba integracja środowiska muzyków w Toruniu (brak kanałów informacji o ich

	<p>działalności, zespołach)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zbyt mało dostępnych parkingów w centrum (kłopoty z uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych) • Zbyt mało wydarzeń kulturalnych odbywa się poza Starym Miastem • Słabe wykorzystywanie innych części miasta do organizacji imprez kulturalnych
--	---

Sugestie uczestników fokusów odnośnie zmian w sferze kultury w Toruniu:

- ⇒ wykreowanie produktu kulturalnego Torunia (festiwalów/u, wydarzeń/nia), który będzie stale i ściśle kojarzone z Toruniem;
- ⇒ propozycja: „Toruński festiwal kultury wszelakiej” – wielotematyczne wydarzenie kulturalne odbywające się cyklicznie w określonym miesiącu (latem) rozpoznawalne w Polsce i zagranicą.
- ⇒ Toruń powinien być kojarzony ze sztuką młodych i sztuka niezależną – młodzi niezależni. Proponowane hasło: „Toruń – miejscem narodzin gwiazd”
- ⇒ na co dzień w Toruniu powinny być organizowane małe, ciągle żywe imprezy dziejące się w różnych miejscach miasta np. „miejsce w Toruniu, w którym muzyka jest non stop”
- ⇒ zwiększenie przejrzystości przyznawania dotacji i grantów
- ⇒ dotacje, granty dla indywidualnych artystów
- ⇒ wspólna turystyczno-kulturalna kampania promocyjna miasta
- ⇒ interaktywna platforma wymiany informacji o wydarzeniach kulturalnych w Toruniu
- ⇒ promocja wydarzeń kulturalnych przez media społecznościowe
- ⇒ cykliczne spotkania ludzi kultury, „Forum kultury”
- ⇒ uliczna galeria malarska
- ⇒ interaktywne muzea
- ⇒ niezależna scena teatralna dla młodych twórców
- ⇒ organizacja turniejów tańca
- ⇒ organizacja imprez wielobranżowych (kultura, rekreacja, sport)
- ⇒ więcej zaproszeń do Torunia znanych twórców
- ⇒ nacisk na edukację kulturalną młodzieży

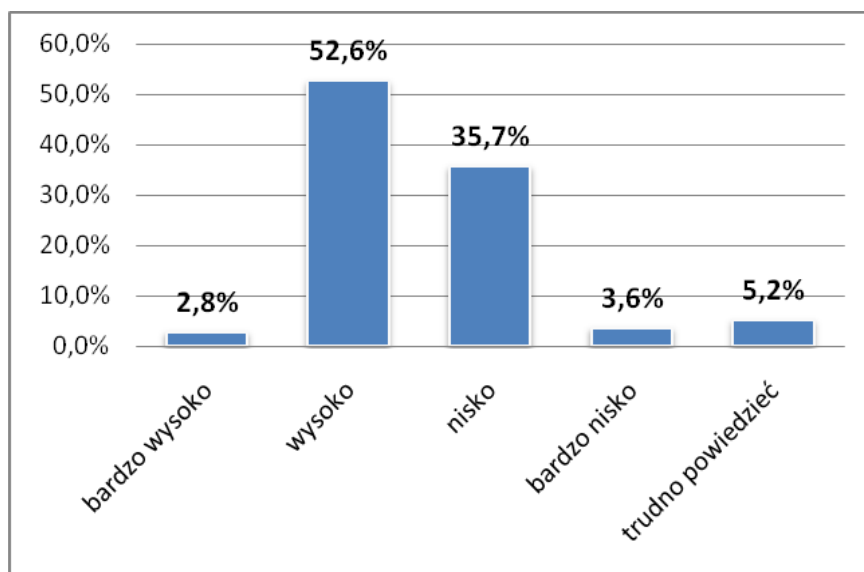
5.2. Wyniki badań ilościowych

W niniejszym rozdziale przedstawiono wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Torunia na temat oceny stanu kultury w Toruniu oraz preferowanych kierunków rozwoju kultury w mieście. Celem badania było dostarczenie użytecznych informacji w kontekście określania wyzwań rozwojowych dla toruńskiej kultury. Z uwagi na przyjęty cel i zakres niniejszego opracowania zastosowano określone metody badawcze. Intencją autorów badania było dotarcie do jak największej liczby odbiorców, tym samym zapewnienie możliwości wypowiedzenia się wszystkim zainteresowanym. Stąd do realizacji badania wykorzystano kwestionariusz ankiety dostępny do wypełnienia z wykorzystaniem Internetu. Badania społeczne przeprowadzane z wykorzystaniem Internetu są coraz powszechniej wykorzystywane w praktyce badawczej. Przy interpretacji ich wyników należy mieć jednak świadomość, że liczebność oraz sposób doboru próby w takich badaniach (m.in. brak kontroli nad respondentem, ryzyko podwójnego wypełnienia kwestionariusza) nie zawsze pozwalają na wyciągnięcie wniosków w pełni reprezentatywnych dla całej interesującej nas populacji (w tym przypadku mieszkańców Torunia). Niewątpliwym walorem tego rodzaju badań jest z kolei pozyskanie informacji od osób rzeczywiście zainteresowanych badanym zagadnieniem (w naszym przypadku osób, dla których stan kultury w Toruniu nie jest obojętny). Powyższe kwestie należy mieć na uwadze przy interpretacji wyników badań przedstawionych w niniejszym rozdziale.

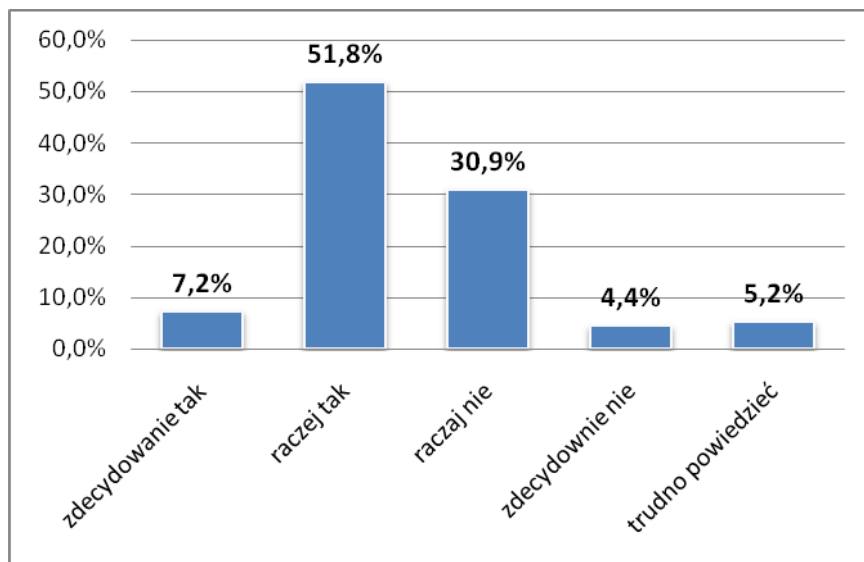
Badanie przeprowadzono w dniach 15-30 marca 2012 r. na próbie 249 respondentów. Kwestionariusz ankiety był dostępny do wypełnienia przez wszystkich zainteresowanych mieszkańców Torunia na oficjalnej witrynie Urzędu Miasta Torunia /www.um.torun.pl/. Informację o możliwości wzięcia udziału w badaniu były rozpowszechniane przez lokalne media.

Opinie na temat stanu kultury w Toruniu

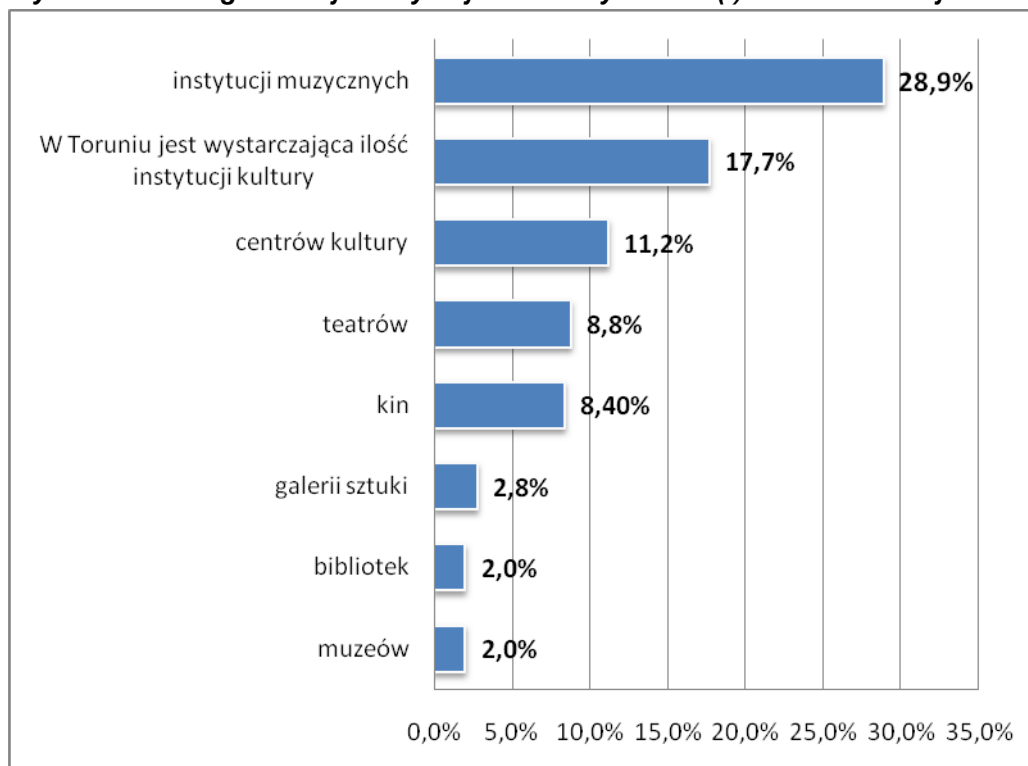
Z przeprowadzonych badań wynika, że zdecydowana większość torunian pozytywnie ocenia poziom imprez kulturalnych odbywających się w mieście (około 55%). Źle miejskie imprezy kulturalne ocenia niespełna 40% badanych. Około 5% ankietowanych nie ma zdania w tej sprawie, co prawdopodobnie wynika z braku wiedzy na ten temat lub z braku zainteresowania życiem kulturalnym. Oferta kulturalna oceniana jest podobnie przez osoby reprezentujące różne kategorie społeczne (nie stwierdzono wyraźnych różnic pomiędzy odpowiedziami ze względu na płeć, wiek czy wykształcenie ankietowanych).

Wykres 8. Jak ocenia Pan(i) poziom imprez kulturalnych organizowanych w Toruniu?

Większość badanych jest również zadowolona z dostępności oferty kulturalnej w Toruniu (prawie 60% pozytywnych odpowiedzi). Oferta kulturalna jest niewystarczająca zdaniem 35% ankietowanych. Około 5% nie ma zdania na ten temat.

Wykres 9 Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z dostępnej oferty wydarzeń kulturalnych w Toruniu?

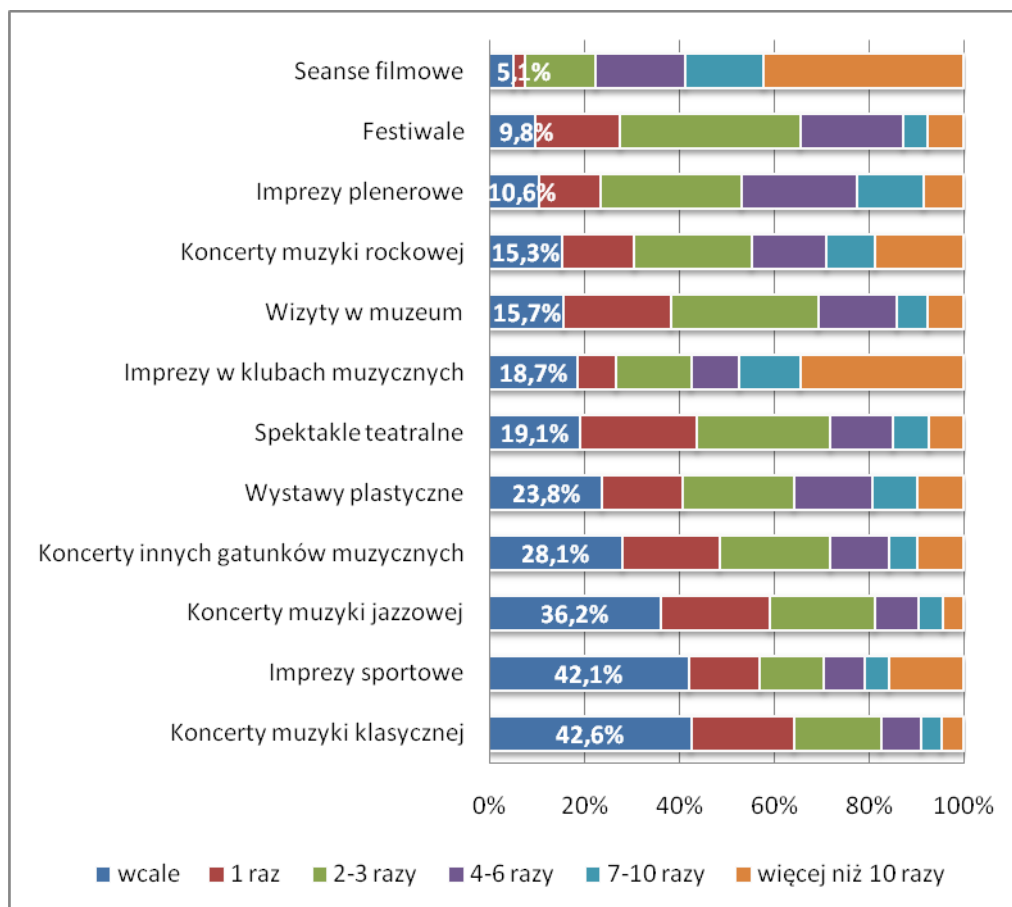
Ocena poziomu zaspokojenia potrzeb kulturalnych związana jest również z dostępem do infrastruktury kultury. Prawie 18% badanych mieszkańców Torunia uważa, że w mieście jest wystarczająca ilość instytucji kulturalnych. Istotny odsetek (niespełna 29%) wskazuje jednak, że w Toruniu jest zbyt mało instytucji muzycznych.

Wykres 10. Jakiego rodzaju instytucji kulturalnych Pana(i) zdaniem brakuje w Toruniu?

Zainteresowanie dziedzinami kultury

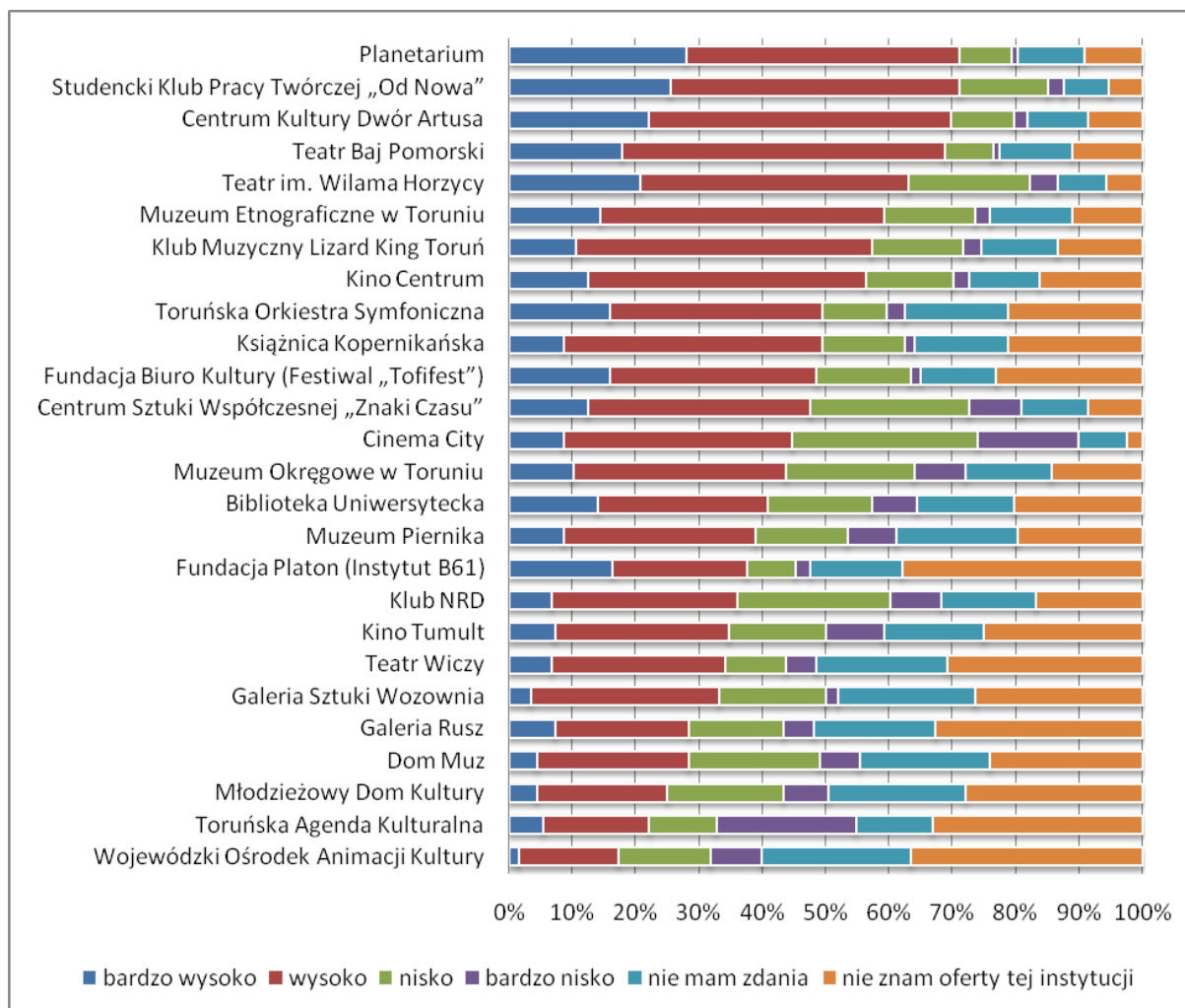
Potrzeby kulturalne mieszkańców Torunia zostały określone również na podstawie form i częstotliwości uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych. Najczęściej wybieraną przez ankietowanych formą uczestnictwa w kulturze w ostatnim roku było wyjście do kina, uczestnictwo w festiwalu, bądź imprezie plenerowej. Stosunkowo najrzadziej badani torunianie uczestniczyli w koncertach muzyki klasycznej.

Wykres 11. Jak często w roku uczestniczy Pan(i) w imprezach artystycznych i kulturalnych na terenie Torunia?

Ocena toruńskich instytucji kultury

Mieszkańców Torunia zapytano również o to, jak oceniają ofertę (działalność) instytucji kultury znajdujących się w mieście. Najlepiej przez badanych została oceniona oferta (działalność): Planetarium, Klubu Studenckiego „Od Nowa” oraz Centrum Kultury „Dwór Artusa”. Natomiast najmniej pozytywnych opinii zebrały: Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury, Toruńska Agenda Kulturalna oraz Młodzieżowy Dom Kultury.

Wykres 12. Jak ocenia Pani(i) działalność (oferę) instytucji kulturalnych działających w Toruniu?

Wydarzenia kulturalne znaczące dla Torunia

Zwrócenie się do ankietowanych o wskazanie najbardziej znaczących imprez w mieście (w sumie można było wybrać trzy, szeregując je zgodnie z hierarchią ważności) pozwoliło na wyłonienie imprez, które zdaniem mieszkańców Torunia mogą stanowić podstawę promocji kulturalnej miasta.

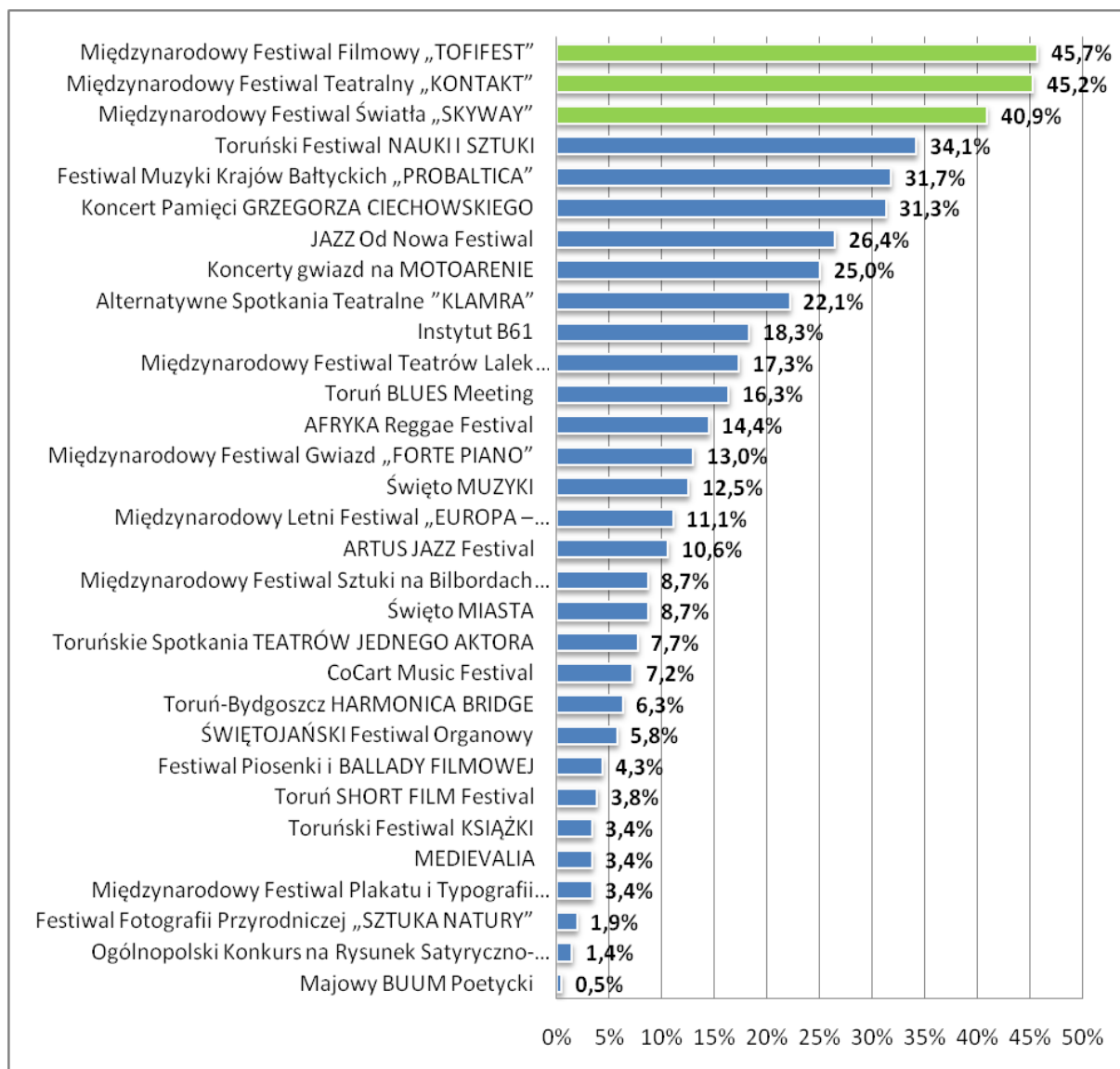
Zdaniem ankietowanych największe znaczenie dla promocji Torunia w kraju i zagranicą mają trzy wydarzenia, tj.: Międzynarodowy Festiwal Filmowy „TOFIFEST”, Międzynarodowy Festiwal Teatralny „KONTAKT” oraz Międzynarodowy Festiwal Światła „SKYWAY” (ponad 40% wskazań na każdą z tych imprez).

Wśród wydarzeń o istotnym znaczeniu respondenci wskazywali również: Toruński FESTIWAL NAUKI I SZTUKI, Festiwal Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich „PROBALTICA” oraz Koncert Specjalny PAMIĘCI GRZEGORZA CIECHOWSKIEGO (około 2/3 badanych).

Warto również wspomnieć o wydarzeniach najrzadziej wskazywanych jako istotne dla promocji miasta. W opinii ankietowanych (poniżej 5% wskazań) należą do nich takie wydarzenia jak:

- Festiwal Piosenki i Ballady Filmowej
- Toruń Short Film Festival
- Toruński Festiwal Książki
- MEDIEVALIA
- Międzynarodowy Festiwal Plakatu i Typografii „PLASTER”
- Festiwal Fotografii Przyrodniczej „SZTUKA NATURY”
- Ogólnopolski Konkurs na Rysunek Satyryczno-Humorystyczny „TUBA SATYRICA”
- Majowy BUUM Poetycki

Wykres 13 Proszę uszeregować według swojej opinii hierarchię ważności wydarzeń dla promocji Torunia w kraju i zagranicą:

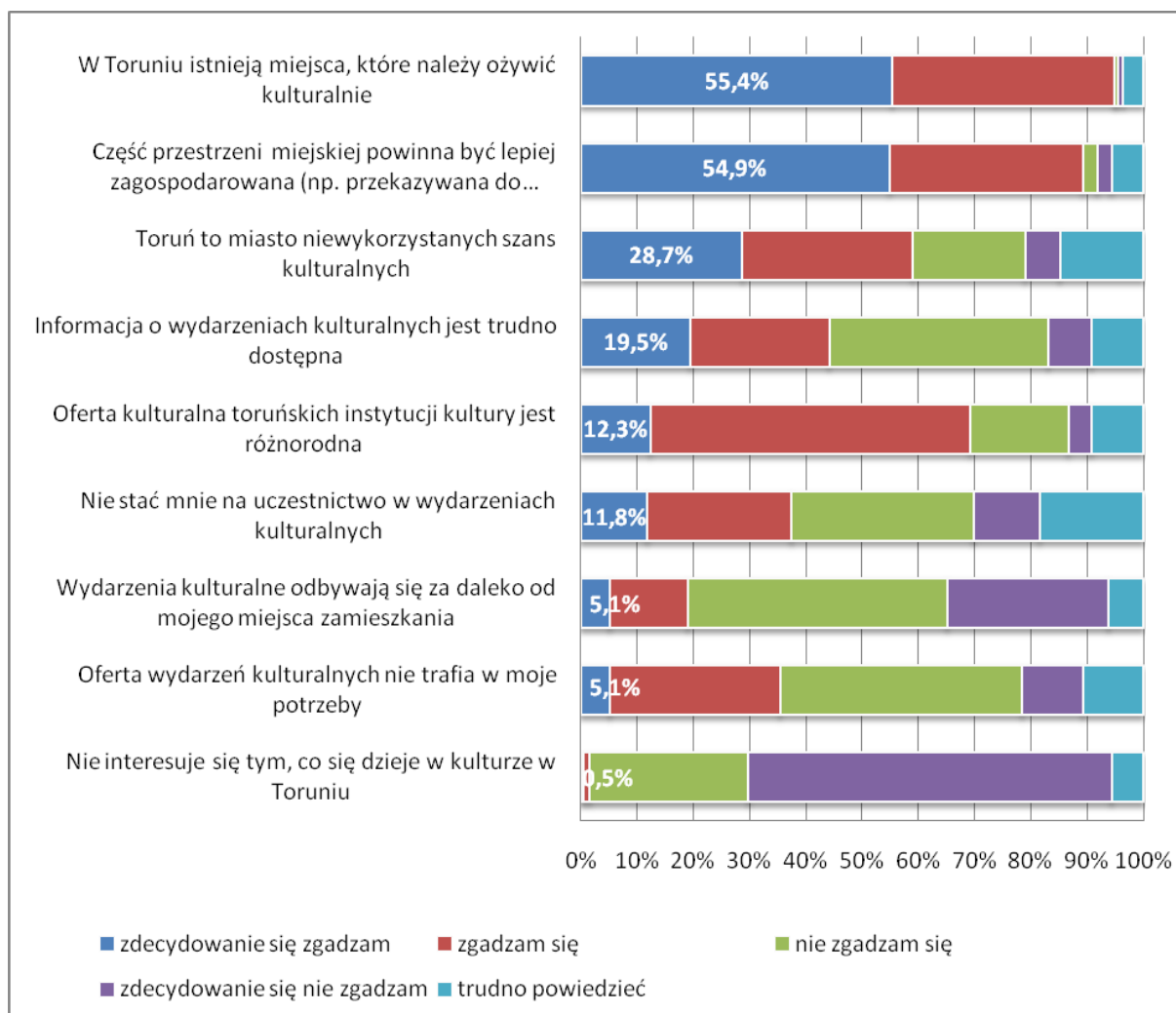

Ankietowani mieli za zadanie również scharakteryzowanie Torunia pod względem kultury. W tym celu zaprezentowano im kilka opinii dotyczących kultury na Toruniu, z którymi mogli się zgodzić, bądź nie. Wśród nich:

- *W Toruniu istnieją miejsca, które należy ożywić kulturalnie*
- *Część przestrzeni miejskiej powinna być lepiej zagospodarowana*
- *Toruń to miasto niewykorzystanych możliwości kulturalnych*
- *Informacja o wydarzeniach kulturalnych jest trudno dostępna*
- *Oferta kulturalna toruńskich instytucji kultury jest różnorodna*
- *Nie stać mnie na uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych*
- *Wydarzenia kulturalne odbywają się za daleko od mojego miejsca zamieszkania*
- *Oferta wydarzeń kulturalnych nie trafia w moje potrzeby*
- *Nie interesuje się tym, co się dzieje w kulturze w Toruniu*

Ankietowani najczęściej zgadzali się ze stwierdzeniami, tj.: *W Toruniu istnieją miejsca, które należy ożywić kulturalnie* (94,9%) oraz *Część przestrzeni miejskiej powinna być lepiej zagospodarowana* (np. przekazywana do zagospodarowania przez artystów) (89,2%).

Wykres 14. W jakim stopniu zgadza się Pan(i) z poniższymi stwierdzeniami:

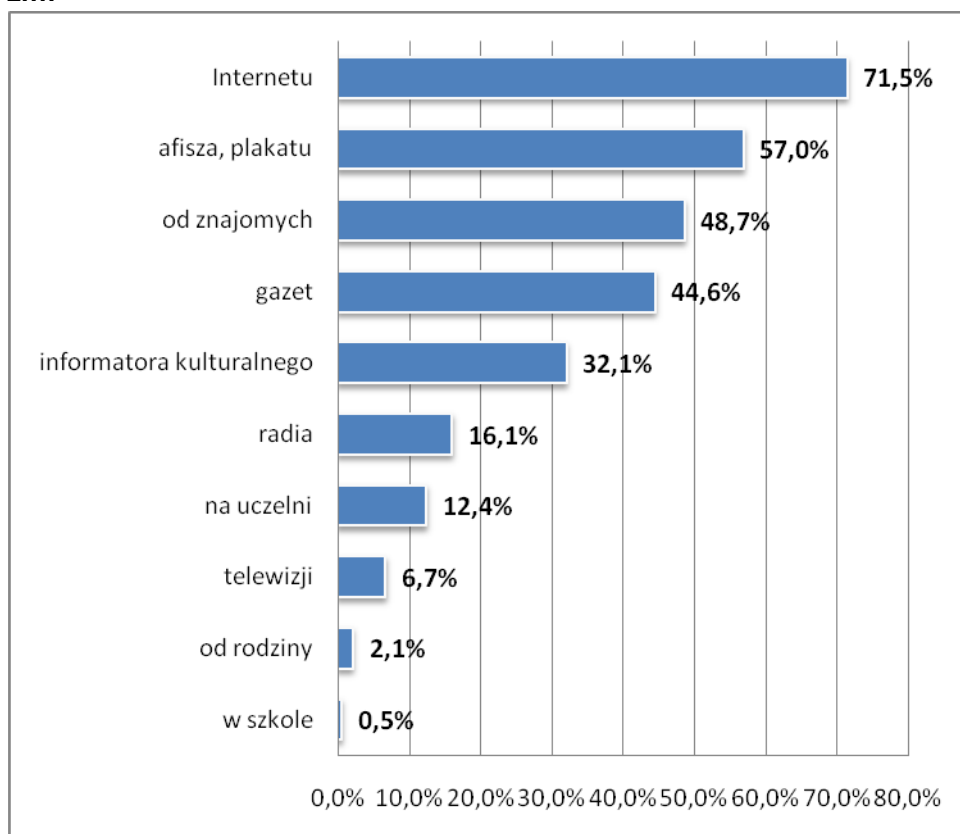

Źródła wiedzy o wydarzeniach kulturalnych

Z punktu widzenia kształtowania promocji kultury w Toruniu, konieczne jest określenie źródeł, z których mieszkańcy czerpią informacje i wiedzę o wydarzeniach kulturalnych organizowanych w mieście.

Ankietowani najczęściej informacje o wydarzeniach kulturalnych odbywających się w Toruniu znajdują w Internecie (około 70% badanych). Znaczna część torunian dowiadyuje się o imprezach z afiszy i plakatów (57%). Z kolei niemal co druga osoba dowiadyuje się od znajomych, a co trzecia z informatora kulturalnego. Najrzadziej o wydarzeniach kulturalnych mieszkańcy Torunia dowiadują się z telewizji, od rodziny albo w szkole.

Wykres 15. O imprezach kulturalnych organizowanych w Toruniu najczęściej dowiadują się z...:

Wobec dużego znaczenia Internetu, jako źródła informacji o wydarzeniach kulturalnych warto poznać konkretne adresy internetowe z jakich korzystają mieszkańcy. Najpopularniejszymi stronami w sieci, z których badani mieszkańcy Torunia dowiadują się o wydarzeniach kulturalnych odbywających się w mieście są *www.kulturalnytoruń.pl* oraz *Facebook*. Wykaz wszystkich wskazywanych przez ankietowanych adresów internetowych, z których czerpane są informacje o tym, co się dzieje w kulturze w mieście wyszczególniono w tabeli poniżej.

Tabela 12 Strony internetowe, z których mieszkańcy Torunia czerpią informacje o wydarzeniach kulturalnych.

	Procent wskazań
www.kulturalnytorun.pl	26%
www.facebook.pl	20%
www.cowtorun.pl	10%
www.gazeta.pl	8%
www.torun.pl	8%
www.odnowa.umk.pl	5%
www.um.torun.pl	4%
www.artus.torun.pl	4%
www.orbitorun.pl	4%
www.csw.torun.pl	3%
www.pubpamela.pl	3%
www.mmtorun.pl	2%

Propozycje zmian w obszarze kultury w Toruniu

W trakcie badania mieszkańcy Torunia mieli możliwość wypowiedzi na temat preferowanych zmian w toruńskiej ofercie kulturalnej. W poniższej tabeli zawarto dane prezentujące rozkład procentowy tych odpowiedzi. W poniższej analizie pominięto braki danych – na pytanie to nie odpowiedziało 39% badanych.

Tabela 13. Co zmienił(aby) Pan(i) w ofercie kulturalnej (działalności) instytucji kultury działających w Toruniu?

	Procent wskazań
Zwiększenie dostępności kultury (zmniejszenie kosztów uczestnictwa w kulturze, szeroki wachlarz oferty dla różnych grup społecznych)	15,8%
Zwiększenie dostępu do informacji o wydarzeniach	13,7%
Uatrakcyjnienie ofert instytucji kultury	11,5%
Wzmocnienie edukacyjnej funkcji kultury	10,1%
Unowocześnienie instytucji kultury, profesjonalizacja kadr	5,8%
Dążenie do zyskania ponadlokalnego charakteru wydarzeń kulturalnych	5,0%
Organizacja plenerowych imprez	5,0%
Transparentna polityka instytucji odpowiedzialnych za kulturę	4,3%
Organizacja imprez przeznaczonych dla różnych grup wiekowych	4,3%
Wsparcie młodych artystów	4,3%
Zmiana roli TAK	4,3%
Skupienie uwagi na kilku wybranych wydarzeniach kulturalnych	3,6%

Wykorzystanie nowych lokalizacji (np. ulica Bankowa, Motoarena)	2,9%
Współpraca podmiotów odpowiedzialnych za kulturę	2,2%
Zwiększenie częstotliwości imprez w okresie letnim	2,2%
Brak uwag	2,2%
Wykorzystanie potencjału CSW	1,4%
Wykorzystanie historii i architektury miasta	1,4%

Respondenci proszeni byli o wskazanie braków, luk na mapie kulturalnej Torunia. Poniżej zaprezentowano rozkład procentowy odpowiedzi. W poniższej analizie pominięto braki danych – na pytanie to nie odpowiedziało 39% badanych.

Tabela 14. Jakiego rodzaju wydarzeń Pana(i) zdaniem brakuje w ofercie kulturalnej Torunia?

	Procent wskazań
Wydarzenia muzyczne (różne gatunki muzyki)	34,5%
Ogólnodostępne imprezy plenerowe (m.in. spektakle, seanse filmowe, koncerty)	16,9%
Wydarzenia o charakterze ponadlokalnym	10,6%
Wydarzenia sportowe	5,6%
Niczego nie brakuje	5,6%
Opera, operetka	4,2%
Spotkania autorskie	3,5%
Imprezy rodzinne	2,8%
Warsztaty z różnych dziedzin sztuki	2,8%
Występy kabaretowe	2,1%
Wydarzenia kulturalne przeznaczone dla dzieci	1,4%
Wydarzenia związane z tańcem	1,4%
Interdyscyplinarne wydarzenia kulturalne	1,4%
Teatr muzyczny	1,4%
Kluby dyskusyjne	1,4%
Plenerowy festiwal teatralny	0,7%
Przeegląd orkiestr wojskowych	0,7%
Imprezy popularyzujące wiedzę o mieście	0,7%
Wydarzenia kulturalne wykorzystujące przestrzeń miejską (o charakterze street artowym)	0,7%
Targ regionalny	0,7%
Targi książek	0,7%

Mieszkańcy Torunia mieli możliwość zaproponowania, co może, w ich opinii, najbardziej wyróżniać Toruń na tle innych miast polskich i europejskich. Wyniki zawarto w tabeli poniżej. W poniższej analizie pominięto braki danych – na pytanie to nie odpowiedziało 40% ankietowanych.

Tabela 15. Co według Pana(i) mogłoby być tzw. „produktem kulturalnym” Torunia? Czym Toruń mógłby się wyróżniać na kulturalnej mapie Polski i Europy?

	Procent wskazań
Festiwale	6,7%
Skyway	5,1%
Kopernik, astronomia	4,7%
Tofifest	3,1%
Zabytki, starówka	3,1%
Toruńscy artyści	3,1%
Kultura studencka	3,1%
Gotyk	2,8%
Wizerunek miasta różnorodności, otwartości, połączenia tradycji z nowoczesnością.	2,8%
Trudno powiedzieć	2,5%
Camerimage	2,4%
Piernik	2,4%
Miasto inicjatyw twórczych	2,4%
Starforce	2,4%
Wydarzenie, którego korzenie tkwiłyby w kopernikańskiej tradycji miasta.	1,6%
Muzyka	1,6%
CSW	1,2%
Festiwal łączący muzykę i zabytki	0,8%
Wykorzystanie Zamku Krzyżackiego	0,8%
Imprezy związane z żużlem (np. grand prix)	0,8%
Wizerunek małego miasta z bogatym wnętrzem	0,8%
Średniowiecze	0,8%
Planetarium	0,8%
Instytut B61	0,8%
Specyficzna architektura	0,8%
Cykliczne otwarte imprezy miejskie o różnorodnej tematyce	0,8%
Coroczny koncert światowej sławy gwiazdy	0,4%
Współpraca z miastami partnerskimi	0,4%
Muzeum okręgowe	0,4%
Działania promocyjne z użyciem ciekawostek historycznych	0,4%
Taśma filmowa symbolizująca związek miasta z filmem	0,4%

Mieszkańcy Torunia, którzy wzięli udział w badaniu poproszeni zostali o wcielenie się w rolę zarządzającego miastem i kulturą na jego obszarze. Badanych poproszono o wskazanie trzech pierwszych decyzji, jakie wydaliby znajdując się w takiej roli. Poniżej zaprezentowane zostały najciekawsze i najbardziej bogate w treść wypowiedzi, które według autorów niniejszego raportu zostały uznane za najciekawsze, zawierające najwięcej konstruktywnych opinii, a także wiele

propozycji ulepszenia i usprawnienia sektora kultury w Toruniu. (Na pytanie to nie odpowiedziało 42% badanych).

„Wybrałbym 3, maksymalnie 5 działań (wydarzeń, artystów) i skupił na nich całą swoją uwagę. Odrzuciłbym wszystko, co mogłoby ograniczyć moje zaangażowanie w rozwój tych wybranych działań. Tylko skupienie na najważniejszych rzeczach daje szansę, czasami gwarancję, sukcesu. Reszta jest nieistotna, przeszkadza, hamuje, szkodzi. Trzeba zapamiętać o wszechstronnej różnorodności i skupić się na tym, co ma szansę na ponadlokalny sukces i wielki rozgłos (nie tylko POP, ale także i ART)”

„1. Cykliczne zwoływanie możliwie najszerszego grona różnych środowisk twórczych z intencją wyłonienia najlepszej grupy liderów - pierwsze kilka spotkań dla rozładowania napięć i różnych frustracji. 2. Aktywizacja sektora biznesowego w kulturze poprzez zachęty finansowe, ulgi podatkowe, współfinansowanie przedsięwzięć kulturalnych, promowanie firm łączących na kulturę, propagowanie wiedzy o korzyściach z inwestowania w kulturę, zrównanie prywatnych placówek kultury z publicznymi. 3. Powołanie jednej komórki odpowiedzialnej za kształtowanie przestrzeni publicznej - uniknięcie chaosu estetycznego i miałkości wprowadzanych elementów miejskiej infrastruktury.”

„1. Konkurs na granty dla większych wydarzeń kulturalnych 2. Rozwój różnorodności kulturalnej miasta 3. Przywrócenie Starówki i jej przestrzeni mieszkańcom”

„1. Zrezygnowałbym z imprez, które niewiele wnoszą do oferty miasta (sztucznie promowany na wydarzenie Festiwal Piosenki i Ballady) 2. Przywiązywałbym większą rolę do wspierania i stworzenia warunków do rozwoju dla młodych twórców. 3. Położyłbym większy nacisk na promocję wybranych 4-5 największych wydarzeń z rocznej oferty kulturalnej miasta.”

„Zwiększenie wydatków na kulturę (myślenie o kulturze w Toruniu ma charakter schizofrenii - urzędnicy w okrągłych zdaniach mówią o Toruniu, jako mieście kultury, tnąc jednocześnie wydatki na nią, przez co dobrze działające instytucje i ich flagowe imprezy są zagrożone). Stworzenie strategii promocji wydarzeń kulturalnych Torunia na zewnątrz (brak spójnej koncepcji promocji, a czasem jakiegokolwiek promocji wydarzeń, które mogą zainteresować nie tylko mieszkańców Torunia; ten postulat wydaje mi się szczególnie istotny w kontekście inwestowania w infrastrukturę kulturalną: CSW, sala koncertowa, młyny wiedzy - trzeba przecież kimś te obiekty zapełnić). Wiąże się to z moim trzecim postulatem: instytucje kultury powinny być zarządzane przez sprawnych menadżerów, a nie urzędników bez wizji”

„1. Budowa sali koncertowej w trybie pilnym 2. Rewitalizacja Parku na Bydgoskim Przedmieściu z głównym naciskiem na potrzeby kulturalne 3. Edukacja muzyczna dzieci i młodzieży”

„1. Comiesięczne losowania darmowych biletów do teatru (wśród mieszkańców Torunia). Trzeba, bowiem rozpowszechnić kulturę wśród mieszkańców”

„a) Zmianę organizacji Instytucji kulturalnych. Większą inicjatywę oddałabym organizacjom pozarządowym, a zaoszczędzone na biurokracji pieniądze zainwestowałabym w... b) edukację kulturalną. Dofinansowanie istniejących już domów kultury i bibliotek, by miały

narzędzia do organizowania bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. c) kompromis na linii magistrat-ngo-instytucje-artyści jest NIEZBĘDNY do zarządzania kulturą i wprowadzenia konsekwentnej strategii kulturalnej w mieście. W Toruniu takiego porozumienia brak d) (bo trzy to za mało) Trzeba dogadać się z Bydgoszczą. Toruń nie ma szans być liderem kulturalnym, jeśli nie jest w stanie przekonać do siebie regionu. Idea gwiazdy podwójnej nie była zła, warto ją wskrzesić i dopracować.”

„Dofinansować Kontakt Ożywić kulturalnie Bydgoskie Przedmieście. Zaangażować Wydział Sztuk Pięknych UMK w działania na rzecz upowszechniania kultury w mieście”

„1. Odzyskanie festiwalu "Camerimage" - Stracony bezpowrotnie festiwal o znaczeniu światowym. 2. Stworzenie jasnych i przejrzystych zasad, przyjaznych dla rozwoju kultury ulicznej (np. nie pobierania opłat, czy podatków od takich twórców w wyznaczonym miejscu. Wskazana wcześniej ul. Bankowa - już teraz wyłączona z ruchu ulicznego i równoległa do niej ul. Flisacza) 3. Poważna zbiórka pieniędzy od sponsorów, osób prywatnych itp. Na budowę Opery Toruńskiej.”

„1. Ustalenie listy kilku kluczowych festiwali i instytucji dla rozwoju kultury miejskiej; 2. Wzmocnienie sektora pozarządowego przez większe sumy na konkursy dotacyjne oraz zobligowanie miejskich instytucji kultury do bezpłatnego udostępniania miejsca na finansowane przez miasto festiwale 3. Likwidacja TAK i powołanie w to miejsce biura koordynacji działań kulturalnych o 2-3 osobowej obsadzie”

„- zatrudnienia ekspertów (wiedza, doświadczenie pracy z dużymi ośrodkami kulturalnymi) - zacieśnienia współpracy z sektorem ngo (zwiększenie ilości projektów kulturalno-społecznych) - przyspieszenie prac związanych z budową sali koncertowej na Jordankach”

„- Przejrzyste kryteria oceny wniosków o dofinansowanie imprez kulturalnych - bezpłatna pomoc prawna i księgową przez pierwszy rok działalności dla ngo działających w sferze kultury - konsultacje społeczne jako punkt wyjścia do działań i decyzji”

„1. Postawić na pozyskanie środków zewnętrznych - stworzyć zespół wspólny dla wszystkich instytucji kultury i organizacji pozarządowych 2. Zrobić kalendarz imprez dla organizatorów, by imprezy nie pokrywały się i można by je było planować z wyprzedzeniem 3. Stworzenie darmowych miejsc na reklamowanie imprez kulturalnych w mieście (np. słupy)”

„1) zwiększenie promocji wydarzeń kulturalnych w skali Polski i Europy - jest kilka dobrych imprez kulturalnych w Toruniu, jak Festiwal Nauki i Sztuki, Kontakt, Klamra, Tofifest, które nie są w wystarczającym stopniu promowane 2) utworzenie Biura ds. Wydarzeń Kulturalnych, które by nadzorowało imprezy kulturalne, dotowało, pomagało organizatorom imprez w mieście. Obecnie nie ma takiej instytucji w ramach urzędu miasta, które składałoby się tylko z kilku osób, podległych bezpośrednio prezydentowi, z a które by nadzorowało pracę wydziału kultury, TAK-u. Takie biuro by samo imprez nie organizowało, ale mogło dawać pomysły. Usprawniłoby to działania kulturalne, promocje i organizację kultury w Toruniu 3) nawiązanie współpracy ze środowiskiem młodych twórców, studentów, mieszkańców, oddanie im części przestrzeni publicznej, dotacja i wspomaganie rozwoju kultury od "dołu". Ożywiłoby to mieszkańców i studentów i zachęciło ich do aktywnego uczestnictwa w życiu miasta.”

„Ograniczenie środków na działania amatorskie, często realizowane przez NGOsy i przesunięcie tych środków do profesjonalnych instytucji kultury”

„1. Poprawy działań marketingowych w obszarze wydarzeń kulturalnych (facebook, IKAR dla wszystkich szkół i w restauracjach, na wydziałach). 2. Stworzenie czasopisma, które będzie pozwalało, nie tylko dowiedzieć się, jakie imprezy będą w przyszłości, ale też będą niosły informację o historii danego artysty, sztuki, wystawy, aby zainteresować danym wydarzeniem. 3. Zachęciłabym firmy z Torunia i okolic do większego wsparcia finansowego w ramach działalności CSRowej danej firmy.”

„Stworzenie z agencji TAK miejskiego menadżera kultury i moderatora dialogu środowisk kulturalnych z miastem i przemiana jej z instytucji organizującej eventy w instytucję, która pomaga przy organizacji innym podmiotom. Wzbogacenie repertuaru kulturalnego Motoareny (TAK, jako menadżer kulturalny) ton kulturze powinni nadawać lokalni twórcy, a nie urząd miasta - urząd powinien tylko poprzez TAK, te działania wspierać”

„1) wykorzystania Motoareny do celów kulturalnych 2) obniżenie cen biletów w kinach 3) zatrzymanie festiwali teatralnych w Toruniu”

„Stworzenie Funduszu Filmowego, zwiększenie działań filmowych”

„Dotacje dla komercyjnych klubów organizujących koncerty (ich oferta jest często ciekawsza niż oficjalnych klubów w mieście (Od Nowy, Artusa), zbudowanie sal prób dla toruńskich zespołów, tak, aby nie musiały tułać się”

„Udostępnienia po preferencyjnych, niekomercyjnych warunkach, przestrzeni do działań (a nie tylko przestrzeni ”biurowych”) dla artystów wszelkich dziedzin (coś w rodzaju otwartego domu pracy twórczej). Przeorganizowania TAK - więcej działań menedżerskich, ścisłej współpracy z artystami, scoutingu talentów i obiecujących młodych ludzi.

„1. Poprawienie współpracy podmiotów działających w sferze kultury w Toruniu - niestety współpraca ta wypada często bardzo kiepsko, na wskutek tego instytucje kultury mało wykorzystują swoją budynki a ngo nie organizują tyle imprez 2. Stworzenia warunków dla wspierania działalności kulturalnej przez sektor firm prywatnych - dodatkowe środki finansowe dla organizatorów koncertów czy spektakli. 3. Program edukacji kulturalnej w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych - wychowywanie świadomych odbiorców kultury”

VI. PODSUMOWANIE

Niniejszy raport jest próbą przedstawienia stanu kultury w Toruniu. Jednocześnie stanowi I etap prac prowadzonych w ramach zamówienia polegającego na opracowaniu *Strategii Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020*. W raporcie zebrano dane ilościowe i jakościowe, które umożliwiły przedstawienie stanu kultury w Toruniu oraz kondycji instytucji i organizacji działających na rzecz kultury w mieście w ujęciu dynamicznym oraz porównawczym. Raport przedstawia również potrzeby i oczekiwania w zakresie rozwoju kultury mieszkańców, przedstawicieli instytucji kultury oraz środowisk twórczych.

Poniżej przedstawiono zarys najważniejszych kwestii istotnych dla definiowania stanu kultury w mieście, jakie przedstawiono w niniejszym raporcie. W celu ich rozwinięcia zachęcamy do zapoznania się poszczególnymi rozdziałami opracowania.

W kontekście prac nad strategią kultury niewątpliwie obiecująco przedstawiają się wyniki zasadniczej analizy stanu kultury Torunia opracowanej w oparciu o dane statystyczne (m.in. dane BDL GUS, Eurostat, dane UM Torunia oraz toruńskich instytucji kultury). Wyniki analiz statystycznych pokazują, że Toruń na tle kraju posiada duży potencjał, a poziom wydatków przeznaczanych na kulturę z budżetu miasta jest odpowiednio wysoki (lepiej pod tym względem wypadają tylko Kraków). Zrozumiałym jest, że im wyższy potencjał kulturowy charakteryzuje miasto, tym łatwiej przyciągnąć do niego turystów i inwestorów, jednocześnie zapewniając komfort i jakość życia mieszkańcom. Oczywiście jest również, by pielęgnować i rozwijać posiadany potencjał należy zapewnić odpowiednie ku temu środki finansowe. Wobec przeprowadzonych analiz wydaje się, że władze miasta Torunia zdają się rozumieć powyższe kwestie, dostrzegając tym samym, że kultura może stanowić jeden z zasobów konkurencyjnych miasta, umożliwiający mu pożądany rozwój. Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że kondycja obszaru kultury (z perspektywy danych statystycznych), w jakiej znajduje się obecnie Toruń jest dobra. Myśląc o mieście kultury Toruń powinien być wymieniany na równi z takimi ośrodkami jak Poznań czy Wrocław. Z analiz wynika, że pod względem stanu kultury Toruń przewyższa z kolei takie miasta jak Lublin, Olsztyn i Rzeszów oraz Gdańsk i Bydgoszcz. Wobec powyższego pozostaje określić takie kierunki rozwoju kultury, dzięki którym Toruń umocni swoją obecną pozycję i będzie wyróżniał się na tle innych miast o zbliżonym potencjale, a w dłuższej perspektywie stanie się ośrodkiem jednoznacznie kojarzonym z kulturą, jakim obecnie jest Kraków.

Szans rozwoju kultury Toruń powinien upatrywać m.in. w działaniach skupionych na pobudzaniu aktywności mieszkańców. Jak pokazała bowiem analiza relacji potencjału instytucjonalnego do aktywności kulturalnej mieszkańców, ten ostatni wymiar cechują rezerwy. Duża liczba instytucji kultury w Toruniu nie przekłada się na odpowiednio wysokie uczestnictwo w kulturze jego mieszkańców. Przyczyn takiego stanu rzeczy można upatrywać zarówno po stronie instytucji kultury (brak

odpowiedniej oferty kulturalnej) jak i po stronie samych mieszkańców (słaba świadomość uczestnictwa w kulturze). Wobec powyższego zasadniczą kwestią wydaje się dopasowanie oferty kulturalnej do potrzeb mieszkańców miasta. Warto również podejmować działania w zakresie edukacji kulturalnej, mając świadomość, że rozwój kultury miasta jest ściśle związany z rozwojem kapitału społecznego jego mieszkańców. Należy pamiętać, że rozwijanie kultury oznacza nie tylko inwestowanie w ochronę dziedzictwa, rozwój i modernizację infrastruktury kultury, ale także, a może przede wszystkim polegać powinno na edukacji kulturalnej - kształceniu odbiorcy i jego kulturowych kompetencji. Miasto powinno dołożyć starań by ten rozwój był możliwy, zabiegając o dobrą jakościową ofertę funkcjonujących w mieście instytucji kulturalnych i skupiając swoje działania na kreacji atrakcyjnych wydarzeń kulturalnych powstałych również w oparciu o potencjał swoich mieszkańców.

Rozbudowany zasób infrastruktury kulturalnej Torunia potwierdza również charakterystyka działalności znajdujących się w mieście instytucji kultury i organizacji prowadzących działalność kulturalną.

Najsilniejszą stroną miasta wydają się być teatry i centra kultury kreujące największą liczbę imprez kulturalnych skierowanych do mieszkańców. Należy dodać, że liczne festiwale organizowane przez teatry i centra kultury należą do imprez o charakterze ponadlokalnym. Wśród instytucji będących organizatorem bądź współorganizatorem największej liczby cyklicznych imprez kulturalnych należy wymienić Teatr Baj Pomorski oraz Centrum Kultury „Dwór Artusa”.

Toruń posiada dość rozbudowaną infrastrukturę wystawienniczą. Największą powierzchnią ekspozycyjną dysponuje Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”. Działalność wystawiennicza skupia się również w Galerii Sztuki Wozownia, związanej z Wydziałem Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz toruńskim oddziałem Związku Polskich Artystów Plastyków.

Stabilną pozycję charakteryzują się toruńskie muzea, zwłaszcza Muzeum Okręgowe w Toruniu oraz Muzeum Etnograficzne, których zbiory i ekspozycje są unikalne na tle kraju, co zapewnia im stałą grupę odwiedzających.

Zgodnie z profilem działalności ważną rolę w kreowaniu wydarzeń kulturalnych w Toruniu powinna pełnić Toruńska Agenda Kulturalna. Instytucja ta powstała niedawno (w 2011 r.) jest na etapie budowania swojej pozycji oraz określania funkcji przed jakimi stoi. Co należy podkreślić TAK jest organizatorem już obecnie jednej z największych imprez kulturalnych w Toruniu Festiwalu Skyway, udanego przedsięwzięcia jakie powstało w ramach budowania oferty kulturalnej Torunia starającego się o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016.

Znacznej poprawie w ostatnich latach uległa infrastruktura kin w Toruniu. Ofertę filmową dla masowego widza zapewniają dwa multiplexy sieci Cinema City.

Jedynym kinem studyjnym było do niedawna Kino Centrum. W 2011 r. działalność rozpoczęło Kino Tumult uruchomione przez organizatora festiwalu Plus Camerimage. Swoją infrastrukturę polepsza również Kino Niebieski Kocyk, działające przy SKPT *Od Nowa*. Co ważne tradycje środowisk filmowych Torunia są podtrzymywane przez Fundację Biuro Kultury będące organizatorem *Festiwalu Toffifest* oraz *Toruń Short Film Festival*.

Najslabiej reprezentowaną dziedziną kultury w Toruniu wydaje się być literatura. Zapotrzebowanie w tym obszarze wypełnia właściwie tylko działalność Książnicy Kopernikańskiej. Warto odnotować również przez toruńskie centra kultury realizację takich Festiwali Jak Toruński Festiwal Książki czy Majowy Boom Poetycki.

Opisując działalność kulturalną w Toruniu nie należy zapominać o działalności licznie funkcjonujących w mieście organizacji pozarządowych i stowarzyszeń. Oprócz wspomnianego Biura Kultury istotne wydarzenia dla kultury miasta kreowane są przez Studencki Klub Pracy Twórczej "Od Nowa" czy Fundację Platon. Zwraca uwagę ilość wydarzeń organizowanych przez Klub „Od Nowa”. Wśród największych należy wymienić: Jazz Od Nowa Festiwal, Alternatywne Spotkania Teatralne „Klamra” oraz Afryka Reggae Festival. Na mapie kulturalnych wydarzeń miasta coraz bardziej widoczna staje się działalność Fundacji Platon, organizującej m.in. takie projekty jak Instytut B61.

Klimat kulturalny miasta tworzą również licznie usytuowane, zwłaszcza na Starówce prywatne puby i kluby muzyczne. Wiele z nich oprócz działalności komercyjnej jest organizatorem wydarzeń budujących klimat artystyczny miasta. Wśród miejsc, w których odbywa się szereg wydarzeń (głównie koncertów, ale także wystaw i działań performatywnych) wymienić należy Klub NRD, Klub Muzyczny Lizard King oraz Hard Rock Pub Pamela.

Ze statystycznej diagnozy stanu kultury w Toruniu wyłania się obraz miasta o dużym potencjale kulturowym z rozbudowaną i różnorodną ofertą kulturalną, mającego aspiracje bycia europejską stolicą kultury. Aspiracje miasta niewątpliwie pobudza również sama jego architektura wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO, stanowiąca unikalną scenerię dla wydarzeń kulturalnych. Powstaje pytanie: czy Toruń rzeczywiście czuje się miastem kultury. Czy dostrzegany w statystyce potencjał oraz aspiracje Torunia znajdują odzwierciedlenie w codziennym życiu kulturalnym miasta? Informacji w tym zakresie dostarcza druga część raportu oparta o wyniki badań opinii przeprowadzonych wśród mieszkańców Torunia oraz przedstawicieli instytucji i środowisk kultury.

Podstawowym celem drugiej części niniejszego raportu było przedstawienie najważniejszych potrzeb i oczekiwań dotyczących oferty kulturalnej miasta wśród uczestników życia kulturalnego, czyli mieszkańców miasta oraz przedstawicieli najważniejszych instytucji i organizacji działających na rzecz kultury oraz środowisk

artystycznych. Informacje te stanowią uzupełnienie danych statystycznych, jakie zostały opracowane i przedstawione w pierwszej części raportu.

Zebrane informacje o potrzebach i oczekiwaniach powinny być traktowane, jako swoiste zwierciadło dla władz miasta gdyż przedstawione opinie i poglądy umożliwiają odpowiedź na pytanie: Jak nas widzą? Z drugiej strony, powinno być traktowane jako źródło ewentualnych pomysłów i inspiracji dla wprowadzania takich działań i inwestycji, które będą zbieżne z potrzebami Torunian. Nie można traktować tych informacji jako wyroczni, wiernego odzwierciedlenia rzeczywistości, gdyż opinie i poglądy społeczne często ulegają zmianom, są niestałe.

Warto w tym miejscu podkreślić najważniejsze opinie oraz potrzeby i problemy uczestników badań, jakie zidentyfikowano na podstawie zebranego materiału. Wśród zebranych opinii warto zauważyć, że większość respondentów (zarówno badań jakościowych jak i ilościowych) pozytywnie oceniła poziom imprez kulturalnych odbywających się w Toruniu. Większość badanych była również zadowolona z dostępności oferty kulturalnej w Toruniu, choć jak podkreślali respondenci oferta ta jest dostępna niemal wyłącznie w obrębie Starego Miasta. Wśród toruńskich instytucji kultury badani najlepiej ocenili działalność Planetarium, Klubu Studenckiego „Od Nowa” oraz Centrum Kultury „Dwór Artusa”. Natomiast najmniej pozytywnych opinii zebrały: Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury, Toruńska Agenda Kulturalna oraz Młodzieżowy Dom Kultury. Z zebranych opinii wynika również m.in. że największe znaczenie dla promocji Torunia w kraju i zagranicą mają obecnie trzy wydarzenia, tj.: Międzynarodowy Festiwal Filmowy „TOFIFEST”, Międzynarodowy Festiwal Teatralny „KONTAKT” oraz Międzynarodowy Festiwal Światła „SKYWAY”. Wokół tych wydarzeń warto zdaniem ankietowanych budować markę kulturalną miasta.

Na podstawie przeprowadzonych badań zidentyfikowano także podstawowe problemy Torunia w obszarze kultury. Informacje te powinny stanowić źródło inspiracji dla wypracowania założeń strategii rozwoju kultury w Toruniu. Wśród problemów dotyczących sfery kultury w Toruniu uczestnicy badań wskazywali najczęściej na:

- lokalność wydarzeń kulturalnych, zbyt mała liczba wydarzeń o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym
- brak produktu kulturalnego, flagowych wydarzeń kulturalnych
- brak forum wymiany informacji pomiędzy instytucjami kultury
- brak synchronizacji wydarzeń odbywających się w mieście (nadmiar imprez odbywających się w tym samym czasie)
- brak współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami prowadzącymi działalność kulturalną
- sezonowość oferty kulturalnej („weekendowość” oferty)
- słabe zagospodarowanie fortyfikacji miasta do organizacji imprez kulturalnych

- niewykorzystywanie potencjału kulturowego innych części miasta (poza Starówką)
- słaba promocja i marketing wydarzeń kulturalnych, brak spójnej strategii promocji dla miejskich instytucji kulturalnych
- niespójna promocja miasta (Toruń miastem sportu, kultury itp.)
- problemy lokalowe (brak swojej siedziby Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej)
- problemy logistyczne, organizacyjne w sferze promocji instytucji i wydarzeń kulturalnych
- niski poziom edukacji kulturalnej mieszkańców miasta (wąskie grono odbiorców)
- słabe środowisko akademickie
- mała aktywność instytucji w pozyskiwaniu widzów i słuchaczy
- brak dialogu władzy lokalnej ze środowiskiem twórców
- dezintegracja środowiska ludzi kultury
- niejasna sytuacja dofinansowania w kulturze, brak rozliczania imprez artystycznych według kryteriów jakościowych
- uprzywilejowanie przez władze lokalne niektórych instytucji kulturalnych
- brak wspólnej strategii turystyczno-kulturalnej miasta
- brak wystarczającej ilości sal wystawienniczych dla lokalnych twórców
- brak wieloletnich planów finansowania kultury
- brak myślenia o kulturze w perspektywie regionalnej: Toruń-Bydgoszcz (województwo kujawsko-pomorskie)
- biurokracja w przyznawaniu dotacji, grantów na realizację działań w obszarze kultury
- niejasne zasady funkcjonowania Toruńskiej Agencji Kulturalnej (TAK) – działalność impresaryjna/doradcza/promocyjna?

Przedstawione powyżej problemy kultury w Toruniu, widziane oczami mieszkańców jak i przedstawicieli instytucji i organizacji kultury oraz środowisk artystycznych, mogą odbiegać od samooceny władz miasta. Jednak wartością tego raportu jest właśnie możliwość konfrontacji opinii i planów dotyczących rozwoju kultury prezentowanych przez władze miasta z poglądami i oczekiwaniami uczestników tej kultury. Dalszym krokiem jest dokonany przez władze miasta świadomy wybór ostatecznego kierunku rozwoju kultury w Toruniu.

W kontekście zidentyfikowanych wyników analiz i zidentyfikowanych problemów nasuwa się istotne pytanie: jaka powinna być rola władz miasta w kreowaniu oferty kulturalnej miasta? Czy władze są tylko administratorem atrakcyjnego terenu (wypromowanego głównie własnymi siłami), którym zainteresowani są organizatorzy imprez kulturalnych czy również kreatorem oferty kulturalnej skierowanej do różnych grup odbiorców, do tego dotyczącej różnych obszarów kultury? To pytanie przedstawiające dwa przeciwstawne, ale możliwe, kierunki rozwoju kultury w mieście, jest przyczynkiem do dalszych rozważań prowadzonych już na poziomie strategicznym. Powyższa kwestia jest także przykładem możliwych pytań, jakie

powinny się rodzić po lekturze niniejszego raportu, w trakcie dalszych prac przybliżających powstanie *Strategii Rozwoju Kultury w Toruniu do roku 2020*.

VII. REKOMENDACJE

Na podstawie przedstawionej diagnozy stanu kultury w Toruniu sformułowano następujące rekomendacje w perspektywie wyznaczania strategicznych kierunków rozwoju kultury miasta:

- ✓ Stworzenie listy flagowych wydarzeń kulturalnych Torunia.
- ✓ Synchronizacja wydarzeń kulturalnych odbywających się w Toruniu.
- ✓ Budowanie produktu kulturalnego Torunia na przykład w oparciu o kluczowe istniejące wydarzenia tj. festiwale Skyway, Kontakt i Toffifest.
- ✓ Wykorzystanie potencjału najlepiej postrzeganych instytucji i organizacji działających w sferze kultury.
- ✓ Utworzenie forum debaty o kulturze – organ opiniotwórczy.
- ✓ Utworzenie zintegrowanego systemu informacji o kulturze w mieście (poprawa działań promujących toruńskie instytucje i wydarzenia kulturalne).
- ✓ Zmiana (doprecyzowanie) zasad funkcjonowania Toruńskiej Agendy Kulturalnej (TAK)
- ✓ Zapewnienie spójności strategii kultury i strategii turystyki.
- ✓ Wykorzystanie potencjału kultury alternatywnej dla wizerunku Torunia.
- ✓ Wspólne działania w sferze kultury we współpracy z Bydgoszczą.
- ✓ Wprowadzenie nowych instrumentów finansowania w sferze kultury.
- ✓ Ułatwienia w zakresie wykorzystywania przestrzeni miejskiej na potrzeby wydarzeń kulturalnych.
- ✓ Rozbudowa oferty kulturalnej w innych częściach miasta poza Starówką, zwłaszcza na Bydgoskim Przedmieściu.
- ✓ Lepsze wykorzystanie potencjału historycznej tkanki miejskiej, jako przestrzeni wystawienniczej i sceny wydarzeń kulturalnych – działania w przestrzeni miejskiej.
- ✓ Tworzenie inkubatorów kultury.
- ✓ Podejmowanie działań w zakresie edukacji kulturalnej mieszkańców miasta.
- ✓ Propozycja nowej imprezy kulturalnej - „Toruński festiwal twórczości wszelakiej” – wielotematyczne, plenerowe wydarzenie (różne formy i obiegi kultury, artyści - amatorzy) odbywające się cyklicznie określonym miesiącu jako „marka kulturalna” Torunia.